

**UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE
„CAROL I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate**

**Dr. Mircea MUREȘAN
Dr. Nicolae DOLGHIN**

**Dr. Constantin MOȘTOFLEI
Dr. Petre DUȚU**

**RAPORTURILE DINTR ARMATĂ ȘI SOCIETATE
ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII ROMÂNIEI
ÎN NATO ȘI ADERĂRII LA UNIUNEA EUROPEANĂ**

Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”
București, 2007

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Raporturile dintre armată și societate în contextul integrării României în NATO și Uniunea Europeană/
dr. Mircea Mureșan, dr. Constantin Moștofleii, dr. Nicolae Dolghin, dr. Petre Duțu. - București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2007
ISBN 978-973-663-502-1

I. Mureșan, Mircea
II. Moștofleii, Constantin
III. Dolghin, Nicolae
IV. Duțu, Petre

355.45 (498):327.51 NATO+341.217 (4) UE
355.45 (498):316 (498)

Apariția acestei publicații s-a realizat ca urmare a grantului de cercetare nr. 1, cod CNCSIS 1179, cu titlul „*Raporturile dintre armată și societate în procesul integrării europene și euroatlantice a României*”, acordat de MEdC prin CNCSIS.

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate Universității Naționale de Apărare „Carol I”

- Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului Științific al CSSAS
- Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorilor

ISBN 978-973-663-502-1

CUPRINS

Organizarea și desfășurarea proiectului de cercetare-dezvoltare pe bază de contract/ grant..... 7

1. Considerații generale.....7
2. Desfășurarea cercetării.....8
 - 2.1. Derularea cercetării în anul 20058
 - 2.2. Derularea cercetării în anul 2006..... 17

Modelul societății românești - 2015 28

1. Succintă caracterizare a stării actuale a societății românești28
2. Principalele caracteristici ale societății românești – orizont 2015.....37
3. Concluzii48

Modelul relațional dintre Armată și societate – orizont 2015.....50

1. Considerații asupra raportului dintre armată și societate în România50
2. Impactul integrării României în NATO asupra raportului dintre armată și societate.....52
3. Aderarea României la UE. Consecințe pentru armată.....62
 - 3.1. Unele considerații privind Uniunea Europeană.....62
 - 3.2. Aderarea României la Uniunea Europeană și consecințe posibile pentru raportul armată - societate.....64
4. Tipuri de raporturi între armată și societate66
 - 4.1. Raporturile armată - societate politică67
 - 4.2. Raporturile armată - societate civilă73
 - 4.3. Raportul armată – populație.....86
5. Concluzii și propuneri.....91

Previzionarea misiunilor, dotării și structurii Armatei României - orizont 2015..... 93

1. Mediul de securitate. Succintă caracterizare.....93
2. Misiunile Armatei României.....96
 - 2.1. Considerații generale96
 - 2.2. Tipuri de misiuni asumate de Armata României în cadrul Alianței Nord-Atlantice..... 99
3. Dotarea Armatei României în perspectiva anilor 2015 ..104
4. Structura Armatei României – orizont 2015107
 - 4.1. Principalele caracteristici ale Armatei României107
 - 4.2. Structura de forțe ale Armatei României posibilă în 2015 110
5. Concluzii112

Metodologie de evaluare a amenințărilor. Algoritmi de măsurare a iminenței acțiunilor teroriste 113

1. Considerații generale asupra terorismului..... 113
2. Tipuri de amenințări teroriste și indicatori ai acestora ... 115
 - 2.1. Tipuri de amenințări teroriste..... 115
 - 2.2. Indicatori ai iminenței amenințării teroriste.... 118
3. Evaluarea amenințărilor teroriste..... 119
4. Modalități de implicare a armatei în activitatea de prevenire și combatere a terorismului internațional..... 121
 - 4.1. Considerații generale 121
 - 4.2. Instrumente de luptă împotriva terorismului internațional122
 - 4.3. Metodologie de prevenire și combatere a atentatelor teroriste.....127
5. Concluzii130

Prognostizarea tipului și fizionomiei conflictelor armate în care ar putea fi implicată Armata României..... 131

1. Caracterizarea mediului de securitate 131

2. Ce este un conflict armat?	133
2.1. Caracterizarea generală a unui conflict social.	133
2.2. Războiul – fenomen social	135
3. Tipuri de război probabile în viitor	138
4. Tipuri probabile de conflicte armate în viitor	143
5. Posibile conflicte armate, în viitor, la care România poate fi parte	146
5. Concluzii	148

Analiza și interpretarea datelor sondajului de opinie efectuat în cadrul grantului cod 1179 CNCSIS..... 150

Analiza și interpretarea datelor culese:	151
1. Necesitatea profesionalizării Armatei României	151
2. Executarea de către Armata României de misiuni în afara frontierelor naționale.....	152
3. Necesitatea desființării serviciului militar obligatoriu în țara noastră	153
4. Impactul dintre interesul național și executarea unor misiuni în afara țării de către Armata României	154
5. Influența participării Armatei României la misiuni în afara țării asupra relațiilor sale cu societatea .	155
6. Analiza și interpretarea răspunsurilor la întrebările deschise din chestionarul de opinie.....	157
Anexa 1	160
Anexa 2	167

Organizarea și desfășurarea proiectului de cercetare-dezvoltare pe bază de contract/ grant

1. Considerații generale

Organizarea și desfășurarea investigațiilor necesare rezolvării temei au avut ca puncte de plecare cerințele formulate prin conținutul obiectivelor și activităților propuse prin grant-ul aprobat de CNCSIS.

Având în vedere specificul și complexitatea problemelor ce le implică cercetarea raporturilor dintre armată și societate, în condițiile integrării României în NATO și ale pregătirii aderării la UE, pentru a da consistență științifică și praxiologică întregii activități de investigație, s-a procedat la: realizarea unei bănci de date dezvoltate, întemeiate pe surse informaționale diverse (literatură științifică, rezultatele unor anchete sociologice efectuate în armată de către Secția de Investigații Sociologice din SMG, acte normative interne); organizarea și derularea unei anchete de opinie, pe bază de chestionar administrat; desfășurarea unor mese rotunde, cu participare diversă (cadre militare active și în rezervă, cadre didactice universitare, reprezentanți ai societății civile, mass-media) și pe tematica grant-ului.

Ipoteza de la care s-a plecat în cercetare a fost formulată astfel: cu cât sunt mai bine cunoscute fenomenele și procesele ce au loc în societate și în armată, precum și starea și tendințele de evoluție a raporturilor dintre cele două entități - armată și societate -, în condițiile integrării țării în NATO și ale aderării la UE, cu atât soluțiile de optimizare a acestor relații vor fi mai realiste și mai concrete.

Elaborarea studiilor, conform anexei, a urmărit realizarea unor analize pertinente a fenomenelor și proceselor

specifice armatei și societății românești actuale, în vederea desprinderii de concluzii realiste asupra stării prezente și a tendințelor de evoluție a raporturilor dintre cele două entități - armata și societatea românească -, ambele aflate într-un proces de transformare profundă. Cunoașterea modului în care se constituie și evoluează raporturile dintre armată și societate, în contextul integrării României în NATO și al aderării la UE, permite: menținerea unui grad înalt de încredere al populației în instituția militară; realizarea unei imagini publice favorabile a armatei, chiar și în condițiile profesionalizării sale; valorizarea înaltă a profesiei de militar în Armata României; evidențierea aportului armatei la integrarea țării în structurile euro-atlantice și europene; impactul schimbărilor din societatea românească asupra naturii și conținutului misiunilor Armatei României; identificarea efectelor relațiilor armatei cu societatea civilă.

2. Desfășurarea cercetării

2.1. Derularea cercetării în anul 2005

Societatea românească se află într-un complex și profund proces de mutații, pe toate planurile - social, economic, politic, cultural, militar, juridic, ecologic -, atât ca urmare a schimbării orientării dezvoltării socio-economice, politice, și nu numai, după anul 1989, cât și al integrării în NATO și al pregătirii aderării la Uniunea Europeană. În aceste condiții deosebite, la rândul său, armata, ca instituție a statului de drept, se află angrenată într-o amplă și multidimensională reformă, ce vizează transformarea sa într-o modernă armată de profesioniști, capabilă să îndeplinească o gamă sporită de misiuni, în țară și în afara teritoriului național. Prin urmare, între societate și armată, în contextul intern și internațional amintit, se stabilesc raporturi diverse, care au și vor avea efecte

diferite, atât asupra evoluției instituției militare, cât și asupra atitudinii populației față apărarea țării, de serviciul militar și profesia de militar. În același timp, raporturile dintre armată și societate se vor reflecta în atitudinea societății politice și a societății civile față de instituția militară, de recunoașterea statutului și rolului acesteia în statul de drept. De aceea, este absolut necesară, pe de o parte, investigația științifică, cu metode, tehnici și instrumente adecvate naturii, conținutului, formelor de manifestare, efectelor și tendințelor de evoluție a raporturilor armată-societate și, pe de altă parte, a impactului transformărilor, atât din societatea românească, cât și din armată asupra acestor relații.

Studiile circumscrise primului obiectiv intitulat, „**Evaluarea situației actuale a armatei în raport cu integrarea României în NATO și aderarea la UE**”, și-au propus să evidențieze următoarele aspecte esențiale ale legăturilor dintre armată și societatea românească:

a) *diferențele culturale dintre armată și societate*. În acest sens, se poate menționa că, astăzi, granițele dintre ceea ce înseamnă civil și militar au fost estompate, iar comparația și relațiile între cele două tipuri de culturi au dobândit o importanță mai mare decât în trecut. În literatura de specialitate, există două poziții principale - una care susține că sunt diferențe culturale necesare între civili și militari și că acest fapt nu este negativ. Cealaltă poziție acceptă ideea că armata are o cultură diferită de cea a societății, dar nu opusă acesteia, adică, valorilor ei dominante.

b) *implicarea armatei în garantarea democrației constituționale*. Armata este și va rămâne o importantă instituție a statului de drept, cu misiuni complexe și de o largă diversitate într-o societate democratică. În anumite situații, după epuizarea tuturor celorlalte mijloace de care societatea dispune, ea se poate implica folosind violența în scopul realizării unora dintre misiunile încredințate, dar numai respectând prevederile legilor

și procedurile ce reglementează intervenția. În schimb, alte misiuni solicită competența personalului acesteia în diferite domenii de activitate și utilizarea unor mijloace tehnice specifice. În acest context, instituția militară poate participa activ la garantarea democrației constituționale.

Cercetarea întreprinsă evidențiază că garantarea democrației constituționale de către armată trebuie înțeleasă sub mai multe aspecte. *Mai întâi*, armata, prin statutul și rolul recunoscute în societate, este percepută de marea majoritate a populației țării ca instituție a statului ce reprezintă, *în și prin sine*, o garanție a existenței democrației constituționale. Cu alte cuvinte, armata contribuie la asigurarea cadrului legal prielnic de manifestare a democrației constituționale în societatea actuală românească, prin însuși faptul că există ca instituție legitimă a statului, cu funcții riguros definite în Constituția țării și în alte legi. *Apoi*, ea va participa, împreună cu celelalte instituții ale statului, la menținerea nealterată a condițiilor necesare și suficiente afirmării democrației constituționale, în calitatea sa de caracteristică esențială a unei societăți moderne. De altfel, garantarea democrației constituționale este una dintre misiunile principale ale armatei. *În fine*, armata va acționa întotdeauna, prin metode adecvate stării mediului de securitate intern, regional și global, pentru asigurarea securității individuale, de grup și statale, ca element definitoriu al garantării democrației constituționale.

c) *impactul profesionalizării Armatei României asupra relațiilor sale cu societatea în care ființează*. Profesionalizarea Armatei României reprezintă o necesitate obiectivă stringentă. Printre motivele unei asemenea importante opțiuni politico-militare se numără: realizarea cu succes a reformei din armată; îndeplinirea cerințelor unor tratate și convenții internaționale la care România este parte; criteriile de admitere a României în NATO; înzestrarea armatei cu echipamente militare și tehnică de luptă moderne; eficiența și eficacitatea în acțiunea militară;

considerente demografice; democratizarea societății românești; caracteristicile și tendințele de evoluție ale mediului de securitate națională, zonală, regională și globală; reforma din armatele statelor membre ale Alianței Nord-Atlantice.

Profesionalizarea armatei țării noastre are un impact semnificativ asupra raporturilor sale cu societatea. Trecerea de la armata de masă, bazată pe conscripție, la armata de profesioniști, întemeiată pe voluntariat, are printre consecințe și diminuarea numărului cetățenilor țării care execută serviciul militar. Ca urmare, tot mai puține persoane vin în contact cu rigorile și privațiunile din armată, cunosc și își însușesc normele și valorile specifice acesteia. De aici, o posibilă „răcire”, în timp, a relațiilor dintre instituția militară și societatea în care ea ființează. În acest context, ar fi necesară adoptarea unor măsuri adecvate și punerea lor în practică, atât de armată, cât și de societate, pentru a menține funcțională legătura dintre ele.

d) *impactul regenerării structurilor militare ce execută misiuni în afara statului român asupra societății.* Structuri militare românești participă constant la îndeplinirea de misiuni în afara țării. Acestea rămân în teatrul de operații, de regulă, șase luni, după care revin în țară și trec printr-o perioadă de recuperare și de pregătire în vederea executării unei noi misiuni. Pentru a asigura continuitatea, în îndeplinirea misiunilor în teatrul de operații, este absolut necesar ca aceste structuri militare să fie regenerate. Practic, regenerarea structurilor militare este un proces complex, care se desfășoară pe următoarele dimensiuni: *umană* (refacerea capacităților fizice și psihice, instruirea și reintegrarea în comandamente, mari unități și unități a persoanelor cărora le-a fost afectată temporar capacitatea de luptă); *materială* (readucerea tehnicii de luptă, a echipamentelor militare, a mijloacelor de transport la parametrii normali de funcționare sau înlocuirea ei); *organizatorică* (conceperea și realizarea unui sistem optim de

asigurare a resurselor umane, materiale, financiare și informaționale necesare realizării regenerării structurilor militare afectate în timpul executării misiunilor specifice); *normativă* (adoptarea de norme tehnice și juridice adecvate înfăptuirii procesului de aducere a structurilor militare la parametrii funcționali inițiali) și *socială* (regenerarea, în condițiile serviciului militar bazat pe voluntariat, are un impact semnificativ asupra populației din rândul cărora se recrutează viitorii militari angajați pe bază de contract și rezerviștii din toate categoriile de personal pentru constituirea rezervei de resurse umane).

Pe baza concluziilor rezultate din aceste studii, se vor face prognoze privind tipul și fizionomia conflictelor armate în care ar putea fi implicată Armata României și unele estimări privind evoluția raporturilor dintre instituția militară și societate. De asemenea, se va încerca elaborarea unui set de măsuri de menținere și îmbunătățire a relațiilor dintre armată și populație, în condițiile profesionalizării armatei și implicării acesteia în acțiuni specifice de apărare a interesului național atât în țară, cât și în afara acesteia.

Cel de-al doilea obiectiv având ca titlu „*Evaluarea situației actuale a societății (civile) românești și a raporturilor sale cu Armata României*” a direcționat cercetarea atât către studiul literaturii de specialitate, a actelor normative interne și euro-atlantice care abordează impactul mutațiilor din societate în general, și din societatea civilă, în special, asupra procesului de transformare a armatei, cât și spre continuarea anchetei de opinie privind atitudinea populației față de instituția militară, față de problematica apărării și securității naționale, în condițiile apartenenței țării la NATO și al aderării la UE.

Studiile realizate în vederea materializării acestui obiectiv se referă la:

a) *raporturile dintre armată și societatea civilă din România.* Cunoașterea stării actuale și a tendințelor de evoluție

atât a raporturilor armată-societate civilă, cât și a relațiilor concrete dintre societatea civilă și armată, în noul context democratic din România și al integrării țării în structurile europene și euro-atlantice, este o necesitate stringentă. Ea oferă factorilor de decizie politică și militară, clasei politice, tuturor celor interesați, suficiente date relevante privind natura relațiilor, dar și sugestii de optimizare a raporturilor între cele două entități, în ambele sensuri.

Raporturile armatei cu societatea globală se desfășoară pe mai multe paliere și anume: *politic* (cine și la ce folosește armata, ce funcții are armata în stat); *tehnico-economic* (indică dependența armatei de resursele materiale și financiare oferite de către societate); *psihosocial* (ierarhie, conducere, comandă etc.); *militar propriu-zis* (lupta, tactica, strategia) și *social* (forma de organizare a armatei – armată de masă, armată mixtă sau armată de profesioniști- și resursele umane alocate). La toate palierele raporturile societate – armată sunt de determinare. În sens invers, relațiile sunt de influențare, într-o măsură mai mare sau mai mică, a societății de către armată.

b) *tipuri de misiuni asumate de Armata României în cadrul Alianței Nord-Atlantice și implicațiile lor pentru învățământul desfășurat în Universitatea Națională de Apărare „Carol I”*. Misiunile armatei definesc rolul și statusul instituției militare în statul de drept. Ele se pot considera ca un mandat încredințat instituției militare de către societate, în general, și de către instituțiile statului abilitate, prin lege, să facă acest lucru, în special. Mandatul se referă la: principalele competențe ale armatei, atât în domeniul securității și apărării țării, cât și al promovării intereselor naționale, oriunde în lume; obligațiile pe care România și le-a asumat, prin tratate și convenții internaționale în ceea ce privește securitatea zonală, regională și globală.

În mod firesc, misiunile armatei nu sunt ceva static, un dat imuabil, un complex de roluri și sarcini stabilite o dată

pentru totdeauna, ci, o realitate aflată într-o continuă schimbare, mișcare, transformare, în deplin acord cu o serie de determinări interne și externe, exprimate printr-o serie de factori sociali, economici, politici, militari, psihosociali, culturali, de sorginte națională și internațională, aflați în interacțiune și interconexiune.

Natura și conținutul misiunilor pe care Armata României le poate îndeplini, în prezent, se vor reflecta și în modul lor de abordare în cadrul procesului de învățământ din UNAp „Carol I”. Astfel, misiunile executate de structuri militare românești peste hotare, sub comandă NATO, se vor folosi cu precădere în învățământul din Universitate. Totodată, un rol important tind să dobândească așa-numitele „lecții învățate”, care pot fi simultan: o sursă de informații privind mediul de executare a misiunilor, formele de luptă folosite, specificul zonei de derulare a acțiunilor militare sau/și nonmilitare; o legătură de tip feed-back între participanți la misiuni specifice NATO și Universitatea Națională de Apărare „Carol I”; un algoritm de evitare a erorilor comise de alți participanți la asemenea misiuni.

c) *determinări ale misiunilor Armatei României în condițiile integrării țării în NATO și ale aderării la UE*. Misiunile oricărei armate suportă influența și interacțiunea determinărilor de ordin intern și extern. Cercetarea întreprinsă a relevat că printre **determinările interne** se numără: schimbarea regimului politic; dezvoltarea democrației; neutralitatea politică a instituției militare; reforma din armată (pe toate dimensiunile ei - umană, structurală, materială, normativă și militară), ca proces de transformare complex, atotcuprinzător, continuu; provocările mediului intern de securitate.

Totodată, cercetarea a evidențiat că mai pregnant se manifestă ca **determinări externe** următoarele: provocările mediului de securitate zonal, regional și global; apartenența sau non apartenența statului național la o alianță politico-militară;

globalizarea, ca fenomen complex, omniprezent și multidimensional; schimbările organizaționale intervenite în armatele contemporane; revoluția în domeniul militar.

d) *apărarea colectivă și apărarea națională în condițiile integrării României în NATO și ale aderării la UE*. Apărarea reprezintă o activitate umană complexă. În sens larg, termenul *apărare* desemnează „ansamblul măsurilor și dispozițiilor de orice natură care are drept obiect asigurarea, în orice moment, în orice împrejurare și împotriva oricărei forme de agresiune, a securității și integrității teritoriului, cât și viața populației”. Cu alte cuvinte, această noțiune se referă la acțiunile și măsurile pe care le adoptă fiecare stat în parte, pentru protejarea vieții cetățenilor săi și a bunurilor lor, precum și a teritoriului național, pentru garantarea independenței și unității statale.

De asemenea, cercetarea a scos în evidență că: 1) apărarea țării, ca atribut al suveranității naționale, ce se exprimă prin sentimente, atitudini și comportamente interpersonale și colective trăite de cetățeni, are o *dimensiune subiectivă* (reflectă intensitatea sentimentelor și atitudinilor patriotice ale cetățenilor. Ea este influențată de experiența individuală și colectivă ce acționează asupra sentimentelor și atitudinilor de dragoste de țară ale cetățenilor, dar și a comunităților umane. În acest mod, se explică evoluția conduitei individuale și de grup vis-à-vis de apărarea țării în unele momente, deși condițiile sociale, economice, politice, militare de ansamblu rămân neschimbate) și o *dimensiune obiectivă* (este apreciată în funcție de parametrii comportamentelor individuale și colective evaluate cu instrumente de măsurare adecvate. Ea exprimă o apreciere obiectivă a stării sentimentelor și atitudinilor patriotice, precum și a comportamentelor colective referitoare la apărarea țării. De aceea, dimensiunea obiectivă poate diferi de cea subiectivă care se întemeiază pe maniera în care percep indivizii și grupurile umane apărarea, în particular, și apărarea națională, în general); 2) cele două dimensiuni interacționează

și se influențează reciproc. Din „confruntarea” celor două dimensiuni pot rezulta măsuri adecvate și flexibile de optimizare a acestui sector de activitate umană extrem de important; dinamica acestor două dimensiuni poate sugera atât nivelul de analiză, cât și natura soluțiilor de adoptat în domeniul apărării naționale și colective.

Studiile teoretice realizate și rezultatele acestora atestă concentrarea și direcționarea investigațiilor spre problemele de fond ale temei de cercetare. În același timp, finalizarea anchetei de opinie a permis decelarea atitudinii celor chestionați față de: necesitatea profesionalizării armatei țării noastre; renunțarea serviciului militar obligatoriu; participarea unor structuri militare românești la executarea de misiuni în afara teritoriului național. În plus, se vor analiza opiniile subiecților privind corelația dintre: executarea unor misiuni în afara statului român și interesele naționale; statutul României de stat membru NATO și apărarea intereselor naționale; participarea Armatei României la misiuni peste hotare și îmbunătățirea relației armată-societate; integrarea României în structurile europene și euro-atlantice și calitatea relației armată-societate politică; integrarea țării în structurile europene și euro-atlantice și influența pozitivă asupra relațiilor dintre armată și societatea civilă. De asemenea, analiza datelor anchetei de opinie a permis cunoașterea atitudinii și percepției populației față de: relația armată-mass-media; controlul civil și democratic al armatei de către societate; rolul mass-media în derularea relațiilor civili-militari; relația armată-opinie publică.

Îndeplinirea celor două obiective planificate pentru anul 2005 a constituit o bază solidă pentru continuarea cercetării pe anul următor și finalizarea investigației derulate în cadrul grant-ului.

2.2. Derularea cercetării în anul 2006

În anul 2006, cercetarea a vizat realizarea celor două obiective stabilite prin planul proiectului de cercetare. Practic, au fost elaborate o serie de studii științifice (vezi anexa nr. 2) și s-au organizat două mese rotunde.

Studiile circumscrise primului obiectiv intitulat: ***Estimarea evoluției societății românești și a Armatei României - orizont 2015*** și-au propus să evidențieze aspecte esențiale ale dezvoltării societății românești și ale instituției militare, la orizontul anilor 2015, astfel:

a) *Modelul societății românești - 2015*. Acest model propus în studiul cu titlul de mai sus pornește de la stadiul actual al organizării și dezvoltării țării noastre. De asemenea, are în vedere procesul integrării României în Uniunea Europeană, proces care, în 2015, se va afla în plină desfășurare, adică va cuprinde dimensiunile: economică, socială, politică, militară, culturală, psihosocială, normativă.

Din punct de vedere *economic*, România va înregistra progrese evidente, înscriindu-se în eforturile Uniunii Europene de a asigura o dezvoltare durabilă și condiții de muncă și de viață decente pentru toți cetățenii săi.

În plan social, nu vor fi evident probleme spinoase sau de nerezolvat sub aspectul asigurării dreptului la educație, sănătate, muncă și al garantării drepturilor fundamentale ale omului. Probabil, realizarea unei dezvoltări economice susținute va elimina sau diminua semnificativ numărul șomerilor și implicit migrația cetățenilor români determinată de motive economice.

În plan psihosocial, este posibil să se ivească unele disfuncționalități datorate consecințelor integrării României în UE, proces care va impune transformarea și schimbarea unor obiceiuri, mentalități și chiar a unor tradiții. De asemenea, pot să apară unele efecte mai puțin dorite în păstrarea identității

naționale, în contextul cultural, politic și social din UE, ca urmare a dobândirii cetățeniei europene de către cetățenii români. Spațiul european are tradițiile sale culturale, obiceiurile, mentalitățile, atitudinile și comportamentele bine structurate și îndelung exersate în societăți democratice.

În plan militar, România se va integra în UE contribuind la formarea forței armate a Uniunii și la generarea securității în spațiul european și nu numai. Acest proces se va afla într-o strânsă corelație cu cel al participării țării noastre la activitatea Alianței Nord-Atlantice.

În fine, România anilor 2015 poate aduce speranța în casa tuturor cetățenilor săi, pe toate planurile - social, economic, politic, cultural.

b) *Modelul relațional dintre Armată și societate - orizont 2015*. Integrarea României în NATO și UE, ca proces complex și de durată, are și va continua să aibă un impact semnificativ asupra raporturilor dintre armată și societate. Printre efectele dublei integrării se numără: transformări structurale, umane, normative, materiale, doctrinare, și nu numai, în armată; mutații în conținutul și natura misiunilor ce se vor încredința armatei; diminuarea numărului persoanelor ce vor efectua serviciul militar; manifestarea unor aspirații înalte atât ale militarilor, cât și ale populației țării față de integrarea în Alianța Nord-Atlantică și aderarea la Uniunea Europeană; creșterea „distanței sociale” între executarea serviciului militar și atitudinea responsabilă a fiecărui cetățean față de apărarea țării; „răcirea” relativă a relațiilor dintre armată și populație; schimbarea concepției privind generarea și regenerarea forțelor.

Aceste consecințe se pot amplifica sau atenua printr-un ansamblu coerent și concertat de măsuri, atât de natură educativă, organizatorică, cât și umană și materială, întreprinse, pe de o parte, la nivel local și, pe de altă parte, la nivel central.

În acest sens, se impune luarea de către cei în drept a unor măsuri de: educație civică a populației dar, mai ales, a

tinerilor, în vederea formării și dezvoltării unei atitudini pozitive a acestora față de serviciul militar și apărarea țării; sporirea transparenței instituției militare în relațiile sale cu publicul larg, cu mass-media, și nu numai; informare veridică și oportună asupra profesiei militare în țara noastră; cunoaștere a angajamentelor pe care statul român și le-a asumat prin integrarea în NATO și aderarea la UE; reinscriere în mediul civil a militarilor care ies din sistem prin disponibilizare sau încheierea contractului cu instituția militară; natură legislativă privind reconversia personalului armatei la trecerea în rezervă după cariera militară de scurtă durată.

Raporturile dintre armată și societate (societate politică, societate civilă, populație) cunosc o evoluție nuanțată și forme de manifestare diverse sub impactul integrării țării în Alianța Nord-Atlantică și Uniunea Europeană. Conținutul și natura acestor raporturi se cer cunoscute de către factorii responsabili din societate pentru a putea interveni oportun și eficace atunci când este necesară fie maximizarea efectelor pozitive, fie minimizarea consecințelor nedorite.

Optimizarea raporturilor armată-societate este un obiectiv realizabil dacă există interes atât din partea structurilor oficiale și a societății civile, cât și a populației. Acest interes se poate amplifica prin măsuri educative și sportive, prin informarea realistă și oportună asupra profesiei militare și a misiunilor armatei, prin atragerea tinerilor, dar și a celorlalte categorii de populație la activități *în* și *despre* instituția militară.

c) *Previzionarea misiunilor, dotării și structurii Armatei României - orizont 2015.* În esență, Armata României va îndeplini, în viitor, misiunile ce îi revin din Constituție, din calitatea de membru NATO și al Uniunii Europene, precum și cele rezultate din statutul țării noastre, de parte a diferitelor tratate internaționale destinate asigurării stabilității și păcii în lume.

Prin urmare, misiunile armatei se situează pe trei paliere: *apărarea țării; contribuții la susținerea internațională a păcii și la gestionarea crizelor; angajamente subsidiare, destinate prevenirii și stăpânirii pericolelor existențiale.*

Pentru a reduce, atât cât este posibil, efectele indirecte militare ale conflictelor armate asupra sa, România are interesul să participe la susținerea internațională a păcii și la gestionarea crizelor. Contribuția armatei la menținerea păcii și gestionarea crizelor poate lua forma unei participări la susținerea și întărirea securității, a stabilității și păcii, de exemplu, prin trimiterea de unități constituite într-o manieră modulară în funcție de angajament sau de specialiști, la structuri militare multinaționale sub egida ONU sau OSCE, ori în componența unor structuri militare ale NATO. Într-o perspectivă mult mai largă, verificările în domeniul controlului armamentelor și al dezarmării, susținerea unei aplicări mai riguroase a dreptului internațional al conflictelor armate, încurajarea măsurilor de control democratic al forțelor armate și participarea la operațiunile umanitare concură la fel la stabilirea păcii.

Contribuțiile armatei la susținerea internațională a păcii și la gestionarea crizelor se rezumă la operațiuni de menținere a păcii și la misiuni de sprijin al prestațiilor de ajutor umanitar (în caz de catastrofe).

Prin urmare, Armata României va avea și în viitor aceleași misiuni ca în prezent, adică va apăra țara la nevoie, va participa la apărarea colectivă în cadrul Alianței Nord-Atlantice și a Uniunii Europene, precum și la executarea de misiuni umanitare, de impunere, menținere și de consolidare a păcii sub egida ONU și OSCE.

De aceea, ea va fi o armată de profesioniști, probabil mai puțin numeroasă decât era în 2006 (cu aproximativ 15-20% mai mică în efective), caracterizată prin: *multifuncționalitate, aptitudinea de a coopera cu alte armate, disponibilitate sporită, modularitate, flexibilitate.* De asemenea, va fi

înzestrată cu armament și tehnică de luptă moderne, compatibile cu cele ale armatelor statelor membre NATO.

Structura de forțe va respecta proporțiile stabilite pe categorii de forțe armate, pondere însemnată continuând să aibă forțele terestre (55,46%).

d) Metodologie de evaluare a amenințărilor. Algoritmi de măsurare a iminenței acțiunilor teroriste. Amenințarea teroristă, ca amenințare asimetrică, este o realitate cotidiană, ce privește aproape toate statele lumii. Din rândul acestora fac parte atât țările care luptă deschis împotriva terorismului internațional, de orice tip ar fi acesta, cât și cele care nu împărtășesc aceleași idealuri și credințe ca cei care sunt adepții impunerii valorilor lor prin intermediul actelor teroriste.

Lupta împotriva terorismului este una de durată și presupune eforturi concertate din partea comunității mondiale. Există instrumente și mijloace, legale și eficiente, de ducere a luptei antiteroriste. Acestea se cer cunoscute și puse în practică, permanent, consecvent și împreună, de către toate statele interesate în combaterea acestui flagel.

Armata poate juca un rol semnificativ în prevenirea și combaterea organizațiilor teroriste. În acest context, importantă este punerea în valoare a potențialului de care ea dispune - **forța umană, mijloacele de luptă, experiența ducerii acțiunilor de luptă**. În acest context, se vor avea în vedere următoarele:

- *cooperarea și colaborarea cu celelalte instituții statale ce au atribuții în acest domeniu;*

- *constituirea unor structuri militare speciale, apte să ducă lupta cu grupările teroriste internaționale;*

- *pregătirea tuturor militarilor pentru a fi în măsură să răspundă eficient în cazul implicării în prevenirea și/sau combaterea unui atentat terorist, precum și a urmărilor acestuia.* Această pregătire ar trebui să fie atât de natură teoretică - informații despre strategia și tactica grupărilor teroriste, a procedurilor și mijloacelor de lovire a „ștelor”

alese -, cât mai ales practică - însușirea tehnicilor și procedurilor de control a situației post-atac terorist, de prevenire a panicii și haosului ce pot apărea în urma unui atentat terorist asupra unei zone intens populate sau frecventată de populație;

- *instruirea populației cu privire la unele indicii ale posibilităților atentate teroriste asupra unor obiective civile și militare din localitate.* Aceasta se poate realiza prin contact direct între conducerea unității militare din garnizoană cu reprezentanții autorității civile din localitate, cu liderii de opinie și cu reprezentanții mass-media care pot juca un rol activ în pregătirea populației în direcția prevenirii și a stăpânirii situației post-atentat terorist;

- *realizarea unui schimb de informații* cu populația din zona de amplasare a unităților militare asupra apariției unor indicii că s-ar putea produce un atac terorist la obiective civile sau militare. Practica a dovedit că înaintea declanșării unui atentat terorist există indicii asupra producerii sale, pe care, dacă cetățenii le cunosc, ca urmare a pregătirii lor în acest sens, aceștia îi pot anunța pe cei în drept – conducerea unității militare sau organele de poliție din localitatea respectivă. Semnalul de alarmă tras de populație poate conduce la prevenirea producerii, de pildă, a unui atentat cu bombă într-o stație de metrou, într-o gară sau o piață.

Crearea unei sinergii este o condiție sine qua non a succesului în lupta împotriva terorismului. De aceea, se cuvine bine coordonată folosirea instrumentelor discutate anterior. Utilizate împreună, cu discernământ, ele pot produce un rezultat superior sumei fiecărei metode în parte. Prost coordonate, ele riscă să se deranjeze reciproc. De exemplu, aplicarea dreptului penal poate împiedica culegerea de informații și anumite intervenții militare pot jena celelalte metode.

e) Prognozarea tipului și fizionomiei conflictelor armate în care ar putea fi implicată Armata României. În viitor,

conflictele armate se vor derula într-un spațiu de luptă ce va fi instabil, incert, ambiguu și se va modifica fără încetare. Fiecare stat participant la conflictul armat va recurge din ce în ce mai mult la operații de informații și la desfășurarea de mici unități rapide, dispersate și care cunosc perfect situația, care vor duce operații într-un mediu nelinear cu sprijinul armelor de precizie ce pot fi utilizate instantaneu. Operațiile vor fi duse concomitent pe uscat, pe apă, în aer și în spațiu, precum și în mediul electromagnetic.

Conflictele armate vor deveni din ce în ce mai complexe din cauza naturii asimetrice a amenințărilor, a luptelor în mediul urban, a caracterului vag al operațiilor și expansiunii spațiului de luptă.

Datorită progreselor tehnologice, câmpul de luptă va deveni mai letal. În plus, operațiile vor fi multidimensionale și, pentru a atinge obiectivele, se va cere o bună integrare în activitățile impuse de conflictul armat nu doar a forțelor armate, ci și a organismelor guvernamentale și neguvernamentale.

În fine, orice activitate militară va fi urmărită de insașiabila mass-media internă și internațională, care va transmite imagini în timp real în întreaga lume (vezi rolul avut de mass-media în transmiterea imaginilor și informațiilor din timpul războiului dintre coaliția militară internațională și Irak în 2003). Pentru a interveni într-un mediu deprimant, va trebui să se schimbe modul de a gândi și de a acționa pe câmpul de luptă. Punctul de vedere al americanilor (*să vezi primul, să înțelegi primul, să acționezi primul*) pare a fi bun. Pentru a face aceasta, noi ar trebui să cunoaștem perfect situația, grație conducerii și controlului globale, precum și a folosirii adecvate a informațiilor, a sistemelor de supraveghere, a reperării și recunoașterii și lovirii obiectivelor inamicului. De asemenea, reușita noastră se va sprijini pe aptitudinea elementelor (serviciilor) interrelaționate și interdependente de a duce operații

simultane într-un spațiu de luptă dat și de a acționa instantaneu, odată cu lovirea cu precizie a țintelor.

În viitor, operațiile specifice conflictului armat vor fi caracterizate prin situații ce evoluează izolat, manevre pentru a fi în avantaj, atacul forțelor inamice de la o distanță ce depășește bătaia armelor lor și anihilarea acestor forțe prin lovituri precise și, atunci când va trebui, prin asalturi tactice în momentele și locurile pe care noi le vom alege.

În mod esențial, noi va trebui să avem forțe polyvalente (competente și instruite), foarte mobile și foarte bine echipate, putând să se deplaseze rapid pentru a participa la operațiuni complexe și multidimensionale în coaliție, și capabile să ia parte la misiuni oricare ar fi caracteristicile conflictului armat.

f) Societatea civilă - actor nonstatal major. Astăzi, omenirea trebuie să facă față unei palete largi de provocări - simetrice și mai ales asimetrice - mergând de la dezvoltarea durabilă și combaterea sărăciei până la lupta împotriva terorismului internațional. Succesul activității ample și complexe pe care o presupune răspunsul adecvat la aceste sfidări este puternic dependent de eforturile concertate ale comunității internaționale, adică a actorilor statali (statele lumii) și nonstatali (organizații și organisme internaționale, societăți multinaționale, organizații regionale diverse). Printre aceștia din urmă, tot mai prezente, sunt organizațiile societății civile, care acționează la toate nivelurile - *local, național, regional și mondial*. Activitatea lor devine, pe zi ce trece, tot mai amplă și profundă, în special, în domenii de interes major pentru individul și grupurile umane, pentru toate statele lumii.

Evoluția societății civile, atât la nivel local, național, regional, cât și mondial este una interesantă și plină de învățăminte pentru toți actorii statali și nonstatali, care joacă un rol mai mult sau mai puțin semnificativ, pe scena lumii. În același timp, această evoluție demonstrează, pe de o parte, acumulările cantitative și calitative ale societății civile, pe toate

planurile, și, pe de altă parte, creșterea gradului de conștientizare a individului uman asupra necesității implicării sale directe în rezolvarea problemelor care privesc nemijlocit existența și traiectoria vieții sale.

În prezent, tot mai multe organizații ale societății civile se implică în găsirea soluțiilor adecvate la sfidările sociale, economice, culturale la care omenirea este supusă, în aproape toate domeniile și la toate nivelurile. Totodată, evoluția societății civile a marcat un real progres, atât la nivel național, cât și regional și internațional. Astfel, de la statutul de „oaspete nepoftit”, pe care, inițial, l-a avut societatea civilă, acum se asistă la dobândirea de către organizații ale acesteia a unui statut înalt, recunoscut de aproape toți actorii implicați în soluționarea problemelor cu care comunitatea umană se confruntă. De altfel, acțiunile și activitățile societății civile au sporit puternic sub aspect calitativ, depășindu-se stadiul contestărilor și trecându-se, cu succes, în etapa parteneriatelor cu diferite organizații, organisme și instituții ale statului cu competențe într-un domeniu sau altul de activitate umană.

Statutul și rolul societății civile este într-o strânsă interdependență cu raporturile pe care aceasta le stabilește, menține și dezvoltă cu organizații și instituții ale statului, la nivel local și național, precum și cu organizații și organisme regionale și mondiale. Această legătură nemijlocită este absolut necesară dacă se dorește îndeplinirea obiectivelor parțiale și finale pe care societatea civilă și le propune prin tot ceea ce întreprinde. De aceea, în prezenta lucrare se acordă o atenție sporită analizei succinte, dar pertinente, a raporturilor societății civile cu organizațiile și instituțiile statului național, cu societatea politică, cu organizații regionale (mai ales cu Uniunea Europeană) și mondiale (în special cu ONU și organismele sale). Întreaga analiză a avut în vedere, în mod sistematic și constant, contextul național în care evoluează organizațiile societății civile, contextul regional, puternic

marcat de fenomenul integrării politico-economice, militare, culturale și nu numai și contextul internațional, ce poartă semnificativ pecetea globalizării, pe toate planurile.

Îndeplinirea obiectivelor planificate pentru anul 2006 a permis finalizarea investigației derulate în cadrul grant-ului.

Anexa nr. 1

STUDII ELABORATE ÎN ANUL 2005

1. *Diferențe culturale dintre armată și societatea românească*¹.
2. *Armata României și garantarea democrației constituționale.*
3. *Impactul profesionalizării Armatei României asupra raporturilor sale cu societatea în care ființează.*
4. *Impactul regenerării structurilor militare care participă la misiuni în afara statului român asupra societății.*
5. *Raporturile dintre Armata României și societatea civilă;*
6. *Tipuri de misiuni asumate de Armata României în cadrul Alianței Nord-Atlantice și implicațiile lor pentru învățământul desfășurat în Universitatea Națională de Apărare „Carol I”;*
7. *Determinări ale misiunilor Armatei României în condițiile integrării țării în NATO și UE;*
8. *Apărarea colectivă și apărarea națională în condițiile integrării României în NATO și ale aderării la Uniunea Europeană.*

¹ Studiile scrise cu italice sunt în afara planului inițial al proiectului de cercetare.

Anexa nr.2

STUDII ELABORATE ÎN ANUL 2006

1. Elaborarea modelului societății românești – 2015;
2. Elaborarea modelului relațional dintre Armata și Societate – orizont 2015;
3. Previzionarea misiunilor, dotării și structurii Armatei – 2015;
4. Prognozarea tipului și fizionomiei conflictelor armate în care ar putea fi implicată România;
5. Metodologie de evaluare a amenințărilor. Algoritmi de măsurare a iminenței acțiunilor teroriste;
6. *Societatea civilă - actor nonstatal major; Analiza și interpretarea datelor sondajului de opinie;*
7. Analiza și interpretarea datelor sondajului de opinie.

Modelul societății românești - 2015

1. Succintă caracterizare a stării actuale a societății românești

În prezent, societatea românească se află într-o stare de normalitate, după ce o perioadă, relativ îndelungată, a trecut printr-o tranziție, ce părea că nu se mai termină, în toate domeniile de activitate. Acum, are toate instituțiile specifice unui stat de drept și ale unei democrații occidentale. De asemenea, România a dobândit statutul de stat membru al Alianței Nord-Atlantice, atât ca expresie a progreselor pe calea democratizării și dezvoltării economiei de piață, cât și ca o recunoaștere a rolului său de generator de securitate în regiune și nu numai. În același timp, s-au făcut toate demersurile necesare și s-au îndeplinit criteriile și exigențele impuse pentru aderarea sa, la 1 ianuarie 2007, la Uniunea Europeană.

Aceste realizări nu ar fi fost posibile dacă țara noastră nu ar fi intrat în rândul statelor democratice, cu o economie de piață funcțională, cu o reală separare a puterilor în stat, cu o asumare adecvată a rolului social și o înțelegere responsabilă a normelor jocului democratic de către partidele politice. În acest sens, s-au adoptat, de către toate guvernele ce s-au succedat la conducerea țării după anul 1989, programe de măsuri vizând: consolidarea statului de drept și a democrației în România; redefinirea rolului statului, prin restrângerea intervenției sale în economie și întărirea funcțiilor acestuia de garant al legalității; întărirea libertăților individuale, sporirea siguranței cetățeanului și a familiei; garantarea și dezvoltarea proprietății private, restituirea integrală a proprietăților abuziv confiscate de regimul comunist, tratamentul egal al proprietății; instituirea economiei de piață funcționale; stimularea spiritului întreprinzător; coeziunea economică și socială, reducerea sărăciei și a marginalizării sociale; egalitatea șanselor tuturor cetățenilor țării; respectarea drepturilor minorităților; integrarea

deplină a României în structurile economice și de securitate euro-atlantice.

Totodată, se fac eforturi susținute pentru ca țara noastră să se integreze regional, în diferite structuri economice și nu numai. În acest context, se cuvin amintite eforturile României de a trezi atât interesul statelor riverane, cât și al marilor puteri față de potențialul Mării Negre. Inițiativele românești se bucură de succes. Astfel, se activează unele organizații economice ale statelor riverane acestei mări, se concep și se derulează noi înțelegeri, tratate și convenții, cu obiectivul declarat de a fructifica avantajele oferite de Marea Neagră, atât sub aspect economic, cât și al securității regionale.

În ceea ce privește procesul de integrare europeană, obiectivele vizate sunt: 1) *respectarea angajamentelor asumate față de Uniunea Europeană*, astfel încât 2007 să reprezinte anul integrării politice. Pentru atingerea acestui obiectiv, se va accelera implementarea măsurilor prevăzute în *acquis*-ul comunitar și se vor elabora și pune în aplicare programele necesare pentru etapa post-aderare. Acest obiectiv presupune accentuarea procesului de europenizare a României prin: respectarea condițiilor rezultate în urma încheierii negocierilor tehnice; accelerarea introducerii reglementărilor europene în legislația internă simultan cu asigurarea transparenței cu privire la costurile publice și private, urmare a intrării în efectivitate a reglementărilor conținute în *acquis*-ul comunitar; fundamentarea politicilor publice pe principiile și orientările formulate în documentele UE; creșterea capacității instituționale a administrației publice, în special în ceea ce privește procedurile europene cu privire la derularea fondurilor de preaderare, de coeziune și a celor structurale; redefinirea atribuțiilor autorităților publice, în scopul adaptării la noile forme de colaborare cu structurile UE; întărirea colaborării cu societatea civilă, în scopul reducerii riscurilor culturale datorate procesului de europenizare; 2) *integrarea instituțională*.

Aceasta urmărește, ca un obiectiv fundamental post-aderare, participarea României la construcția europeană. Acest obiectiv se referă la creșterea capacității țării noastre de a participa la elaborarea și aplicarea politicilor comunitare. În acest sens, se va adopta o poziție activă cu privire la suportul tehnic corespunzător structurii lărgite a Comisiei Europene în funcție de reprezentativitatea instituțională a țării noastre. Eficiența participării României la decizia europeană este condiționată de profesionalizarea actului politic. Oamenii politici români, membri ai Parlamentului european, vor trebui să-și asume responsabilitatea de a deveni promotori ai interesului național și ai identității naționale ; 3) *atingerea convergenței în raport cu structura economică europeană*. În acest scop, se va acționa pentru a atinge convergența economică cu Uniunea Europeană, în raport cu strategiile de dezvoltare adoptate de structurile decizionale ale acesteia. În acest sens, noua Comisie Europeană a reiterat intenția de a relua și accentua prevederile Strategiei de la Lisabona, adoptată în anul 2000, prevederi legate de conceptul de economie a cunoașterii. În acest context, România va acționa pentru realizarea următoarelor obiective strategice: fundamentarea politicilor publice conform principiilor de funcționare a pieței unice (criteriile de la Maastricht, Copenhaga, Madrid) și direcțiilor prevăzute în documentele de politică europeană; elaborarea și înaintarea către Comisia Europeană a unei noi Strategii de dezvoltare pe termen mediu, document care să fundamenteze orientările strategice ale României pentru un interval de cel puțin patru ani; promovarea unor politici sustenabile în ceea ce privește capitalul uman și natural; gestionarea eficientă a poziției pe care România o are ca beneficiar net al fondurilor de preaderare; reducerea costurilor integrării europene, nu numai prin gestionarea eficientă și transparentă a fondurilor interne și externe, dar și prin preluarea corectă a prevederilor din *acquis*-ul comunitar și prin diminuarea birocrăției și a corupției din sistemele de

alocare a fondurilor; creșterea capacității instituționale a administrației publice; participarea activă la elaborarea noilor documente cu caracter de orientare strategică pentru UE.

O analiză a stării actuale a societății românești este necesară (ca premisă a evaluării tendințelor de evoluție) și posibilă (există date suficiente realizării scopului propus). Ea se poate desfășura pe următoarele paliere: *social, economic, politic, psihosocial, cultural, militar*.

În plan social, societatea românească se poate caracteriza astfel: există formate și clar structurate clase și categorii sociale. Frecvent, este amintită următoarea structură socială: *grupul oamenilor bogați* din România, ce pot fi întâlniți în „topul celor 300 de români cei mai bogați”. Aceasta reprezintă o categorie socială puțin numeroasă. Apoi, există *clasa de mijloc*, formată din acei oameni care duc un trai decent. Ei provin atât din rândul celor care lucrează în instituții și întreprinderi de stat, cât și în sectorul privat, fie ca salariați în întreprinderi private din domeniul IT, publicității etc. sau ca patroni ai unor IMM-uri. Nu este o clasă numeroasă. În fine, există *categoria oamenilor săraci*, probabil cea mai numeroasă. Aceștia sunt persoane, rareori cu calificare profesională înaltă și solicitată de piața muncii, care trăiesc dintr-un salariu modest obținut în întreprinderi de stat sau private, precum și majoritatea pensionarilor și țăranilor.

Inegalitățile generate de diferențele dintre veniturilor realizate vor avea repercusiuni în domeniul educației, sănătății, aspirațiilor și al siguranței zilei de mâine. Cu toate acestea, nu se poate vorbi de pericolul unor mișcări de stradă sau a unor revolte populare care să pună guvernării în dificultate. Aceasta din diverse motive, printre care se află și următoarele: există și funcționează un sistem de protecție și asistență socială care atenuează nemulțumirile generate de sărăcie, lipsuri și insuficiența veniturilor pentru un trai decent; sindicatul au preluat sarcina apărării drepturilor membrilor lor; instituțiile

statului abilitate cu asigurarea ordinii publice își cunosc rolul și și-l asumă conștiincios; cei care doresc pot merge să lucreze în străinătate; populația recunoaște și își asumă o serie de obligații sociale.

În plan economic s-a recunoscut, de către institute internaționale competente și de state dezvoltate, că România are o economie de piață funcțională. De fapt, ca urmare a măsurilor adoptate de către guvernele ce s-au succedat la conducerea țării din 1990 până în prezent (2006), s-a aplicat o politică economică de factură socială de piață și liberală, insistându-se pe privatizare, pe rolul pieței în reglarea proceselor economice, pe dezvoltarea inițiativei individuale. La eforturile naționale s-au adăugat susținerile financiare venite din partea UE, prin implementarea în România a diverse programe de dezvoltare economică, precum și colaborarea cu organisme financiare internaționale (Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială). Printr-un ansamblu de măsuri politico-economice, s-a reușit menținerea inflației și a deficitului bugetar în limitele planificate, s-a continuat întărirea monedei naționale în raport cu euro și cu dolarul SUA, s-a lărgit gama produselor finite românești exportate. Se menține, totuși, o anumită dependență energetică de importuri, mai ales, în domeniul hidrocarburilor. De asemenea, în ultimii ani au sporit importurile la unele produse pe care anterior le realiza economia națională.

În același timp, s-au adoptat măsuri de armonizare a legislației economice românești cu cea din UE și s-au inițiat măsuri de transpunere în practică a înțelegerilor realizate cu organisme ale UE în ceea ce privește numărul de animale (oi, vaci, porci etc.), suprafețele agricole ce vor fi cultivate cu cereale și plante tehnice, cantitatea de carne de pasăre, de porc și de vită pe care România o poate exporta în statele europene, suprafețele cultivate cu viță-de-vie și pomi fructiferi etc. Toate aceste măsuri pregătesc integrarea economică a țării noastre în Uniunea Europeană.

În plan politic, pluripartidismul este o realitate. Există atât partide puternice, ca număr de organizații și de membri, dar și sub aspectul calității oamenilor ce le compun, cât și partide minuscule, sub toate privințele. Primele sunt prezente în Parlamentul țării și ajung, prin voința electoratului la guvernare. La rândul său, alternanța la guvernare este o realitate. De asemenea, minoritățile naționale se bucură de drepturi politice reale. De exemplu, maghiarii au chiar un partid politic, un partid parlamentar, implicat în actul de guvernare. În cazul minorităților naționale, altele decât cea maghiară, prin lege, acestea au reprezentanți în Parlamentul țării, care le apără și promovează interesele specifice. Totodată, există organizații ale societății civile care au ca obiect de activitate promovarea și apărarea drepturilor omului și care monitorizează activitatea celor aflați la guvernare, dar și a celorlalte partide politice parlamentare și nu numai.

În plan psihosocial, nu sunt probleme deosebite. Astfel, există un consens național, o coeziune și o solidaritate socială ridicată, o unitate națională corespunzătoare în legătură cu aspecte esențiale ale existenței statului și poporului român, dar și în situațiile de risc sau de amenințare la adresa securității naționale și umane. În țara noastră nu sunt probleme deosebite în ceea ce privește multiculturalismul. Analiza multiculturalismului în România trebuie să țină seama de următoarele aspecte: *potrivit recensământului populației, efectuat în 2002, România avea 21.680.974 de locuitori, din care: români - 19.399.597 (89, 47%); maghiari - 1.431.807 (6,6%); rromi - 537.140 (2,47%) și alte naționalități - 314.430 (1,46%)*². Deci, România nu are numeroase minorități naționale. *Constituția țării prevede că România este un stat național și că statul recunoaște și garantează persoanelor care aparțin minorităților naționale dreptul de a păstra, dezvolta și de a exprima identitățile lor etnice, cultural, lingvistice și*

² *Statistică teritorială*, București, INS, 2004, pp 28-40.

*religioase*³. De altfel, minoritățile naționale au reprezentanți în Parlamentul țării, adică senatori și deputați. Minoritățile naționale au emisiuni de radio și de televiziune, au învățământ și cărți în limba maternă, ziare și reviste; *la noi, ca în celelalte țări est-europene, se face distincție între cetățenie și naționalitate la nivel local și central; România nu se confruntă cu o imigrație intensă ca țările occidentale* (Franța, Germania, Italia, Spania). Țara noastră reprezintă doar un culoar de trecere pentru imigranții care doresc să ajungă în țări bogate din Occident; procesul formării națiunii române are multe particularități; *la noi, există o legislație adecvată în privința minorităților etnice.*

Prin urmare, se poate afirma că multiculturalismul în România nu reprezintă o problemă specifică. Totuși, există preocuparea constantă de a armoniza legislația autohtonă în privința minorităților naționale cu legislația similară din UE.

În plan cultural, la fel ca în cazul palierului psihosocial, nu se înregistrează aspecte deosebite, pozitive sau negative. Există libertatea de expresie, libertatea presei, a religiei, a afirmării identității naționale, fără restricție, desigur, cu respectarea prevederilor legilor în materie, acces liber la educație, inclusiv pentru minoritățile naționale, care pot învăța în limba maternă. În plus, se organizează diverse manifestări cultural-artistice, festivaluri, activități de recreere și petrecere a timpului liber. Creația artistică și științifică, pe toate planurile, este liberă și se supune legilor pieței. Și în acest domeniu își fac simțită prezența, printr-o gamă sporită de acțiuni și activități, o serie de organizații ale societății civile -asociații diverse, fundații, ligi.

În plan militar, România a trecut de la armata mixtă, constituită preponderent prin metoda conscripției, la armata de profesioniști. De fapt, începând cu 1 ianuarie 2007, se renunță

³ *Constituția României*, București, Editura Monitorul Oficial, Ediția a II-a, 2003, pp.7, 9.

la stagiul militar obligatoriu pe timp de pace, efectivele armatei asigurându-se numai pe bază de voluntariat. De asemenea, din 2004, România este membru al Alianței Nord-Atlantice, statut care presupune implicarea sa activă, conștientă și responsabilă, atât în executarea unor misiuni de apărare colectivă, cât și de luptă, în cadrul coaliției internaționale, împotriva terorismului internațional. Așa se face că, în prezent, țara noastră are militari ce execută misiuni diverse, în structuri multinaționale, în afara frontierelor naționale. Paleta largă de misiuni pe care le îndeplinește Armata României explică faptul că militari români au participat masiv la operații, în vestul Balcanilor, în Afganistan și Irak, în structuri multinaționale, acolo unde, politic, țara noastră s-a angajat. Într-un fel, această participare a făcut din militarii români cei mai buni ambasadori pentru accederea României în NATO. În același timp, prezența activă a unor structuri militare românești în diferite teatre de operații a demonstrat capacitatea țării noastre de a fi generatoare de securitate. Peste toate acestea suprapunându-se trimiterea și susținerea în continuare, în teatrele de operații, a celor peste 1.600 de oameni, care aparțin în exclusivitate Forțelor Terestre.

„De fapt, în acest moment, participarea internațională a României în teatrele de operații înseamnă batalioanele din Forțele Terestre, Detașamentul Alfa, de la Forțele Aeriene, care participă la misiunea ALTHEA, sub comanda Uniunii Europene, în vestul Balcanilor – și transporturile de trupe și materiale pe care Aviația Militară le organizează cu avioanele de transport din înzestrare. Deci, manifestarea masivă a României în lupta împotriva terorismului sau pentru menținerea și impunerea păcii este cea a Forțelor Terestre”⁴.

Totodată, îndeplinirea unei game atât de diverse de misiuni impune, ca o condiție sine qua non, pe de o parte, crearea unor forțe militare robuste, moderne, interoperabile,

capabile să desfășoare operații de apărare colectivă, departe de teritoriul național și să se autosusțină în absența sprijinului națiunii-gazdă și realizarea unor structuri de comandă flexibile, pe de altă parte. În alți termeni, statutul României, de stat membru al NATO cu drepturi depline, obligă la următoarele: asigurarea capacității de a duce cu succes acțiuni de luptă (la nevoie, de lungă durată); disponibilitatea pentru orice misiune; instruirea adecvată a trupelor în consens cu standardele practicate în cadrul Alianței Nord-Atlantice; flexibilitate, mobilitate și rezistență în luptă; infrastructură adaptată necesităților; asigurarea logisticii necesare și rezerve; capacitatea de a participa la operații multinaționale. De fapt, multinaționalitatea obligă la realizarea compatibilității operative între forțe militare aparținând unor state diferite, fiecare având propria structură, pregătire, instruire, tradiție și cultură.

Potrivit angajamentelor asumate, România trebuie să-și creeze forțe destinate pentru apărarea colectivă. Acestea constau în: forțe sub comanda NATO ; forțe destinate NATO și UE ; forțe nominalizate pentru NATO și alte forțe pentru NATO. Aceste forțe sunt structurate, încadrate cu personal calificat, pregătite și înzestrate cu mijloace de luptă corespunzătoare naturii misiunilor ce li se vor încredința în diferite teatre de operații. Prin urmare, implementarea noii structuri de forțe pentru NATO necesită adaptarea sistemului de generare și regenerare a structurilor militare pentru participarea la operații militare fie în mod individual, fie în cadrul unei coaliții multinaționale.

⁴ Gl. dr. Eugen BĂDĂLAN, *Analiza stării structurilor militare*, <http://www.presamil.ro/OM/2005/11/OM%20nr.211.htm>

2. *Principalele caracteristici ale societății românești – orizont 2015*

În 2015, fără îndoială, România va fi o societate democratică, un stat de drept, în care libertatea de expresie, a presei și a religiei, ca și separarea puterilor legislativă, executivă și judecătorească în stat vor fi o realitate de necontestat. Prin urmare, este posibil să existe o relativă armonie socială, un consens național ridicat și o coeziune socială corespunzătoare, îndeosebi în momentele de criză generate fie de calamități naturale, fie de amenințări asimetrice la adresa securității naționale. Instituțiile statului de drept își vor exercita rolurile prescrise de lege în mod competent, operativ și transparent. Totodată, relațiile dintre armată și societate vor fi strict reglementate, în sensul că instituția militară se va afla sub conducerea și controlul organelor abilitate ale statului. În același timp, drepturile generale ale omului, ale femeii și ale copilului vor fi transpuse în viață fără reținere, cetățenii își vor asuma liber și conștient o serie de obligații civice, iar societatea civilă va acționa nestingherit.

O societate democratică are drept caracteristică esențială faptul că puterea suverană a legislativului și a executivului vine de la popor. **Democrația** ce se va instaura în România anilor 2015 se va defini prin următoarele **trăsături**: *este un mod de guvernare în care puterea și responsabilitatea civică aparțin ansamblului de cetățeni, care o exercită direct sau prin reprezentanți liber aleși; este un ansamblu de principii și de practici care protejează libertatea, este instituționalizarea libertății; se întemeiază pe principiul legii majorității echilibrată prin drepturile minorității și drepturile individuale; una din principalele ei responsabilități este de a proteja drepturile fundamentale ale omului (libertatea cuvântului și a religiei, dreptul la egală protecție în fața legii, libertatea de asociere și de participare la viața politică, economică și*

culturală a societății); *organizarea de alegeri libere și deschise tuturor cetățenilor; controlul guvernanților prin lege și asigurarea că toți cetățenii sunt în egală măsură apărați de lege și că drepturile lor sunt garantate prin legislație și sistemul juridic.*

În esență, societatea românească promovează și va promova, apără și va apăra valorile specifice - *toleranța, cooperarea și compromisul* - în tot ceea ce se întreprinde la nivel de grup sau de persoană.

În 2015, România va fi un **stat de drept**, adică va proteja drepturile politice, sociale și economice fundamentale ale tuturor cetățenilor săi. De fapt, statul de drept se caracterizează prin trăsături cum ar fi: *nicio persoană, fie ea președintele statului sau un cetățean oarecare, nu este mai presus de lege; legile trebuie să exprime voința poporului; cetățenii respectă legile și reglementările societății în care trăiesc, pentru că acestea sunt emanația voinței colective; existența unui sistem juridic puternic și independent, în măsură să tragă la răspundere orice ales sau conducător dacă încalcă legile și celelalte norme ale țării; legile protejează întotdeauna drepturile și libertățile cetățenilor.* De aceea, *nicio lege nu trebuie să privească doar o singură persoană sau o categorie de persoane; cetățenii sunt la adăpost de arestările arbitrare, de percheziția domiciliului fără motiv.*

O altă caracteristică a României, ca societate democratică, va fi **separarea reală a puterilor legislativă, executivă și judecătorească în stat**. Practic, într-o democrație constituțională, puterea poporului suveran este repartizată între puterea legislativă, care stabilește legile, puterea executivă care le aplică și puterea juridică ce le face respectate acționând independent. În acest context, fiecare dintre cele trei puteri are competențe diferite, astfel:

A. *Puterea legislativă.* Într-o democrație, reprezentanții poporului, respectiv senatorii și deputații, sunt aleși pentru a

servi cetățenii țării, pe timpul mandatului lor, și nu pentru a servi o anumită clientelă politică și/sau electorală. Parlamentarii îndeplinesc roluri esențiale în buna funcționare a unei democrații.

Parlamentul țării este principalul forum de deliberări, de dezbateri și de adoptare a legilor într-o democrație reprezentativă. Puterile sale de control și de anchetă permit membrilor săi să pună în discuție publică acțiunile și deciziile guvernului și să controleze acțiunile diferitelor ministere. În același timp, senatorii și deputații au responsabilitatea de a studia proiectul de buget anual, de a-l amenda și de a-l adopta, de a organiza audieri publice asupra problemelor de actualitate și de a confirma numirile executivului în posturile ministeriale și juridice.

Parlamentarii majorității susțin guvernul în activitate și cei ai minorității practică o opoziție loială, constând în propuneri constructive la programul de guvernare, dar și în susținerea unui alt program politic. Întotdeauna se va lucra respectând etica democratică a toleranței, a respectului și a compromisului pentru a realiza acordurile favorabile interesului general al populației și nu doar al clientelei electorale.

B. Puterea executivă. Conducătorii democrației guvernează cu consimțământul cetățenilor. Puterea lor nu se întemeiază pe armata pe care o comandă sau pe bogăția țării, ci pe respectul limitelor fixate de electoratul care l-a adus la putere, prin alegeri libere și corecte. Într-o democrație cetățenii își aleg conducătorii și le încredințează puteri delimitate prin lege. Cei aleși au această calitate (senator sau deputat) pe o perioadă de patru ani. Viitoarele alegeri le pot menține sau nu acest statut, în deplin consens cu voința electoratului, care a fost sau nu mulțumit de prestația respectivului parlamentar.

În democrația constituțională, puterea executivă este în general limitată în două moduri: mai întâi, *printr-un sistem de echilibru între puterea sa și celelalte două puteri: legislativă și*

juridică; apoi, prin garanția constituțională dată drepturilor fundamentale. La nivel național, puterea executivă este limitată prin puterea conferită Parlamentului și prin independența puterii juridice.

În România anilor 2015, va exista și funcționa, ca și acum, un regim parlamentar, iar partidul sau coaliția de partide care câștigă alegerile formează guvernul, condus de un prim ministru. Deoarece în regimul parlamentar, puterea legislativă și puterea executivă nu sunt strict delimitate și distincte, pentru că primul ministru și membrii guvernului provin din rândurile partidului sau coaliției care a câștigat alegerile, opoziția este singura care poate exercita un control și o limitare a puterii executivului. Practic, într-o democrație constituțională, conducătorii acționează în cadrul legilor ce le definesc și le limitează puterea.

Guvernul României va avea obligația de a da seama de activitatea sa în fața cetățenilor. În acest scop, se va perfecționa activitatea mecanismelor multiple - politice, juridice și administrative - create pentru a evita corupția și a garanta că înalții funcționari ai statului rămân aproape de popor și își asumă responsabilitatea acțiunilor lor. Alegerile libere și corecte constituie principalul mecanism în materie de responsabilitate politică. Mandatul cu durată determinată și organizarea alegerilor obligă aleșii la justificarea deciziilor lor și permite rivalilor politici să propună alte alegeri politice. Dacă alegătorii nu sunt satisfăcuți de rezultatele obținute de un ales, ei pot, odată mandatul terminat, să voteze în favoarea unui adversar, mai ales că, probabil, în 2015, în țara noastră se va practica votul uninominal, nu pe liste de partid ca acum (anul 2006).

Mecanismele juridice se bazează pe prevederile Constituției țării, pe legi, decrete, norme, reguli, coduri și alte instrumente juridice ce limitează puterile conducătorilor și precizează acțiunile pe care cetățenii le pot lua împotriva

aleșilor dacă conduita lor este apreciată ca nesatisfăcătoare. Responsabilitatea juridică a membrilor guvernului pretinde un aparat judiciar independent, abilitat să permită cetățenilor să angajeze urmărirea împotriva guvernului.

Printre mecanismele pe care se bazează responsabilitatea juridică figurează: coduri etice și de conduită pentru înalții funcționari, ce dau liniile generale ale practicilor inacceptabile; legi referitoare la conflictele de interese și legi privind divulgarea de informații financiare, care cer membrilor guvernului ca ei să dea informații despre sursa veniturilor și a bunurilor lor, pentru ca publicul să poată decide dacă interesele financiare ale acestor responsabili riscă sau nu să le influențeze acțiunile lor; legi ce dau publicului și mass-media acces la informații despre activitatea instituțiilor statului.

Mecanismele pe care se întemeiază responsabilitatea administrativă cuprind birouri din cadrul ministerelor și a organelor guvernului și adoptarea de practici în cadrul procedurilor administrative care sunt concepute special pentru a garanta că deciziile și acțiunile conducătorilor sunt luate în interesul publicului.

C. Puterea judecătorească independentă. Aceasta este garantată de judecători independenți și profesioniști, ca părți ale sistemului juridic. Această independență nu implică faptul că judecătorii pot lua decizii așa cum vor ei, ci sunt liberi să decidă conform legii, chiar dacă ele sunt contrare intereselor guvernului sau puterii implicate, ca parte, în afacerea judecată.

În România, ca stat democratic, independența judecătorilor la presiunile politice pe care le pot face parlamentarii și/sau conducătorii (prim ministru, miniștri etc.) le garantează imparțialitatea. De asemenea, tribunalele sunt independente și capabile să-și fondeze judecățile pe legi, și nu pe considerente sau interese politice.

Încrederea în imparțialitatea sistemului juridic se fondează pe percepția că el nu este o putere politică. Într-o

democrație, judecătorii nu pot fi revocați pentru motive minore sau datorită unor critici politice. Ei nu pot fi destituiți decât pentru delikte sau infracțiuni grave și conform unei proceduri legale atestate.

O putere juridică independentă asigură populația că judecata din tribunale se întemeiază pe legi și pe Constituția țării, fără fluctuații după placul majorității și fără presiuni din partea acesteia. Bucurându-se de independență, sistemul judecătorec într-o democrație garantează drepturile și libertățile poporului.

În România, ca stat de drept, drepturile omului vor fi pe deplin garantate și protejate. Aceste drepturi permit oamenilor să trăiască în demnitate. Libertatea întemeiată pe dreptate, toleranță, demnitate și respectul oricărei persoane - indiferent de apartenența sa etnică, religioasă sau politică și de statutul său social - permite fiecăruia să se bucure de aceste drepturi fundamentale.

Drepturile omului sunt interdependente și indivizibile. Ele privesc o multitudine de aspecte ale existenței umane, mai ales dimensiunile ei economice, sociale și politice. Printre drepturile cele mai generale ale omului, recunoscute, se numără și următoarele: toți oamenii au dreptul la opinie și la exprimarea sa; toți cetățenii au dreptul de a participa la gestionarea treburilor publice; libertatea persoanei; fiecare om trebuie să aibă posibilitatea să lucreze, să-și câștige existența și să-și hrănească familia; copiii se bucură de o protecție specială. Ei trebuie să beneficieze, cel puțin, de învățământul primar, de hrana necesară și asistență medicală.

În 2015, în societatea românească, libertatea presei, libertatea de expresie și cea religioasă vor fi realități bine structurate, temeinic instituționalizate și profund acceptate de mentalul colectiv. În esență, libertatea presei va însemna independența acesteia de orice intervenție guvernamentală. Guvernul României, ca organ executiv democratic, nu va avea

un minister care să se ocupe de presă (conținut, activitatea jurnaliștilor) și nici nu va exista o reglementare care să impună controlul statului asupra a ceea ce scriu jurnaliștii. Practic, presa liberă informează publicul, cerând socoteală responsabililor și constituie un forum de dezbateri asupra chestiunilor locale și naționale. Fără îndoială, se va depăși practica, de acum, de a face, uneori, partizanat politic sau manipularea informațională a cititorilor. Desigur, la rândul său, mass-media se va comporta într-un mod responsabil, va informa corect și operativ publicul cu tot ceea ce prezintă interes pentru acesta, dar și cu respectarea legilor în materie.

Libertatea cuvântului și de expresie, fie că este vorba de probleme politice sau de alte treburi publice, va fi pe deplin garantată. Aceasta va permite exprimarea unei mari diversități de opinii, în scris sau oral, și realizarea unui forum cetățenesc autentic. Totuși, libertatea cuvântului nu va fi sinonimă cu justificarea violenței, calomniei, defăimării, minciunii, cu promovarea unui comportament obscen, precum și a urii rasiale sau de orice altă natură.

Libertatea religiei înseamnă că toți cetățenii trebuie să poată să-și urmeze conștiința în ceea ce privește credința în divinitate. Deși în România religia dominantă este creștin ortodoxă, există posibilitatea reală, consfințită prin legi, să ființeze și să se manifeste liber și alte culte și credințe religioase.

În România anilor 2015, responsabilitatea cetățenilor va fi una reală și manifestă. Cu alte cuvinte, populația țării va accepta să se plieze regulilor și obligațiilor potrivit cărora ei sunt conduși de guvernul rezultat în urma alegerilor libere și corecte. Astfel, cetățenii au datoria să-și plătească impozitele și celelalte taxe, să respecte legile țării, să dea ascultare guvernului, acceptându-i autoritatea. Asumarea obligațiilor de cetățean constituie premisa asigurării drepturilor într-o democrație.

La asumarea liberă și voluntară a obligațiilor ce le revin cetățenilor contribuie și alegerile libere și corecte. Acestea permit populației să decidă ce partid sau coaliție de partide politice va conduce țara și în ce direcție. În societate va funcționa legea majorității, cu respectarea drepturilor minorității. La prima vedere, principiile legii majorității și protecția drepturilor individului și ale minorității pot părea contradictorii. De fapt, acestea sunt cele două paliere pe care se fundamentează o guvernare democratică. Legea majorității este un mijloc de organizare a vieții publice și de a face alegerea pe care acesta o presupune. Ea implică, într-o societate profund democratică, cum va fi societatea românească în 2015, respectarea drepturilor fundamentale ale minorității, oricare ar fi natura acesteia- etnică, religioasă, geografică sau de venituri. Minoritățile trebuie să aibă certitudinea că puterile publice le vor proteja drepturile și identitatea. Atunci când au încredere totală în guvernanți, se simt libere să participe la instituțiile democratice ale țării și să-și aducă contribuția. Există o mulțime de moduri de a soluționa problema pusă de diferențele de opinie și de valori ale minorităților, dar un lucru este sigur: numai principiul democratic al toleranței, practica dezbaterilor și acceptarea compromisului pot permite societății să întărească înțelegerile ce se bazează pe cei doi piloni - legea majorității și drepturile minorităților.

Pentru a apăra și proteja drepturile și libertățile individuale, cetățenii români trebuie să participe la formarea guvernului și principala cale pentru aceasta o reprezintă înscrierea într-un partid politic. Acesta este o organizație voluntară, care face legătura între popor și guvernul său. Partidele își recrutează candidații și fac campanie acestora pentru a fi aleși în funcții eligibile. Partidul majoritar sau coaliția de partide care a câștigat alegerile traduce în lege programul său politic. Partidele plasate în opoziție sunt libere să critice politica și ideile partidului de la guvernare și să

propună programul și ideile proprii. Desigur, opoziția din 2015 va fi mai constructivă decât pare cea din prezent, formulând idei și propunând soluții eficiente la chestiunile importante la nivel local și național. În plus, principiul opoziției corecte va fi esențial pentru societatea românească democratică. El înseamnă că toți participanții la dezbaterile publice – oricât de profunde ar fi diferențele - împărtășesc valorile democratice fundamentale ale libertății cuvântului și ale credinței în egalitatea persoanelor în fața legii. Partidele care au pierdut alegerile trec în opoziție, convinse că vor putea să se organizeze și să-și exprime liber punctul de vedere asupra chestiunilor de interes național. „Lupta” între partidele politice este o competiție care servește poporul, și nu doar clientela electorală.

O dimensiune esențială a societății democratice din România anilor 2015 o reprezintă *relațiile dintre puterea civilă și armată*. Deciziile privind conflictele armate și diversele amenințări la adresa securității naționale sunt problemele cele mai importante cu care o societate se poate confrunta. Acestea se adoptă de către reprezentanții poporului în numele căruia guvernează. Armata este instrumentul care servește interesele națiunii. De aceea, șefii militari consiliază responsabili aleși, apoi execută deciziile acestora. Numai aleșii poporului au autoritatea și responsabilitatea de a decide destinele țării. Principiul puterii autorităților civile asupra armatei va fi și în 2015, ca și acum, fundamental. De aceea, civilii conduc armata țării și soluționează problemele referitoare la apărarea națională, nu pentru că ei ar fi mai pricepuți decât militarii de carieră, ci pentru că ei sunt reprezentanții poporului și, în această calitate, ei poartă responsabilitatea și dau seamă pentru deciziile lor.

În România anilor 2015, vocația armatei va fi aceea de a proteja națiunea și libertățile sale. Ea nu va reprezenta sau apăra un program politic sau un punct de vedere al unui grup social sau etnic. Ea va respecta marile idealuri ale națiunii, statul de

drept și principiile democratice. La rândul lor, guvernanții au responsabilitatea de a se asigura că valorile, instituțiile și politicile țării se întemeiază pe libera alegere a poporului și nu a armatei, căci scopul instituției militare este de a apăra societatea, și nu de a o defini. Bineînțeles, guvernanții vor ține seama de opiniile pe care le vor exprima militarii de carieră, în calitate lor de experți în domeniul apărării și securității naționale, atunci când vor lua decizii în acest sector de activitate umană. Practic, puterea civilă adoptă decizii, pe temeiul consilierii de către militarii de carieră, pe care apoi le încredințează acestora din urmă spre îndeplinire. Doar autoritatea civilă are competența să adopte decizii politice finale, pe care armata le execută în domeniul său de responsabilitate.

În calitate lor de cetățeni, militarii pot participa la întreaga viață politică a țării doar ca simpli electori. Dacă vor să-și schimbe acest statut, ei trebuie să demisioneze din funcțiile pe care le dețin, întrucât armata va continua să rămână neutră politic. În fine, toți responsabilii politici poartă răspunderea pentru asigurarea controlului civil și democratic asupra armatei și a supunerii voluntare a acesteia față de autoritatea civilă legitimă.

Cultura va constitui un fundament pentru democrația din România anilor 2015. Orice politică culturală are rolul de a pune în practică un ansamblu de mijloace capabile să dezvolte posibilitățile de expresie și să asigure libertatea acestora. Cultura și democrația anilor 2015 vor trebui să gestioneze multiculturalitatea și noile tehnologii ale informației și ale comunicării. În ianuarie 2007, România va adera la Uniunea Europeană, ceea ce va conduce, în mod obligatoriu, la adoptarea unor soluții adecvate în domeniul multiculturalității și a accesului corespunzător la tehnologiile de vârf din domeniul informației și al comunicării.

Cetățenii români, în calitate de cetățeni europeni, vor trebui să cunoască, să accepte, să interiorizeze și să respecte valorile specifice democrației. De asemenea, ei vor trebui să învețe îndeosebi limba engleză pentru a putea comunica relativ optim cu ceilalți cetățeni europeni. Totodată, accesul la tehnologiile de vârf ale informației și comunicării se cere facilitat pentru ca tot mai mulți cetățeni români să poată utiliza computerul personal și să navigheze pe Internet. Pe această cale, ei vor putea comunica rapid și comod cu ceilalți cetățeni europeni, marcând integrarea propriu-zisă, concretă a țării în Uniunea Europeană.

România anilor 2015 va marca și sporirea rolului societății civile. Se știe că, într-o democrație, cetățenii pot forma grupuri independente care răspund nevoilor colectivității lor sau ale țării și care sprijină sau critică munca guvernului. Acestea pot fi fundații, asociații, ligi, organizații non-guvernamentale etc. Multe dintre organizațiile societății civile (OSC) se implică activ în viața comunității locale, și chiar a țării, servind un evantai larg de interese publice. Astfel, ele pot fi furnizoare de servicii sociale, apărătoare ale mediului ambiant, promotoare ale unui anumit nivel de viață sau a unor norme de muncă, ori catalizatorul unor schimbări democratice în societate.

OSC reprezintă adesea interesele oamenilor care, fără ajutorul lor, ar putea fi excluși de la dezbaterea politicilor naționale. Ele deschid discursul public oamenilor proveniți din toate clasele și categoriile sociale, femeilor și minorităților.

În anii 2015, o serie de organizații ale societății civile din România vor întreține relații puternice cu organizații similare din Europa și din întreaga lume. Acestea vor acționa în domenii cum ar fi: drepturile omului, încurajând adoptarea normelor internaționale și verificând ca încălcări ale lor sau abuzuri să nu se producă; primordialitatea dreptului, prin acordarea unui ajutor juridic și furnizarea de informații privind

drepturile omului celor care au nevoie de astfel de servicii; participarea femeilor la viața politică și protejarea lor împotriva discriminării socio-economice; instruirea civică, prin intermediul proiectelor educative privind rolul cetățeanului într-o societate democratică; libertatea presei, încurajând independența mass-media, formarea ziaristilor și fixarea de norme în materie de deontologie jurnalistică; responsabilizarea guvernului, datorită analizei critice a liniei sale de acțiune și a supravegherii activităților sale; monitorizarea alegerilor locale și generale.

3. Concluzii

Modelul societății românești din anul 2015 propus în prezentul studiu pornește de la stadiul actual al organizării și dezvoltării țării noastre. De asemenea, are în vedere procesul integrării României în Uniunea Europeană, proces care, în 2015, se va afla în plină desfășurare, adică va cuprinde dimensiunile: economică, socială, politică, militară, culturală, psihosocială, normativă.

Totodată, se va asista la integrarea completă a țării noastre în Alianța Nord-Atlantică, proces care va avea o serie de consecințe pozitive asupra organizării și funcționării optime a statului de drept, a prezervării și promovării drepturilor fundamentale ale omului, ale garantării securității umane și naționale.

Din punct de vedere economic, România va înregistra progrese evidente, înscriindu-se în eforturile UE de a asigura o dezvoltare durabilă și condiții de muncă și de viață decente pentru toți cetățenii săi.

În plan social nu vor fi, evident, probleme spinoase sau de nerezolvat, nici sub aspectul asigurării dreptului la educație, sănătate, muncă și nici sub cel al garantării drepturilor fundamentale ale omului.

În plan psihosocial, este posibil să se ivească unele disfuncționalități, datorate consecințelor integrării României în UE, proces care va impune transformarea și schimbarea unor obiceiuri, mentalități și chiar a unor tradiții. De asemenea, pot să apară unele efecte mai puțin dorite în păstrarea identității naționale, în contextul cultural, politic și social din UE, ca urmare a dobândirii cetățeniei europene de către cetățenii români. Spațiul european are tradițiile sale culturale, obiceiurile, mentalitățile, atitudinile și comportamentele bine structurate și îndelung exersate în societăți democratice. Din integrarea statelor membre ale UE vor rezulta mutații în atitudinile și conduitele cetățenilor europeni, fie că sunt români, francezi, englezi, bulgari sau italieni. Toate acestea se vor reflecta adecvat în conținutul coeziunii sociale, al solidarității umane, al consensului, compromisului și toleranței la nivelul UE.

În plan militar, România se va integra în UE contribuind la formarea forței armate a Uniunii și la generarea securității în spațiul european și nu numai. Acest proces se va afla într-o strânsă corelație cu cel al participării țării noastre la activitatea Alianței Nord-Atlantice.

În fine, România anilor 2015 poate aduce speranța în casa tuturor cetățenilor săi, pe toate planurile - social, economic, politic, cultural.

BIBLIOGRAFIE:

1. **Statistică teritorială**, București, INS, 2004, pp 22-80.
2. **Constituția României**, București, Editura Monitorul Oficial, Ediția a II-a, 2003.
3. Gl. dr. Eugen BĂDĂLAN, *Analiza stării structurilor militare*, <http://www.presamil.ro/OM/2005/11/OM%20nr.211.htm>

Modelul relațional dintre Armată și societate – orizont 2015

1. Considerații asupra raportului dintre armată și societate în România

Armata reprezintă o importantă instituție a statului, investită cu misiuni complexe de apărare a independenței, suveranității, integrității și unității teritoriale a țării și garantarea democrației constituționale în țară. În plus, prin integrarea României în NATO și aderarea ei la Uniunea Europeană, sporesc responsabilitățile sale în domeniul securității regionale și nu numai. Ca urmare, armata va trebui să fie în măsură să îndeplinească atât misiunile constituționale ce îi revin în plan intern, cât și gama de misiuni internaționale diverse - de la cele de natură umanitară la cele privind managementul crizelor și combaterea terorismului internațional.

În acest context, este evident că armata va trebui să treacă printr-un amplu și complex proces de reformă, pentru a se transforma într-o instituție modernă, compatibilă cu cerințele noului statut al României de membru al Alianței Nord-Atlantice, dar și cu mutațiile produse, în toate sectoarele de activitate din societatea românească. În acest mod, ea va fi în măsură să răspundă mai bine obiectivelor pe care țara noastră, ca stat suveran și, în același timp, membru NATO, și le fixează.

Totodată, ea se va profesionaliza (începând cu anul 2007 se renunță la serviciul militar obligatoriu, trecându-se la voluntariat) devenind mai suplă, mai modernă, mai tânără și mai capabilă de a exploata într-o manieră optimă sinergiile în țară și în afara ei. Într-o modalitate subsidiară, ea va putea, în mod rapid și cu competență, să susțină autoritățile civile în caz de criză, de catastrofă naturală sau în timpul unor evenimente importante organizate la nivel național. Cu toate că efectivele sale vor fi mult reduse, sprijinul său oferit populației și

autorităților publice, locale și centrale, nu va fi diminuat, ci mai bine structurat, mai rapid și mai strâns legat de instituțiile cu competențe în domeniul situațiilor de urgență. De asemenea, armata, prin modul de organizare și desfășurare a vieții și activității sale, va căuta să răspundă tuturor exigențelor mediului economic. Raportarea permanentă la costuri, în orice activitate umană, inclusiv în cea militară, este din ce în ce mai prezentă.

În plus, se știe că riscurile și amenințările potențiale la adresa securității umane a persoanelor și a comunității naționale, regionale și mondiale, în prezent, sunt numeroase, iar prevenirea și combaterea lor solicită resurse umane, financiare și materiale multiple, pe care puține state și le pot permite prin bugetul destinat apărării. De aceea, și în acest domeniu se impune evaluarea corectă a nevoilor și a posibilităților de acoperire adecvată a lor, pentru ca planificarea și, mai ales, derularea activităților să fie una realistă.

Evoluția instituției militare, în consens cu exigențele contextului intern și internațional și cu posibilele misiuni de îndeplinit, se produce într-o strânsă relație cu societatea umană în care ființează. În acest sens, se pot distinge relații ale armatei cu: *celelalte instituții ale statului* cu competențe în domeniul apărării și securității naționale; *societatea politică*; *societatea civilă*; *populația țării*. Toate aceste raporturi se fondează atât pe prevederile actelor normative existente în domeniu, care au suportat armonizarea cu cele în vigoare în statele membre ale Alianței Nord-Atlantice, cât și pe tradiții și obiceiuri. Acestea din urmă, la rândul lor, încep, treptat, să sufere transformări, din ce în ce mai semnificative, datorită noului context în care societatea românească, în întregul său, și odată cu ea armata, ca parte intrinsecă a acesteia, le suportă prin aderarea la UE și integrarea în NATO.

2. Impactul integrării României în NATO asupra raportului dintre armată și societate

În 2004, la summit-ul de la Istanbul, România a fost primită în rândul statelor membre ale Alianței Nord-Atlantice. Dobândirea acestui statut, pe lângă satisfacțiile împlinirii unor aspirații naționale, presupune și asumarea conștientă și voluntară a unui set de obligații militare și nu numai. Astfel, Armata României a intrat, odată cu acest moment important, într-o nouă etapă de transformare, destinată creării unei forțe flexibile și expediționare, capabile să-și asume responsabilități sporite în apărarea colectivă, în managementul crizelor și în operațiunile de combatere a terorismului.

În acest scop, s-a dezvoltat un nou set de misiuni și cerințe pentru instituția militară care încorporează responsabilitățile de securitate asumate de România ca membru NATO. Aceste misiuni formează, în prezent, baza pentru procesul (început în 2003) de revizuire fundamentală a forțelor armate. Noua structură de forțe implementează o viziune focalizată pe creșterea capacităților de reacție rapidă, dislocabile și sustenabile în teatre de operații, corespunzătoare obiectivului major de îmbunătățire a contribuției militare la întreaga gamă de operațiuni a Alianței Nord-Atlantice. Astfel, este prevăzută creșterea graduală a pachetului de forțe oferit Alianței, adică: *forțe sub comanda NATO*; *forțe destinate NATO și UE*; *forțe nominalizate pentru NATO*; *alte forțe pentru NATO*. De asemenea, va spori substanțial rolul expediționar al forțelor noastre armate, ceea ce necesită personal profesionist capabil să îndeplinească activități cu un înalt grad de specializare. În acest context, a fost luată decizia privind profesionalizarea completă a forțelor până în 2007. Constituția României, revizuită în 2003, oferă cadrul juridic necesar implementării acestui obiectiv⁵.

⁵ *** **Constituția României**, București, Monitorul Oficial, 2003, p. 32.

România are, în prezent (2006), aproximativ 1800 de militari dislocați în Balcani, Afganistan și Irak⁶. Participarea la asemenea operațiuni complexe reprezintă un catalizator pentru reforma Armatei României și instruirea personalului militar. În plus, în ceea ce privește reforma instituțională, s-a reușit să se consolideze cooperarea pe orizontală la nivelul structurilor ministerului, s-a dezvoltat rolul civililor în politica de apărare și s-au definit principalii parametri de restructurare a Statului Major General și a celorlalte structuri de conducere din MAP.

De asemenea, nu trebuie omis din acest proces complex nici omul, un factor esențial în ecuația transformării. Reducerea cantitativă a personalului, militar și civil, și profesionalizarea armatei angrenează diminuarea efectivelor și desființarea unor unități militare. De aceea, s-a acordat și se va acorda în continuare o atenție prioritară programelor de reconversie și protecție socială⁷.

Perfecționarea sistemului de planificare utilizat în MAP, în vederea compatibilizării sale depline cu procesul NATO de planificare a apărării, va continua pe dimensiunile definite deja de sistemul actual. În plus, acest sistem va fi dezvoltat pentru a încorpora noi cerințe referitoare la forțe și capacități, dar și pentru a asigura alocarea cu prioritate a resurselor pentru obiectivele asumate în cadrul NATO.

Integrarea României în Alianța Nord-Atlantică a însemnat adoptarea unui ansamblu coerent de măsuri diverse, ca natură și conținut, atât la nivelul întregii societăți românești, cât și al instituției militare. Printre acestea se numără cele de natură: *umană* (diminuarea efectivelor, profesionalizarea întregului personal militar, modificarea sistemului de formare și

dezvoltare profesională a personalului, implicarea concretă în executarea de misiuni în afara statului român, reconversia militarilor disponibilizați); *organizațională* (renunțarea la unele structuri și crearea altora, adoptarea unei alte dispunerii a marilor unități și unităților pe teritoriul național); *materială* (reducerea cantitativă a unor categorii de armament și tehnică de luptă, modernizarea unor categorii de tehnică de luptă și înzestrarea cu mijloace de luptă moderne); *normativă* (armonizarea actelor normative - de la regulamente militare până la legi din domeniul apărării și securității naționale - cu cele existente în țările membre NATO); *doctrinară* (s-au adoptat Strategia națională de securitate a României, Strategia militară a României, doctrine specifice fiecărei categorii de forțe armate și nu numai).

Astfel, în **plan uman**, s-au produs următoarele schimbări semnificative: *diminuarea efectivelor armatei*, de la aproximativ 220.000 de militari, cât erau în 1989, la circa 90.000 de persoane în 2005. Într-o anumită măsură, sub aspect psihosocial, acest fapt a însemnat un șoc atât pentru populație, cât mai ales pentru personalul armatei. Probabil, inițial, această reducere de personal a fost percepută, de cea mai mare parte a populației, ca o scădere a importanței și rolului instituției militare în societate. Ulterior, se pare că percepția s-a schimbat, datorită participării active a unor structuri militare românești la executarea de diverse misiuni, sub egida ONU, în afara teritoriului național și la activități specifice Parteneriatului pentru Pace (din 1994).

Integrarea efectivă a României în structurile NATO a produs noi mutații în dimensiunea umană a măsurilor adoptate în direcția asigurării compatibilității și interoperabilității armatei noastre cu armatele celorlalte state membre ale acestei alianțe politico-militare. În acest sens, s-au luat măsuri, cum ar fi: *modernizarea sistemului de management al carierei militare, în conformitate cu teoria și practica din armatele moderne,*

⁶ *** Participarea forțelor armate române la misiuni internaționale, <http://www.mapn.ro/misiuniRO/>

⁷ *** Vezi Documentar privind reconversia profesională a personalului militar disponibilizat din Armata României, <http://www.mapn.ro/legislație/documentar.pdf>

membre NATO. Aceasta a însemnat elaborarea și punerea în practică a unor programe adecvate privind: *definirea posturilor, recrutarea și selecția personalului, pregătirea și evoluția în carieră a acestuia, evaluarea și motivarea pentru profesia militară; reducerea efectivelor, concomitent cu restructurarea personalului pe categorii de personal și grade militare*, potrivit cerințelor de interoperabilitate cu armatele NATO în acest domeniu. În acest context, s-au adoptat măsuri precum: reducerea accentuată a numărului de ofițeri, îndeosebi a celor cu grade superioare – maior, locotenent-colonel și colonel; creșterea numărului de subofițeri; sporirea numărului de militari angajați pe bază de contract; reducerea numărului de militari cu serviciu obligatoriu; reducerea numărului de civili; *profesionalizarea personalului* în acord cu standardele și procedurile NATO.

Ridicarea gradului de profesionalizare a armatei s-a realizat, pe de o parte, prin creșterea ponderii militarilor angajați pe bază de voluntariat, în totalul efectivelor armatei, și, pe de altă parte, prin perfecționarea sistemului de pregătire și instruire a personalului, astfel încât acesta să poată acționa potrivit cerințelor activităților militare la care armata noastră a fost și va fi implicată.

Referitor la structura personalului militar încadrat pe bază de voluntariat, se remarcă evoluția acestuia, în totalul personalului militar de la 40% în anul 1989, la 68% în anul 2004. Aceasta evoluție a fost determinată, pe de o parte, de reducerea militarilor proveniți prin conscripție, iar pe de altă parte, de crearea și utilizarea unei noi categorii de personal profesionalizat - militari angajați pe bază de contract. Totodată, s-a acționat constant pentru perfecționarea sistemului de pregătire și instruire, ale cărui principale coordonate sunt: însușirea procedurilor și lucrului de stat major, potrivit standardelor NATO, în cadrul centrelor de pregătire organizate în acest sens, precum și prin stagii în comandamente și unități

multinaționale sau din armatele NATO; perfecționarea sistemului de formare a subofițerilor, utilizând, ca sursă principală de formare a acestora, militari angajați pe bază de contract; dezvoltarea capacității de conducere a unităților în condițiile specifice activității de instruire, dar și ca urmare a participării la exerciții și operațiuni în cadrul unor forțe multinaționale; revizuirea programelor de pregătire din instituțiile militare de învățământ în scopul introducerii „lecțiilor învățate” în cadrul PFP și al altor acțiuni militare la care Armata României a participat; pregătirea prin cursuri organizate în țări NATO și parteneri de colaborare; *însușirea limbii engleze*, ca premisă a asigurării participării personalului Armatei României în comandamente mixte NATO. Atingerea acestui obiectiv a însemnat organizarea de cursuri de învățare a limbii engleze, astfel încât personalul Armatei României să aibă competența lingvistică pentru a lucra în structuri NATO; *reconversia personalului militar disponibilizat*, ca urmare a procesului de restructurare a armatei.

Cadrul legal pentru desfășurarea reconversiei profesionale a personalului disponibilizat a fost creat în 1998 prin adoptarea Ordonanței Guvernului României nr.7/26.01.1998 privind unele măsuri de protecție socială a personalului militar și civil, care se vor aplica în perioada restructurării marilor unități, unităților și formațiunilor din compunerea Ministerului Apărării, precum și prin crearea sistemului de reconversie profesională care să asigure punerea în aplicare a acestor măsuri. Astfel, în anul 2000, Ministerul Apărării a pus bazele *Programului de reconversie profesională a personalului militar disponibilizat din Armata României*, elaborat cu expertiza specialiștilor NATO și acceptat spre finanțare de Banca Mondială. În 2001, Banca Mondială a alocat armatei, prin intermediul Ministerului Muncii și Solidarității Sociale, o primă tranșă de 500.000 USD. Pentru utilizarea acestor fonduri au fost încheiate acorduri de colaborare cu

Ministerul Muncii și Solidarității Sociale și Ministerul Educației și Cercetării⁸. După finalizarea cadrului legislativ, s-a trecut la realizarea măsurilor active de protecție socială, cum ar fi: cursuri de calificare/recalificare, plasament pe piața forței de muncă, servicii de ocupare-mutare, asistență pentru deschiderea unei afaceri, acordarea de microcredite și incubatoare de afaceri. Deși Armata României este membră NATO, procesul de modernizare și restructurare a resurselor umane va continua în raport cu obiectivele urmărite în etapa anterioară, astfel încât, în anul 2007, sistemul de management al resurselor umane ale apărării să fie compatibil, în toate componentele sale, cu sistemele utilizate de armatele moderne.

Sub **aspect organizațional** s-au produs o serie de transformări cerute atât de calitatea României de parte la Tratatul internațional referitoare la reducerea efectivelor și armamentelor, cât și de statutul de stat membru NATO. Prin punerea în aplicare a măsurilor de reducere a efectivelor militare, țara noastră a trebuit să treacă concret la o serie de schimbări de natură organizațională a marilor unități și unități militare. Astfel, într-o primă fază, s-a realizat o organizare nouă a marilor unități, trecându-se de la divizie la brigadă, iar de la regiment la batalion (similare). Ulterior, s-a trecut la adoptarea unei structuri a forțelor armate și a unităților acesteia similară cu cea existentă în statele membre ale Alianței Nord-Atlantice.

Astfel, în prezent, există următoarea organizare a armatei pe categorii de forțe: Forțele Terestre⁹, Forțele Aeriene și Forțele Navale. În interiorul fiecăreia dintre ele s-au adoptat structuri ale marilor unități și unităților, astfel încât acestea să fie suplimentare și compatibile cu cele din statele moderne ale NATO.

⁸ Detalii în Cdor. Victor BARBU, *Restructurarea resurselor umane*, <http://www.presamil.ro/SMM/2004/03-04/>

⁹ Detalii în Eugen BĂDĂLAN, **Sensul transformării**, București, Editura Militară, 2005, pp.197-208.

În același timp, se asistă la o schimbare de concepție și în ceea ce privește amplasarea marilor unități și unități pe teritoriul național. De fapt, acum se caută ca unitățile și marile unități să fie capabile să se deplaseze rapid acolo unde este nevoie de ele pentru a îndeplini diferite misiuni complexe atât sub egida NATO, cât și a ONU și OSCE. Transformările din armată, sub aspect organizațional, au privit și privesc, în egală măsură, și structurile centrale ale MAP, care se adaptează la cerințele impuse de statutul României de stat membru NATO.

În plan material, transformările privesc atât modernizarea mijloacelor de luptă existente în dotarea armatei noastre, cât și achiziționarea de tehnică de luptă modernă, compatibilă cu cea existentă în celelalte armate ale statelor membre NATO. De asemenea, s-a acordat și se acordă o atenție sporită condițiilor de muncă, de echipare, de cazare și de hrănire a efectivelor armatei, atât în țară, la activitățile cotidiene, cât și pe timpul executării unor misiuni în afara statului român.

Sub aspect normativ, atât înainte de dobândirea de către România a calității de stat membru al Alianței Nord-Atlantice, cât și după realizarea acestui deziderat național, organele competente din armată au acționat pentru armonizarea legilor, regulamentelor militare etc. cu cele similare în țările aparținând NATO. În acest sens, s-au produs schimbări esențiale atât în metodologia de adoptare a unor acte normative, cât și a adecvării prevederilor lor la caracterul, conținutul și natura misiunilor pe care Armata României le va îndeplini sub conducerea Alianței Nord-Atlantice. În acest sens, s-au adoptat noi legi privind apărarea și securitatea națională - de la pregătirea populației până la instituționalizarea tipului de misiuni pe care armata le poate executa în afara statului român - și regulamente militare generale și specifice. Și, pe această cale, se acționează în direcția asigurării compatibilității și

interoperabilității armatei noastre cu armatele statelor membre NATO.

În plan doctrinar, s-au întreprins măsuri de elaborare a diferitelor strategii (de exemplu, Strategia națională de securitate a României, Strategia militară a României, strategii ale categoriilor de forțe ale armatei) și doctrine militare (de exemplu, Doctrina Forțelor Terestre, Doctrina operațiilor psihologice), precum și de transpunere a lor în practica instruirii și activității trupelor.

Întreg ansamblul de măsuri menționat a avut, are și va avea o serie de consecințe asupra raportului armată – societate, atât la nivel micro, cât și macrosocial.

La „**nivel micro**”, impactul dobândirii statutului de stat membru al Alianței Nord-Atlantice de către România a avut și, fără îndoială, va continua să aibă urmări multiple asupra relației dintre armată și societate. Astfel, desființarea unor unități militare din garnizoane cu tradiție, în ceea ce privește existența unor astfel de structuri pe teritoriul lor, a afectat relația dintre comunitatea respectivă și armată. Și aceasta din mai multe motive, printre care se numără: *instalarea unui sentiment de insecuritate în rândul membrilor comunității*, ca urmare a absenței unităților/unității militare de pe teritoriul ei. De regulă, prezența unor unități militare într-o localitate este percepută pozitiv de către locuitorii acesteia, care se simt astfel apărați și în siguranță; *dispariția unor locuri de muncă* și, implicit, creșterea numărului celor aflați în căutarea unei slujbe și *reducerea veniturilor populației*. Prin încetarea activității unității militare, o serie de locuri de muncă oferite de către aceasta persoanelor din localitate au dispărut. Pe de altă parte, dispariția personalului militar a condus la reducerea consumului diferitelor produse și servicii în localitate, ceea ce s-a soldat cu scăderea activității unor societăți comerciale, și nu numai, care ofereau asemenea servicii și bunuri. În acele localități în care au fost desființate unități militare nu se poate exclude posibilitatea

ca unele societăți comerciale să dispară, prin simplul fapt că le-a scăzut cantitativ și calitativ beneficiarii serviciilor și produselor lor. De exemplu, o societate comercială care se ocupa cu hrănirea militarilor, ca urmare a externalizării acestui serviciu de către armată, prin desființarea unității militare, își va înceta activitatea. Acest fapt, se va repercuta negativ asupra locurilor de muncă existente și a veniturilor populației; *diminuarea veniturilor de la bugetul local, prin scăderea numărului contribuabililor*, ca urmare a plecării militarilor. O asemenea consecință se va reflecta, de exemplu, în reducerea posibilității administrației locale de a mai oferi o serie de facilități, în domeniul social, al sănătății, al transportului în comun, al educației persoanelor defavorizate; *dispariția unor tradiții locale legate de viața și activitatea unităților militare* – depunerea jurământului, participarea la activități culturale în instituții de profil ale armatei, implicarea cadrelor militare în viața comunității.

Principala mutație produsă la **nivel macrosocial** în raporturile armată - societate politică, în condițiile integrării României în NATO, se referă la acceptarea și însușirea de către cei implicați în relație a regulilor jocului democratic specific în statul de drept. Astfel, atât reprezentanții societății politice, cât și cei ai armatei au intrat în rolurile ce le revin, potrivit statutului lor legal din societatea românească.

La nivel macrosocial, paleta de măsuri, succint analizată anterior, poate conduce, printre altele, la apariția și manifestarea unor efecte de tipul următor: *diminuarea aportului militarilor la atenuarea unor tensiuni și stări conflictuale interetnice*. În acest context, se poate aminti că, în localitățile în care există mai multe etnii, prezența unor structuri militare este un factor de diminuare a tensiunilor interetnice, factor care, prin desființarea respectivelor unități, își încetează acțiunea socială benefică; *reducerea numărului și calității contactului nemijlocit al militarilor cu populația țării*. Totodată, prin dispariția

structurilor militare dintr-o localitate sau alta contactul direct al cetățenilor acestora cu armata, respectiv cu militarii, se reduce simțitor. De aici, o posibilă „răcire”, în timp, a relațiilor dintre populație și instituția militară. La aceasta se adaugă efectele trecerii de la serviciul militar obligatoriu la cel bazat pe voluntariat în asigurarea efectivelor de militari angajați pe bază de contract; *reducerea atracției profesiei militare în rândul tinerei generații*. Aceasta întrucât diminuarea semnificativă a efectivelor armatei, ca urmare a reformei în cadrul acestei instituții, a făcut ca profesia militară să devină mai puțin atractivă pentru tineri.

În acest sens, o anchetă sociologică efectuată de Secția Investigații Sociologice din Statul Major General, pe un eșantion reprezentativ, a evidențiat imaginea profesiei militare în rândul tinerilor, pornind de la criteriile generale care stau la baza alegerii profesionale a tinerilor, locul profesiei militare în ierarhia profesiilor în România și imaginea publică a militarului profesionist¹⁰. Astfel, profesia militară, conform sursei menționate, ocupă locul intermediar - 6 din 10 - în ierarhia profesiilor, așa cum este percepută de către tineri. Această imagine este destul de precis conturată în societate, neexistând diferențe semnificative între aprecierile tinerilor din grupurile țintă vizate. În același timp, o analiză comparativă pe criterii indică faptul că, în imaginea publică, profesia militară continuă să se identifice în mod favorabil, în ansamblul celorlalte profesii, în special prin siguranța locului de muncă și prin prestigiul avut în societate. Totuși, se constată și o anumită diferențiere în aprecierea dată profesiei militare în funcție de anumite caracteristici socio-demografice. Astfel, profesia militară tinde să fie mai bine apreciată de către femei, comparativ cu bărbații, de către tinerii proveniți din localitățile

¹⁰ Vezi Studiul „*Atractivitatea profesiei militare și profilul socio-profesional al grupurilor țintă pentru recrutarea personalului militar profesionalizat*” întocmit de Secția Investigații Sociologice din SMG.

mici și din familiile sărace față de cei din orașele mari și din familiile mai înstărite. De asemenea, imaginea ei este mai bună, în special, în rândul tinerilor elevi sau absolvenți de licee cu profil industrial și agricol.

Desigur, impactul integrării României în NATO asupra armatei sale va genera și alte consecințe decât cele menționate. Cele succint analizate au fost considerate ca fiind cele mai importante în contextul cerut de problematica temei prezentului studiu.

3. Aderarea României la UE. Consecințe pentru armată

3. 1. Unele considerații privind Uniunea Europeană

În prezent, Europa este prosperă, sigură și liberă¹¹. Crearea Uniunii Europene (UE) constituie un factor esențial al stabilității și păcii pe continentul nostru. Țările europene membre ale acestei uniuni de state dezvoltă între ele relații de colaborare și cooperare, iar celelalte țări de pe continent doresc să adere la UE. Condițiile de integrare sunt destul de severe și se încheie de către fiecare țară cu reprezentanții UE, potrivit unui calendar de aderare și unui *acquis* comunitar.

Potrivit concepției UE, securitatea este o condiție necesară a dezvoltării. Conflictul distruge infrastructurile, încurajează criminalitatea, descurajează investițiile și fac imposibilă o activitate economică normală. În prezent, asupra securității UE, și nu numai, planează o serie de amenințări diversificate, mai puțin vizibile și mai puțin previzibile. Printre aceste amenințări se află: terorismul; proliferarea armelor de distrugere în masă; criminalitatea organizată. În acest context, UE și-a stabilit o serie de obiective strategice și anume:

¹¹ *** *Une Europe sûre dans un monde meilleur*, <http://ue.eu.int/pressdata/fr/report/76256.pdf>

sporirea contribuției sale la stabilitatea și buna gestionare a treburilor publice în vecinătatea sa imediată; punerea în practică a unei ordini internaționale fondată pe un veritabil multilateralism; atacarea amenințărilor, fie ele noi sau vechi.

În scopul înlăturării lor, UE a definit și a dezvoltat o politică externă coerentă și o manieră mai eficace de soluționare a crizelor, prin crearea instrumentelor performante. Astfel, Uniunea Europeană constituită din 25 de membri, ce consacră 160 de miliarde de euro pentru apărare, trebuie să fie în măsură, dacă este necesar, să ducă mai multe operațiuni simultan, pentru asigurarea apărării și securității statelor ce o compun. Aceasta întrucât UE apreciază că securitatea este prima condiție a dezvoltării. Ca urmare, obiectivul acesteia este crearea unei sinergii, prin adoptarea unei apropieri mai coerente și mai globale. În acest sens, eforturile sale, diplomatice, politicile în materie de dezvoltare, de comerț și de mediu, vor urmări același obiectiv.

Într-o situație de criză, nimic nu poate înlocui unitatea de comandă. În același timp, coerența acțiunilor privește atât instrumentele UE de înlăturare a securității, cât și activitățile externe ale statelor membre orientate în același sens. În plus, ea are nevoie să-și dezvolte capacitățile necesare asigurării apărării și securității sale. Astfel, pentru a da un răspuns adecvat noilor amenințări, UE trebuie să se doteze cu forțe mobile mai suplă, motiv pentru care se impune creșterea resurselor consacrate apărării. Totodată, se cuvin pregătite mijloacele necesare -militare și civile - controlării eficace a situației post-conflict.

O capacitate diplomatică mai solidă este o altă dimensiune a activității UE în direcția garantării securității sale și nu numai. În acest sens, este necesară o mai bună cunoaștere a țărilor de unde pot să apară amenințări la adresa securității sale. Efortul va fi cumulativ, adică va fi făcut atât de UE, ca entitate, prin instrumentele sale, cât și de fiecare stat membru.

În esență, acesta se va referi la culegerea și schimbul operativ reciproc de informații, atât între statele membre, cât și cu statele partenere.

Cooperarea internațională constituie o altă cale majoră prin care UE acționează și va acționa pentru soluționarea problemelor diverse, mai ales cele privind apărarea și securitatea sa și nu numai. În acest mod, se speră ducerea unei lupte mai eficace împotriva terorismului internațional și implicarea activă a UE în soluționarea crizelor din regiune și din lume. De asemenea, se vor stabili și dezvolta parteneriate strategice dinamice cu ceilalți actori statali, mai ales cu Rusia, China, Japonia, Canada și India, care au roluri semnificative în regiunea lor și pe arena mondială.

În concluzie, se poate afirma că lumea prezintă noi pericole, dar oferă, în egală măsură, noi posibilități de a le preveni sau diminua efectele. Uniunea Europeană dispune de un potențial care îi permite să devină un actor tot mai important în regiune și în lume, capabil să facă față amenințărilor la adresa securității sale, și nu numai, precum și la cooperarea multilaterală regională și globală, ca temelie al unei dezvoltări durabile.

3.2. Aderarea României la Uniunea Europeană și consecințe posibile pentru raportul armată - societate

România dorește să adere la Uniunea Europeană, ea făcând toate demersurile necesare atingerii acestui obiectiv. Astfel, în 1993, țara noastră semnează Acordul European, iar în 1995 se depune cererea de aderare la UE¹². Cererea a fost acceptată și s-au declanșat demersurile necesare realizării practice a acestui deziderat național.

¹² *** Detalii în site-ul <http://www.infoeuropa.ro/ieweb/jsp/page.jsp?cid>

Dacă România îndeplinește integral acquis-ul comunitar (31 capitole de negociere) și clauzele de salvagardare (sunt folosite de Comisia Europeană în situația în care apar probleme legate de îndeplinirea obligațiilor de stat membru al Uniunii Europene, înainte de aderare, sau în perioada ulterioară aderării) impuse, atunci ea va deveni membru al UE la 01.01.2007. Există *clauze de salvagardare generală* și *clauze de salvagardare specifică*. Primele sunt valabile pentru toate noile state membre. Clauzele de salvagardare specifică se aplică unor țări, de aceea, ele pot fi diferite de la un stat la altul. De exemplu, pentru România și Bulgaria se aplică o clauză de salvagardare specifică, respectiv *clauza de amânare*, care poate duce la amânarea aderării celor două state cu un an, până în 2008. Totodată, mai există o *clauză specială*, aplicabilă doar României, și care se referă strict la două din cele 31 de capitole negociate, și anume la „**Justiție și Afaceri Interne**” și „**Concurența**”.

Prin aderarea la UE, România, ca stat membru al acesteia, își asumă voluntar o serie de obligații și responsabilități. Una dintre obligații se referă la participarea țării noastre la constituirea forțelor armate ale UE. De altfel, în documentul intitulat „*Forța obiectiv 2007, revizuită fundamental*” se prevăd forțe destinate NATO și UE. O asemenea măsură, desigur, va avea un impact asupra raporturilor dintre armată și societate. O posibilă implicație a acestui impact ar putea fi creșterea „distanței sociale” dintre instituția militară și populație.

Forțele destinate UE vor fi formate numai din militari profesioniști. Aceasta poate genera, în timp, o serie de efecte cum ar fi: *reducerea numărului cetățenilor implicați în executarea serviciului militar*, care va conduce la diminuarea cunoașterii vieții și activității din armată, prin contact direct, de către o parte însemnată a populației masculine; *diminuarea interesului tinerilor pentru serviciul militar și pentru profesia*

de ofițer și subofițer; aprecierea serviciului militar ca o ocupație temporară și benevolă, și nu ca pe o datorie a fiecărui cetățean apt să servească țara sub drapel; *considerarea armatei de profesioniști ca fiind similară oricărei organizații profesionale cu statut și rol distinct în societate*, dar fără a mai fi socotită parte integrantă a acesteia din urmă, ca pe timpul serviciului militar obligatoriu.

În plus, forțele destinate UE se cer a fi compuse din militari profesioniști, temeinic instruiți, dotați cu armament și tehnică de luptă modernă, motivați corespunzător, sub toate aspectele, ceea ce presupune un efort financiar și nu numai din partea statului român, adică a contribuabililor. Este posibil ca acest efort să nu fie agreat de cei care plătesc, prin taxe și impozite, constituirea și întreținerea unor astfel de forțe, care, la prima vedere, nu servesc direct interesul național. În mod tradițional, se știe că armata are misiunea de a apăra țara, respectiv independența, suveranitatea, unitatea și integritatea sa teritorială dacă este agresată militar de un stat sau de o alianță politico-militară. De fapt, aceasta este percepția armatei și a serviciului militar în conștiința colectivă.

4. Tipuri de raporturi între armată și societate

Între armată și societatea în care aceasta ființează se statornicesc o serie de raporturi obiective și subiective, de natură materială, normativă, politică ș.a. Astfel, în consens cu domeniul de activitate umană, se pot întâlni și analiza diferite tipuri de raporturi dintre armată și societate, cum ar fi raportul: economic, politic, cultural, juridic, psihosocial. *Din perspectiva conținutului, raporturile armată - societate pot fi de: colaborare; comunicare; conducere; cunoaștere; indiferență; respingere; influență*. Se cuvine făcută mențiunea că toate aceste raporturi constituie un ansamblu coerent, între elementele căruia sunt interacțiuni, interdependențe și

interinfluențe. În alți termeni, raportul între cele două entități – armată și societate - se derulează în ambele sensuri, cu intensități și amplitudini variabile, în funcție de o serie de factori determinanți interni (evoluția societății, sub toate aspectele economic, social, politic, cultural, psihosocial, militar, dar și a armatei - profesionalizare, integrare într-o alianță politico-militară, participarea la misiuni în afara statului național) și externi (starea actuală a mediului de securitate regional și global și tendințele de evoluție ale acestuia, integrarea țării în structurile europene și euro-atlantice, fenomenele integrării regionale și al globalizării).

4.1. Raporturile armată - societate politică

Societatea politică, ca ansamblul partidelor politice¹³ existent într-o societate umană dată, ce conduce societatea respectivă sau tinde să acceadă la acest rol, intră în raporturi cu armata, ca instituție a statului, cu misiuni clar definite în domeniul apărării și securității naționale și colective. Aceste raporturi sunt diferite, în funcție de statutul și rolul îndeplinite de către un partid politic sau altul în stat, la un moment dat.

Astfel, un partid se poate afla într-una din situațiile următoare: *la putere în stat*, singur sau într-o coaliție, *ori în opoziție*. Prin urmare, poziția sa în stat își pune amprenta pe natura și conținutul raporturilor sale cu armata. Partidul aflat la conducerea statului își pune în practică programul de guvernare propriu, care conține și un capitol referitor la apărarea și securitatea națională, adică la rolul instituției care are competențe în acest domeniu.

¹³ Prin ansamblul partidelor politice trebuie să se înțeleagă sistemul de activități și acțiuni organizatorice, politice, culturale și de propagandă, concepute, organizate și desfășurate cu membrii de partid și simpatizanții acestora, în vederea accederii sau menținerii puterii politice în stat de către respectivul/respectiva partid/coaliția de partide.

Un prim element esențial al acestui program îl constituie stabilirea *obiectivelor politicii de apărare a țării*¹⁴. Pentru etapa actuală acestea sunt: consolidarea statutului României ca stat membru NATO, integrarea în UE și dezvoltarea unui profil strategic adecvat în cadrul acestor organizații; continuarea reformei organismului militar pentru dezvoltarea unei capacități de apărare credibile, moderne și eficiente; întărirea controlului civil și democratic asupra armatei și perfecționarea mecanismelor de realizare a acestuia, în conformitate cu principiile și valorile democrației constituționale; consolidarea statutului României de contributor la securitatea regională și globală.

În vederea îndeplinirii lor, se va acționa în direcțiile următoare: dezvoltarea capacității instituționale și combative a structurilor militare; înzestrarea armatei și constituirea logisticii în raport cu misiunile de securitate și apărare colectivă; participarea la Politica Europeană de Securitate și Apărare; participarea la realizarea obiectivelor Pactului de Stabilitate în Europa de Sud-Est, menținerea stabilității în zona caucazo-caspică a Mării Negre și a Balcanilor; lupta împotriva terorismului; continuarea programelor de reconversie și de perfecționare a managementului resurselor umane; desființarea stagiului militar obligatoriu și revizuirea structurii de forțe a armatei; dezvoltarea relațiilor civili-militari.

Un alt domeniu, în care partidul de guvernământ intră în relație cu armata, îl reprezintă stabilirea și aprobarea volumului bugetului destinat apărării naționale. Mărimea și structura acestui buget oferă posibilitatea îndeplinirii obiectivelor trasate instituției militare. Astfel, armata poate dispune, la timp și integral, de sumele, necesare și suficiente, pentru continuarea procesului de reformă și de îndeplinire a misiunilor încredințate, în țară și în afara acesteia.

¹⁴ Vezi: Capitolul 27 din Programul de guvernare al Alianței D.A.

De asemenea, partidul de guvernământ stabilește relații de conducere cu armata, în sensul că sunt promovate și practicate, sistematic și consecvent, controlul civil și democratic al instituției militare. În acest context, armata este obligată să respecte deciziile adoptate de structurile politice ale țării: Președinția, Consiliul Suprem de Apărare a Țării, Parlamentul, Guvernul. Este evident că toate partidele politice parlamentare, nu doar acela aflat la guvernare, se implică în exercitarea acestui control civil și democratic asupra instituției militare. Totuși, rolul primordial în acest domeniu revine partidului de guvernământ, care are atât prerogativele necesare, cât și responsabilitatea exercitării lor, oportune și optime. Prin urmare, între partidul de guvernământ și armată se instituie raporturi oficiale de conducere ce exprimă acordul instituției militare la înfăptuirea politicii de apărare și securitate națională. Altfel spus, fără a se implica în politica de partid, armata acționează pentru înfăptuirea tuturor programelor și politicilor ce privesc apărarea și securitatea națională și colectivă, percepute ca fiind în deplin consens cu interesele naționale ale României.

Deși armata se află sub conducerea partidului de guvernământ, prin reprezentanții acestuia în fruntea sa - este vorba de ministrul Apărării Naționale și de secretarii de stat, care sunt civili -, totuși, această instituție rămâne neutră din punct de vedere politic. În esență, neutralitatea politică a armatei rezidă în următoarele: militarii, indiferent de grad și funcție, și personalul civil din armată nu fac parte din niciun partid politic; în instituția militară nu există organizații ale niciunui partid politic, indiferent de poziția sa în stat sau de doctrină, mărime etc.; în armată nu se admite organizarea și desfășurarea de activități de propagandă sau prozelitism politic.

În același timp, partidele politice elaborează proiecte de legi ce privesc apărarea și securitatea națională, activitatea armatei (organizarea, mărimea efectivelor pe categorii de

personal, pe arme și specialități, conținutul și natura misiunilor în interiorul și în afara statului român) și le înaintează Parlamentului spre dezbateră și aprobare.

Relațiile pe care le stabilește societatea politică cu armata exercită o influență hotărâtoare asupra organizării vieții și activității celei din urmă. De fapt, instituția militară este obligată să răspundă oricărei solicitări legale ce vine din partea societății politice. Simpatiile sau antipatiile politice ale militarilor nu trebuie să se facă simțite în conceperea și derularea relațiilor dintre reprezentanții societății politice și cei ai instituției militare. Cu toate acestea, la rândul său, armata influențează conținutul și calitatea relațiilor pe care le stabilește cu clasa politică, cu cei aflați la conducerea țării, potrivit opțiunii electoratului. Această influență se referă la maniera în care armata, personalul acesteia se implică activ și responsabil în realizarea programului și politicii de apărare și securitate elaborate de partidul de guvernământ și acceptate sau nu de celelalte partide parlamentare. De asemenea, o relație corectă, principială între cele două entități - armată și societatea politică - evită situațiile în care România și-a putea asuma angajamente militare externe peste puterile sale. Absența tensiunilor între reprezentanții armatei și cei ai clasei politice poate fi rodul conduitei civilizate a ambelor părți implicate în relație, dar și al acceptării reciproce a statutului și rolului pe care fiecare îl are în statul de drept. Militarii sunt de acord cu ceea ce politicienii întreprind, pentru ca instituția militară să fie în măsură să-și îndeplinească misiunile constituționale, în timp ce politicienii acceptă consilierea reprezentanților armatei în probleme de apărare și securitate a țării.

În principal, armata, prin reprezentanții săi autorizați, furnizează clasei politice consiliere și argumente militare pentru elaborarea unei politici de securitate și apărare națională și colectivă, coerentă și eficientă, suport și structuri de susținere militară a interesului național, în țară și în afara acesteia. În

acest scop, armata acționează ferm și sistematic, pe temeiul fondurilor alocate de guvern și în consens cu politica de securitate națională din programul de guvernare, în direcția modernizării sale și îndeplinirii reformei.

În prezent, procesul de restructurare și modernizare a armatei a vizat și vizează următoarele direcții de acțiune: *revizuirea fundamentală a structurii de forțe* pentru a răspunde cerințelor noului mediu de securitate, precum și statutului de membru al NATO; *redimensionarea structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale*, pentru eficientizarea procesului decizional și a acțiunilor în direcția restructurării și modernizării Armatei României; *asigurarea susținerii financiare*, prin Bugetul de stat și venituri extrabugetare, dimensionate și fundamentate prin intermediul sistemului de planificare, programare, bugetare și evaluare a forțelor, activităților și resurselor în MAP, pe baza programelor de constituire, modernizare și pregătire a Armatei României; *realizarea unor structuri echilibrate de personal*, precum și eficientizarea modalităților de disponibilizare și de protecție socială a acestuia; pe termen lung, *reducerea ponderii cheltuielilor de personal* va permite redirecționarea resurselor spre instruirea și modernizarea structurilor militare; *evaluarea proiectelor majore de achiziții și modernizare a tehnicii militare* aflate în derulare, urmând ca, pe baza acestuia, să se decidă continuarea, adaptarea sau renunțarea la unele dintre proiectele respective, pentru ca reducerea structurii de forțe să aibă ca rezultat creșterea performanțelor acesteia. În funcție de evoluția procesului de restructurare, va fi avută în vedere angajarea altor proiecte majore de achiziții. Toate aceste măsuri nu se pot transpune integral, optim și operativ în practică fără implicarea responsabilă a societății politice, mai exact a partidului de guvernământ și a celor parlamentare. Acesta va asigura baza legală și resursele financiare ale derulării concrete

a tuturor programelor necesare reformei și transformării armatei.

În același timp, armata oferă clasei politice, spre validare, programele proprii de derulare a reformei și transformărilor instituției, evaluarea posibilităților pe care le are pentru îndeplinirea angajamentelor externe ale țării și cererile de resurse pentru îndeplinirea tuturor misiunilor ce i se pot încredința legal de către cei în drept. Astfel, armata contribuie direct la garantarea statutului de țară furnizoare de securitate, prin angajarea unor structuri ale sale în operații în sprijinul păcii în cele mai diverse teatre de operații din Balcani, Afganistan, Irak și altele.

România a devenit deja furnizor de asistență de securitate pentru alte state din Balcani și Caucaz. Valorificarea avantajelor geostrategice se realizează prin politici regionale coerente, la elaborarea cărora sunt implicați atât reprezentanții armatei, cât și cei ai clasei politice. Totodată, un rol important la integrarea țării în Alianța Nord-Atlantică l-a avut armata. Aderarea la această Alianță a determinat o nouă gândire în abordarea problematicii securității și apărării naționale, ceea ce a permis o mai mare flexibilitate în proiectarea forței și o accelerare semnificativă a procesului viitor de dezvoltare a acesteia.

În concluzie, se poate afirma că un sistem coerent de relații de cunoaștere, comunicare, conducere și de influență între armată și societatea politică, bazat pe prevederile actelor normative în materie, permite în esență următoarele: *îndeplinirea reformei și a transformării armatei*, sarcină ce reprezintă o necesitate pentru apărarea și securitatea națională; *îndeplinirea obiectivului principal al forțelor armate* ale României, acela de a deveni un element al stabilității și securității naționale și un aliat credibil, eficient. Participarea în cadrul misiunilor internaționale, în conformitate cu angajamentele politice și militare asumate, reprezintă o prioritate și o garanție pentru

promovarea și protejarea intereselor naționale și a valorilor democratice. În plus, respectarea neutralității politice a armatei de către clasa politică va asigura stabilirea unor raporturi normale între ele, ceea ce va fi benefic pentru apărarea și securitatea națională, precum și pentru menținerea statutului României de contributor de securitate în regiune și nu numai.

4.2. Raporturile armată - societate civilă

Societatea civilă este acea entitate eterogenă care activează în spațiul neocupat dintre stat (cu toate instituțiile sale politice și administrative) și piață (zona care are drept element esențial profitul). În această zonă, dezinteresată politic (societatea civilă, prin definiție, nu are ca scop cucerirea puterii politice, la nivel local sau central) și financiar, ar trebui să se întrevadă valorile și principiile care ghidează o societate. Aceasta este zona de mijloc a societății, care formează, indirect, reperle și care controlează cel puțin (moral și valoric) funcționarea corectă a instituțiilor social-politice. În țările cu tradiție democratică, societatea civilă reprezintă un element de echilibru și de educație civică a cetățenilor.

Motivația principală a inițiativelor civice o reprezintă implicarea în viața social-politică a comunității locale, a țării și mai nou în activități regionale și internaționale de interes general. De fapt, tendința este ca societatea civilă să preia din obligațiile statului, fixându-și obiective proprii. Libera asociație înlocuiește tot mai mult statul coercitiv, dar nu opunându-se acestuia, ci în conlucrare cu el. Astfel, în SUA, mai multe comunități religioase dirijează o serie de societăți de asistență socială care își au propriile spitale, creșe, servicii de consiliere familială. Astfel de inițiative încep să se manifeste și în România.

În România, însă, implicarea cetățenilor în viața social-politică a comunității locale și a țării este, deocamdată, relativ redusă. Se pare că predomină încă concepția potrivit căreia

statul este obligat să facă totul pentru binele membrilor săi, în vreme ce aceștia stau și așteaptă ca altcineva să le rezolve problemele de viață cu care se confruntă. În plus, se pare că este nevoie de ceva timp pentru ca toți cetățenii să învețe și să-și însușească normele și regulile specifice unui comportament social activ și responsabil.

În realitate, principala funcție a societății civile este să asigure „baza” pentru eliminarea puterii absolute a statului și pentru controlul instituțiilor sale. Aceasta deoarece statul, pe măsură ce puterea sa crește devine o sursă de amenințare pentru securitatea individuală¹⁵.

Aceste amenințări, se afirmă în sursa citată, provin din: a) *obligațiile și legislația internă*, care teoretic privesc pe toți cetățenii; b) *acțiunea administrativă și politică* a statului împotriva indivizilor și grupurilor, în sensul că impune respectarea, de către toți cetățenii a legilor emise, în orice condiții de timp și de loc; c) *„luptele” pentru controlul mașinăriei politice* a statului. Aici este vorba de respectarea de către toți cetățenii și toate partidele politice a regulilor jocului politic, de accedere și conservare a puterii în stat; d) *politica externă de stat*. Această funcție are două dimensiuni: 1. *să supravegheze* exercitarea puterii în statele democratice; 2. *să contribuie* la democratizarea statelor autoritariste.

În acest scop, societatea civilă își creează structurile proprii prin care controlează eventualele abuzuri și încălcări de legi ce pot fi comise de către guvernanți, pe de o parte, și prin oferte de alternative, altele decât partidele, pentru reprezentarea intereselor lor, pe de altă parte.

Acest rol al societății civile este, totodată, important pentru grupurile excluse în mod tradițional – precum femeile și minoritățile etnice și rasiale – cărora le permite participarea la viața publică.

¹⁵ BUZAN, Barry, **Popoarele, statele și teama**, Chișinău, Editura Cartier, 2000, p.54.

4.1.1 Natura și conținutul raporturilor armată – societate civilă

Armata, ca instituție a statului, poate, vrea și trebuie să stabilească diverse raporturi cu societatea civilă, respectiv cu organizațiile acesteia. Aceste raporturi sunt determinate de caracteristicile actuale și de tendințele de evoluție ale societății românești, și sunt influențate atât de trăsăturile și de evoluția instituției militare, cât și de caracteristicile și evoluția probabilă a organizațiilor societății civile.

Printre raporturile pe care armata le poate avea cu societatea civilă se află: relațiile de colaborare; relațiile de comunicare; relațiile de cunoaștere; relațiile de indiferență; relațiile de respingere și raporturile de influență. Aceste tipuri de raporturi se inițiază și dezvoltă de către armată cu acele organizații ale societății civile care, într-un fel sau altul, au tangență cu activitatea militară. În plus, raporturile armatei cu organizații ale societății civile sunt diferențiate în funcție de obiectivele și scopul declarat al acestora din urmă.

Astfel, armata inițiază și dezvoltă raporturi de colaborare, de comunicare și de cunoaștere, deosebit de ample și intense cu Biserica Ortodoxă Română (BOR.) Aceasta din cel puțin următoarele motive: a. *tradiția existentă în armata noastră până în 1945*, când fiecare unitate militară avea încadrat un preot militar; b. *comunitatea de scop* a instituției militare și a bisericii în ceea ce privește educația militarilor, formarea lor ca cetățeni onești, devotați țării, demni, disciplinați; c. *reînființarea funcției de preot militar*. După 1990, s-a decis de către conducerea Ministerului Apărării ca în unitățile militare să se înființeze funcția de preot militar. În acest scop, s-a luat măsura pregătirii preoților care doreau să devină preoți militari, prin urmarea unor cursuri de specialitate, organizate în Universitatea Națională de Apărare „Carol I”; d. *existența* în tot mai multe unități militare a unor biserici sau

capele, construite prin contribuția voluntară a cadrelor militare. Acestea sunt folosite pentru oficierea slujbelor religioase, atât pentru militari și familiile lor, cât și pentru ceilalți cetățeni din zonă.

În general, *raporturile armată – biserică* se materializează prin: participarea reprezentanților BOR la diferite ceremoniale militare și diverse activități de educație religioasă cu personalul din subunități și unități; acordarea de către BOR a asistenței religioase în armată; susținerea de către BOR, prin modalități specifice, a unor inițiative publice lansate de către armată.

Desigur, *armata*, ca instituție a statului, *este interesată să intre în relații cu organizațiile de sindicat*, atât din unele structuri proprii, cât și cu federațiile la care acestea sunt afiliate. Aceasta întrucât o bună cunoaștere și comunicare reciprocă între ele poate evita situații deranjante pentru ambele. Astfel, unele acțiuni ale sindicatelor la nivel național (de pildă, greva generală sau grevele spontane într-un sector de importanță strategică) pot să afecteze negativ activitatea instituției militare. Este evident că unele acțiuni ale sindicatelor pot conduce la apariția și, uneori, manifestarea unor situații periculoase, cu grad ridicat de risc, în anumite condiții, chiar pentru securitatea națională.

Totodată, *armata* este interesată să dezvolte raporturi de cunoaștere, comunicare și colaborare cu mass-media, aceasta din urmă fiind percepută ca reprezentând o forță în statul de drept. În prezent, sunt create condițiile necesare în instituția militară în așa fel încât aceasta să colaboreze eficient cu mass-media în toate domeniile de interes comun. În acest scop, s-a creat cadrul legal pentru o bună comunicare și cunoaștere între armată și mass-media. Este vorba de înființarea Direcției de Relații Publice la Ministerul Apărării și a structurilor similare la celelalte niveluri ierarhice din armată. De asemenea, armata manifestă tot mai multă transparență în relațiile cu mass-media.

La detensionarea raporturilor dintre armată, ca sursă de subiecte (știri) „bombă” și mass-media doritoare de asemenea informații a contribuit și va contribui mai buna cunoaștere de către reprezentanții celei din urmă a mediului militar. În acest scop, unii reprezentanți ai mass-media au urmat cursul de „relații publice” organizat în Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, iar alții au studiat sau studiază la Colegiul Național de Apărare.

Există un teren larg de manifestare a raporturilor de colaborare între instituția militară și mass-media, îndeosebi în domeniile creării și menținerii unei imagini pozitive a armatei în rândul populației țării. În acest sens, mass-media poate, prin modalități proprii, să prezinte oportun și corect eforturile instituției militare de a: *înfăptui exigențele NATO*, în ceea ce privește conceperea, organizarea, planificarea și desfășurarea pregătirii efectivelor potrivit standardelor sale; *îndeplini diverse misiuni peste hotare* (umanitare, de menținere/impunere a păcii etc.); *participa la acțiunile de combatere a terorismului* internațional; *realiza reforma în armată*.

În același timp, mass-media poate conlucra armonios cu armata și în domeniul îmbunătățirii legilor referitoare la securitatea și apărarea națională. Astfel, mass-media este în măsură, datorită specificului organizării și activității sale, să cunoască opiniile populației cu privire la serviciul militar obligatoriu și pe bază de voluntariat, la misiunile constituționale ale armatei, la angajarea unor structuri militare românești în misiuni în afara țării. Pe această bază ea poate face, fie direct, propuneri de amendare a respectivului act normativ, fie să îi informeze pe cei în drept din armată, care pot face demersurile necesare, conform algoritmului deja consacrat în astfel de situații. De asemenea, mass-media, prin raporturile stabilite cu armata, exercită asupra acesteia un control indirect, ea amendând cu promptitudine orice eveniment negativ produs în instituția militară în ceea ce privește drepturile omului

(practici neregulamentare ale șefilor în relațiile cu subordonații) sau fapte ce aduc atingere onoarei și demnității militare (dezertare, absență nejustificată de la program, abuz în serviciu, acte de corupție).

Armata stabilește raporturi de colaborare, de cunoaștere și de comunicare și *cu alte organizații ale societății civile*. Este vorba, în principal, de asociațiile și fundațiile la crearea și activitatea cărora un rol important îl au cadrele militare active și în rezervă. Asemenea structuri ale societății civile promovează valori și norme specifice armatei române (demnitatea, dragostea de țară, cinstea, loialitatea, credința), dar și pe cele proprii armatelor membre NATO. În acest din urmă caz, ele sunt de un real ajutor, pe de o parte, în propagarea valorilor și normelor militare euro-atlantice și, pe de altă parte, în evidențierea eforturilor Armatei României de a asimila aceste norme și valori, de a le implementa în activitatea de instruire și educare a personalului său.

Astfel, Asociația „George C. Marshall”, împreună cu BOR și Centrul European pentru Studii de Securitate „George C. Marshall” a organizat în iunie 2002, la București Conferința Internațională „*Bisericile și Valorile Euro-Atlantice*”, activitate menită să arate că valorile fundamentale ale omului secolului XXI sunt, la bază, aproape identice și în concordanță cu principiile spirituale și morale ale religiilor monoteiste, că indiferent de religia pe care o îmbrățișăm, avem în inima noastră credința în Dumnezeuul toleranței, al cooperării, al dragostei față de om, al adevărului, al reconcilierii, al libertății și păcii. Totodată, Conferința a evidențiat că toate cultele din România susțin fără echivoc integrarea euro-atlantică și europeană a României, într-un spațiu al valorilor comune, al prosperității, securității și păcii.

Este evident că armata nu poate și nici nu trebuie să intre în raporturi directe cu toate organizațiile care compun societatea civilă românească. Practic, nu există nici timpul

necesar, nici forțele umane care să poată face posibilă o asemenea situație. Pe de altă parte, nici nu este necesară o dezvoltare a raporturilor cu cele peste 33 de mii de ONG-uri existente în România. Scopul multora nu are nimic comun cu activitatea din armată sau cu aspecte ce țin de apărarea și securitatea națională.

4.1.2 Relațiile de influență dintre armată și unele componente ale societății civile

Armata și diferite organizații ale societății civile, în timp, pe baza raporturilor de cunoaștere, comunicare și colaborare statornicite între ele, atât în plan instituțional, cât și informal, pe temeiul unor norme oficiale, dar și al unor cutume, intră și în relații de influență. Respectiv, armata, ca instituție a statului de drept, cu un statut înalt și un rol important în societate, ambele recunoscute de către majoritatea populației țării și biserica, sindicatele și mass-media, ca organizații ale societății civile, cu statute clar definite și cu roluri conștient asumate, stabilesc între ele raporturi de influență, datorită condițiilor sociale, economice, politice și culturale în care ființează și își desfășoară activitatea specifică.

Relațiile de influență nu se stabilesc instantaneu și automat, spre deosebire de celelalte raporturi (de cunoaștere, comunicare, colaborare, de respingere sau de indiferență). Ele presupun un proces îndelungat, stadial, etapizat. Aceasta, din cele puțin două motive: 1) pentru că influența este o acțiune asimetrică pe care o exercită cineva (individ sau grup uman, instituție) asupra cuiva (persoană, grup, comunitate). De regulă, efectele acestei acțiuni se regăsesc ulterior în comportamentul subiectului (persoană, grup uman, comunitate); 2) pentru că influența poate fi, din punct de vedere psihosocial, de două feluri: a) *influență normativă*, ce presupune transmiterea și impunerea de norme de către cei în drept spre cei care fac obiectul acțiunii respective. Acest tip de influență presupune

recunoașterea reciprocă, de către cei implicați în acțiune, a autorității normelor respective. În acest caz, este vorba de așa-numitul fenomen de complianță, adică de conformare, de adaptare la o situație dată, impusă, prin care individul se pune de acord cu ceilalți; b) *influența informațională*, care este menită să-l facă pe un individ sau grup uman să accepte drept adevăr o informație venită din partea altei persoane, altui grup sau instituție. Experimental, s-a constatat că influența informațională este eficace dacă informațiile oferite vin în întâmpinarea unor dorințe ale indivizilor, a unor aspirații în satisfacerea trebuințelor, răspunzând perspectivei lor conștientizate.

În statornicirea raporturilor de influență se parcurg, în general, următoarele etape: **a. informarea de fond** asupra celui cu care se stabilește relația (individ, grup uman, instituție). În acest context, se pune condiția ca informarea să fie completă, iar informația veridică, oportună și utilă pentru cel care o primește. **b. formarea unei reprezentări** (imagini) despre „partenerul” de relație, prin relevarea lui ca „stimul”. Nu sunt excluse cazurile în care „partenerul” să devină un sprijin real sau un adversar de temut, într-o situație sau alta; **c. comunicarea și dialogul tranzacțional** asupra schimbului reciproc de informații (conținut, natură, oportunitate, necesitate). În plus, se cer efectuate de către ambii membri ai relației o identificare a diferențelor (de idei, convingeri, interese); **d. convenirea** asupra respectării reciproce a diferențelor de identitate proprii (psihologice, psihosociale, sociale). De asemenea, se impune stabilirea principiilor și condițiilor de coabitare și interrelaționare, precum și valorificarea apropiierilor și punctelor de convergență; **e. exercițiul efectiv al relației**. Cu alte cuvinte, trecerea de la faza pasivă la cea activă, care presupune interacțiune, cooperare, coparticipare la acțiuni și manifestări comune.

Respectând, cu rigurozitate, aceste etape, între armată și unele componente ale societății civile (biserica, sindicatele și mass-media) se vor statornici raporturi de influență corectă, principiale și funcționale.

a) Raporturile de influență dintre armată și sindicate

Sindicatele, prin numărul mare de membri, prin resursele economice și financiare de care dispun, prin prezența lor în toate sectoarele de activitate, constituie o forță importantă în societatea românească. În plus, prin lege, ele sunt abilitate să organizeze diverse acțiuni de protest în scopul apărării și promovării drepturilor membrilor lor. Prin unele acțiuni revendicative organizate, de pildă, greva generală într-un sector economic de importanță strategică, sindicatele pot aduce atingere securității, siguranței naționale și ordinii publice. Cum armata are responsabilități în acest domeniu rezultă că, în acest caz, între instituția militară și sindicate se stabilește o relație de influență. Pe de o parte, armata dorește să-și îndeplinească obligațiile constituționale, iar, pe de altă parte, sindicatele vor satisfacerea revendicărilor lor.

Situația, aparent conflictuală, se poate soluționa dacă între cele două entități (armată și sindicate) există statornicite relații de influență, potrivit algoritmului menționat anterior. De aceea, este de dorit ca ambele instituții să facă tot ceea ce depinde de ele pentru a stabili relații de influență reciproc convenabile.

În plus, sindicatele reprezintă un serios partener de dialog cu guvernării. Rezultatele acestui dialog pot exercita o influență, mai mare sau mai mică, atât asupra activității din armată, cât și a securității individuale. Astfel, de unele drepturi obținute de către sindicate vor beneficia și unii salariați civili din armată, membrii de sindicat, ceea ce poate însemna unele eforturi (bănești, organizatorice) suplimentare din partea instituției militare. În ceea ce privește securitatea individuală,

este posibil ca unele prevederi ale acordului sindicat-guvern să impună reduceri substanțiale de personal, adică, o creștere a numărului de șomeri. O asemenea situație poate afecta negativ veniturile celor disponibilizați și, implicit, nivelul lor de trai, generându-le un puternic sentiment de teamă față de viitorul lor și al familiilor lor. Împreună, cele două situații posibile pot exercita o influență variabilă, ca intensitate și forță, asupra securității naționale.

De aici, necesitatea unui dialog permanent și sincer între armată și sindicate, pentru ca influența reciprocă dintre ele să nu le afecteze negativ activitatea proprie și nici securitatea individuală și națională. În plus, în condițiile apartenenței României la NATO, orice perturbare a activității din țară ca urmare a unor acțiuni sindicale poate afecta îndeplinirea angajamentelor externe pe care statul român și le-a asumat.

b) Raporturile de influență dintre armată și biserică

Datorită specificului organizării și naturii activității BOR, între aceasta și armată există raporturi de influență optime. Aceasta din cel puțin următoarele motive: 1) *comunitatea de scop*. Atât armata, cât și BOR își propun să formeze din orice militar un cetățean loial țării; 2) *metodele educativ-formative* folosite de către cele două instituții sunt complementare; 3) ambele instituții pun accent pe *conformarea la norme și reguli*; 4) atât *armata*, cât și *biserica* sunt recunoscute de către majoritatea populației țării, ca *instituții demne de încredere*. Biserica este percepută de către majoritatea populației țării ca fiind o permanentă sursă de speranță. În schimb, armata este considerată de către cea mai mare parte a cetățenilor României, potrivit unor sondaje de opinie pertinente, ca sursă a sentimentului de siguranță; 5) *existența în structura militară a funcției de preot* militar; 6) ambele instituții sunt structurate ierarhic, ceea ce mărește

apropierea dintre ele în atingerea, în comun, a obiectivelor propuse atât de armată, cât și de BOR.

Se poate spune că influența exercitată de către BOR, prin preoții militari, dar și prin alte modalități, asupra armatei este una pozitivă, cu efecte benefice pentru ambele instituții. La rândul său, armata a influențat activitatea bisericii, fie și numai pentru că a permis reînființarea funcției de preot militar și desfășurarea de activități religioase în interiorul său. Prin aceste două facilități, dar și prin alte înlesniri, armata a oferit bisericii posibilitatea lărgirii ariei de activitate și de influență, i-a redat un segment important de populație, pe care, oficial, în anii comunismului îl pierduse.

c) Raporturile de influență dintre armată și mass-media

Armata, prin natura și conținutul activităților sale, prin modul specific de organizare, prin statutul și rolul său în societate, prin calitatea oamenilor de care dispune, prin relațiile speciale pe care le are în țară și în afara acesteia, constituie un puternic punct de atracție pentru mass-media. În prezent, când structuri militare românești sunt permanent pe diferite teatre de operații în lume, interesul mass-media față de activitățile armatei a sporit.

Mass-media, prin statutul și rolul său, în statul de drept, dorește să cunoască cât mai multe și mai mult, precum și în mod oportun tot ceea ce se petrece în instituția militară. De aceea, statornicirea raporturilor de influență între armată și mass-media, deși constituie o necesitate, într-o societate democratică, este un proces anevoios și de durată. Parcurgerea, cu răbdare, tact și inteligență, a tuturor etapelor procesului de relaționare de către reprezentanții ambelor instituții constituie o condiție obligatorie. Prin intermediul raporturilor de cunoaștere și comunicare stabilite, potrivit normelor legale, dar și cutumelor lumii civilizate, se poate trece cu succes de prima etapă a inițierii raporturilor de influență. Apoi, se continuă

eforturile susținute din partea ambilor parteneri în direcția realizării unei comunicări reciproce benefice tuturor.

Este de dorit instaurarea unor raporturi de influență optime între armată și mass-media. Aceasta pentru că: **1. ambele dispun de forța necesară** pentru a-și crea „greutăți” serioase, în mod reciproc, în ceea ce privește înfăptuirea activităților specifice. În acest caz, pierderea ar fi considerabilă nu numai din partea lor (armata și mass-media), ci a societății în întregul său. Pe de o parte, opinia publică, de fapt, contribuabilii nu ar avea informații oportune și corecte din armată, adică din instituția în care se cheltuiesc o parte din banii lor, și, pe de altă parte, s-ar afecta caracterul democratic al societății românești, prin existența unei mass-media cu acces limitat într-un domeniu important de activitate socială; **2. limitând accesul mass-media** la informația corectă din punct de vedere legal din armată, aceasta din urmă s-ar rupe complet de realitatea socială în care ea există. Pe de altă parte, în timp, imaginea publică a armatei, în prezent puternic pozitivă, ar avea de suferit; practic, imaginea instituției militare s-ar deteriora, din lipsă de informații oportune și venind din partea unei surse credibile; **3. asimilarea și integrarea de către armata noastră** a valorilor euro-atlantice implică raporturi normale cu mass-media, adică similare celor existente între armatele statelor membre NATO; **4. mass-media are forța necesară**, datorită profesionalismului membrilor săi, a accesului la informații diverse, a puterii sale de penetrație să contribuie la modernizarea structurilor armatei, la formarea personalului acesteia în spiritul valorilor democratice, unanim recunoscute în lumea civilizată; **5. existența unor raporturi de influență normale** permite atât armatei, cât și mass-media să-și modeleze reciproc comportamentul, spre binele ambelor instituții și, implicit, al societății românești.

Situarea pe poziții de forță, în raporturile dintre ele, fie a armatei, (care nu permite sau limitează accesul mass-media la

informația despre activitatea sa și a oamenilor săi), fie o mass-media, (care adoptă o atitudine permanentă și consecvent negativă față de instituția militară) este contraproductivă. Ambele instituții trebuie să se respecte reciproc, înțelegând că starea de confruntare nu este benefică niciuneia dintre ele. În plus, statornicirea unor raporturi de influență principiale și corecte va contribui atât la creșterea prestigiului ambelor instituții, cât și la instaurarea unei stări de normalitate în societatea românească.

Se pare că stabilirea unor raporturi optime de influență între armată și mass-media este posibilă dacă ambele instituții acceptă și respectă aceleași norme, criterii și valori, specifice unei societăți democratice. În acest sens, premisele instituționale există – în armată au fost înființate structuri de relații publice la toate nivelurile ierarhice, au fost publicate dispozițiuni privind relațiile cu mass-media, reprezentanți ai mass-media au urmat cursuri diferite în Universitatea Națională de Apărare „Carol I” și/sau au participat la diverse activități militare -, se impune acum doar depășirea unor obstacole (orgolii și ambiții personale atât din partea unor reprezentanți ai armatei, cât și ai mass-media) pentru a se instaura între cele două instituții raporturi de influență normale.

De fapt, mass-media, prin produsele sale specifice, contribuie semnificativ la modificarea opiniilor, atitudinilor și comportamentului militar. Aceștia, ca toți oamenii, sunt dependenți de informație, iar mass-media cu așa ceva operează.

Dacă informarea, prin mass-media, este oportună, iar informația vehiculată este veridică și utilă, atunci aceasta va fi receptată și de personalul armatei, care își va modifica în timp comportamentul, făcându-l să fie comparabil și compatibil cu cel al militarilor dintr-o societate democratică.

Instituirea unor raporturi de influență normale între armată și mass-media ar duce, în timp, la realizarea unui climat psihosocial destins în societatea românească, la dispariția

stărilor tensionale și chiar conflictuale între diferite categorii profesionale. Realizarea unui asemenea deziderat stă în puterea celor implicați, care trebuie să-și însușească temeinic rolurile ce le revin în societate și, totodată, să-și asume complet responsabilitățile ce derivă din acestea.

4.3 Raportul armată – populație

Profesionalizarea armatei, ca proces complex și de durată, va influența natura și conținutul raportului dintre instituția militară și populație. În ceea ce o privește, armata a reacționat pozitiv la această comandă socială și a găsit în ea însăși resursele pentru a duce la bun sfârșit o operație ce venea să bulverseze obiceiuri înrădăcinate de numeroși ani și la care unii dintre membrii ei erau reticenți. Într-un peisaj de constrângere bugetară și de evoluție a doctrinei, ea a știut duce la bun sfârșit transformarea dintr-o armată de masă într-o armată de profesioniști, păstrându-și nealterată întreaga capacitate operațională.

Această evoluție nu s-a făcut fără temeri reziduale perceptibile, care privesc creșterea puternică a necesarului de personal profesionalizat, recrutarea de voluntari și organizarea rezervei care își schimbă natura cu abandonul conscripției. Aceste mutații profunde au nevoie de timp pentru a penetra înconștientul colectiv și noile relații economice din societatea românească. În acest context, a existat preocuparea de a asigura concordanța dintre peisajul economic și resursa umană a țării cu ofertele și nevoile armatei.

În acest sens, dificultățile întâlnite de țările care înaintea României au optat pentru o armată de profesioniști sunt bogate în învățăminte, pe care este de dorit ca factorii de decizie în domeniul apărării și securității naționale să le ia concret și constant în seamă. Un exemplu îl poate constitui cerința ca prevederile contractelor de muncă propuse militarilor (ofițeri, subofițeri și militari angajați pe bază de contract) să poată

rivaliza cu ofertele pieței civile, iar reconversia angajaților să fie un veritabil atu în procesul de recrutare. Într-un asemenea climat, se impune realizarea unei legături viabile între armată și populația țării. Desființarea conșcripției, care a avut un rol esențial în menținerea acestei relații, impune găsirea altor elemente prin care să se păstreze și chiar să se întărească o astfel de legătură.

Profesionalizarea armatei devine pe zi ce trece o realitate (începând cu 01.01.2007, serviciul militar obligatoriu, în România, se suspendă, fiind înlocuit cu voluntariatul). În noul context, creat de această opțiune politică și de adoptarea legii corespunzătoare de către Parlament, este necesar să se analizeze raporturile instituției militare cu populația din care provin efectivele sale. Esențiale par a fi în definirea raportului armată-populație două aspecte: *cunoașterea rolului, activității și vieții instituției militare de către cetățenii țării în condițiile renunțării la conșcripție, ca metodă de recrutare a unei părți însemnate a militarilor și conținutul și natura misiunilor armatei.*

Desființarea serviciului militar obligatoriu va face ca numărul tinerilor care vor servi țara sub drapel să se reducă considerabil și, odată cu aceasta, și posibilitatea unui contact direct între un segment important al populației și armată. Acest lucru înseamnă, pe de o parte, o diminuare accentuată a cunoașterii nemijlocite de către populația țării a specificului, a necesității și importanței activității armatei și pe de altă parte, o scădere, în timp, a sentimentului de apărare (adică, al conștientizării necesității fiecărui cetățean de a-și apăra, la nevoie, țara) al populației. În același timp, voluntariatul, ca metodă de recrutare a personalului armatei, va conduce la schimbarea modului în care era și încă mai este percepută armata, la noi. Practic, Armata României devenind o armată formată exclusiv din profesioniști va fi relativ ușor asimilată de către o parte însemnată a populației cu oricare alte organizații

profesionale ce au de executat sarcini specifice. Acest fapt ar putea fi compensat de: o mai mare transparență a instituției militare în relațiile cu publicul larg și cu mass-media, o informare oportună și verosimilă a populației cu aspecte esențiale și de larg interes din viața și activitatea armatei pentru toți contribuabilii, organizarea de către unitățile militare a unor activități cu acces liber al populației la ele („Ziua porților deschise”, „Ziua Drapelului”, „Ziua armei / specialității/unității).

Dar măsuri asemănătoare se pot iniția și la nivel național. Printre acestea se pot număra și următoarele: în educația națională, învățarea principiilor și organizării apărării naționale și europene să fie integrată în cursul de istorie și de educație civică, explicarea conținutului și naturii voluntariatului în privința executării serviciului militar, colaborarea dintre universități civile și fundații cu cele similare din armată, organizarea unor ceremoniale cu prilejul întoarcerii în țară a structurilor militare românești care au executat misiuni în afara frontierelor naționale.

Evident că există și un aspect pozitiv al renunțării la conșcripție, și anume faptul că armata nu va mai fi considerată de unii dintre tinerii încorporabili ca locul „în care ești constrâns să pui între paranteze un an din viață”.

În ceea ce privește sensul misiunii armatei, aceasta comportă o serie de schimbări profunde de orientare și de îmbogățire a conținutului său. Misiunile clasice ale armatei de apărare a țării împotriva unei agresiuni militare externe și sprijinul populației în caz de urgențe (accidente ecologice, calamități naturale) rămân de actualitate. În plus, armata, acum când România este membră a Alianței Nord-Atlantice, și-a sporit paleta misiunilor adăugând altele, cum ar fi misiuni umanitare, misiuni de menținere, impunere sau de consolidare a păcii, lupta împotriva terorismului internațional etc. De altfel, în ultimii ani, asemenea operațiuni au devenit frecvente pentru

Armata României¹⁶. Ansamblul acestor operațiuni, în care militarii noștri au arătat pregătirea și curajul lor, iar unele s-au soldat cu pierderi de vieți omenești au contribuit la realizarea și menținerea prestigiului social al armatei și, într-o anumită măsură, a contribuit la menținerea legăturii dintre armată și populație.

Totuși, sunt o serie de premise (absența unei amenințări militare externe a României, România este membră NATO, renunțarea la conscripție și altele) care fac să apară tendința diminuării legăturii strânse dintre armată și populație. Practic, acum, se fac cunoscute noi concepte, ca, de exemplu, misiuni umanitare, misiuni de menținere/impunere a păcii, forțe de interpunere sau de extracție, termeni al căror înțeles se îndepărtează de ceea ce oamenii cunoșteau despre armată și misiunile sale tradiționale, despre profesia de militar. Dar, aceasta din urmă rămâne una foarte specifică. Pentru a fi exercitată în condiții satisfăcătoare, este nevoie de legitimitate, de pregătire adecvată, de evoluție în timp. Acești parametri existențiali și funcționali sunt validați numai de menținerea constantă a unei strânse legături între armată și populația din rândurile căreia provine personalul său.

Deci, se poate aprecia că menținerea legăturii dintre armată și populație, în condițiile renunțării la conscripție și ale adoptării voluntariatului, ca unica metodă de recrutare a personalului militar, presupune eforturi concertate din partea tuturor instituțiilor statului, cu competențe în domeniul apărării și securității naționale, dar și al educației, precum și atragerea organizațiilor societății civile la realizarea acestui deziderat. Practic, se impune a fi realizat și păstrat un contact permanent între armată și mediul economic și social, atât la nivel local, cât și central. Întreținerea de către armată a unor relații solide cu societatea în care ființează este un avantaj, inclusiv în cazul

¹⁶ Vezi *Participarea forțelor armate române la misiuni internaționale*, <http://www.mapn.ro/misiuniRo/>

reconversiei personalului militar, mai ales a aceluia angajat pe o perioadă de timp determinată.

O asemenea politică nu se face la întâmplare, ci este o activitate planificată riguros, sau ar trebui să fie așa. Aceasta ar presupune semnarea unor acorduri și protocoale între Ministerul Apărării și ceilalți mari actori instituționali (Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, Camera de Comerț și Industrie, Ministerul Educației și Cercetării etc.), care ar crea condiții de cunoaștere reciprocă adecvată între părțile semnatare ale respectivelor documente și posibilitatea colaborării strânse în soluționarea unor probleme cu care se confruntă personalul militar și familiile acestora (angajarea militarilor ieșiți din sistem, locuri de muncă pentru membrii familiilor acestora), precum și a altor necesități ce țin de securitatea și apărarea naționale.

Nu trebuie uitat că într-o societate în care există probleme spinoase (diminuarea civismului, delincvență, corupție, crimă organizată, consum și trafic de droguri, violență), armata apare ca un pol de stabilitate și de securitate. Aceasta face ca încrederea populației în instituția militară să rămână la cote înalte. Practic, armata ocupă locul 2, în barometrele de opinie, după Biserică, în ceea ce privește gradul de încredere al populației în această instituție.

Un aport la menținerea și întărirea relațiilor dintre armată și populație ar putea avea și punerea în practică de către cei abilitați prin lege a următoarelor măsuri: adoptarea unei metodologii noi de recrutare și formare a personalului militar; menținerea imaginii favorabile a armatei în rândurile publicului, promovând, respectând adevărul, tipurile de carieră militară și posibilitatea celei de-a doua cariere, cea de civil după părăsirea armatei; sporirea atenției acordate familiei militarilor (vacanțe mai lungi, asigurări de sănătate, avantaje în urmarea unei instituții militare de învățământ pentru copiii de militari etc.); recrutarea mai multor femei și punerea bărbaților

în concurență cu acestea; debarasarea de gestionarea tuturor serviciilor nemilitare prin externalizarea lor; motivarea personalului armatei la fel ca cel al unei întreprinderi moderne; favorizarea obținerii de diplome civile de către militari.

Considerată ca foarte tehnică, cu un excelent nivel de pregătire, armata de profesioniști degajă un sentiment de rigoare și de siguranță. Singurele umbre din tablou se datorează faptului că o parte a populației crede încă zvonurile conform cărora militarii sunt privilegiați, atât prin ceea ce primesc ca soldă și alte compensații, dar și prin alte avantaje imaginare.

5. Concluzii și propuneri

Integrarea României în NATO și UE, ca proces complex și de durată, are și va continua să aibă un impact semnificativ asupra raporturilor dintre armată și societate. Printre efectele dublei integrări se numără: transformări structurale, umane, normative, materiale, doctrinare și nu numai în armată; mutații în conținutul și natura misiunilor ce se vor încredința armatei; diminuarea numărului persoanelor ce vor efectua serviciul militar; manifestarea unor aspirații înalte atât ale militarilor, cât și ale populației țării față de integrarea în Alianța Nord-Atlantică și aderarea la Uniunea Europeană; creșterea „distanței sociale” între executarea serviciului militar și atitudinea responsabilă a fiecărui cetățean față de apărarea țării; „răcirea” relativă a relațiilor dintre armată și populație; schimbarea concepției privind generarea și regenerarea forțelor.

Aceste consecințe se pot amplifica sau atenua printr-un ansamblu coerent și concertat de măsuri, atât de natură educativă, organizatorică, cât și umană și materială, întreprinse, pe de o parte, la nivel local și, pe de altă parte, la nivel central.

În acest sens, se impune luarea de către cei în drept a unor măsuri de: educație civică a populației, dar mai ales a tinerilor, în vederea formării și dezvoltării unei atitudini

pozitive a acestora față de serviciul militar și apărarea țării, sporirea transparenței instituției militare în relațiile sale cu publicul larg, cu mass-media și nu numai, informare veridică și oportună asupra profesiei militare în țara noastră, cunoaștere a angajamentelor pe care statul român și le-a asumat prin integrarea în NATO și aderarea la UE, reinsertie în mediul civil a militarilor care ies din sistem prin disponibilizare sau încheierea contractului cu instituția militară, natură legislativă privind reconversia personalului armatei la trecerea în rezervă după cariera militară de scurtă durată.

Raporturile dintre armată și societate (societate politică, societate civilă, populație) cunosc o evoluție nuanțată și forme de manifestare diverse sub impactul integrării țării în Alianța Nord-Atlantică și Uniunea Europeană. Conținutul și natura acestor raporturi se cer cunoscute de către factorii responsabili din societate pentru a putea interveni oportun și eficace atunci când este necesară fie maximizarea efectelor pozitive, fie minimizarea consecințelor nedorite.

Optimizarea raporturilor armată-societate este un obiectiv realizabil dacă există interes atât din partea structurilor oficiale și a societății civile, cât și a populației. Acest interes se poate amplifica prin măsuri educative și sportive, prin informarea realistă și oportună asupra profesiei militare și a misiunilor armatei, prin atragerea tinerilor, dar și a celorlalte categorii de populație la activități în și despre instituția militară¹⁷.

¹⁷ Vezi și propunerile făcute în subcapitolul 4.3 al prezentului studiu.

BIBLIOGRAFIE:

1. **Atractivitatea profesiei militare și profilul socio-profesional al grupurilor țintă pentru recrutarea personalului militar profesionalizat**, studiu întocmit de Secția Investigații Sociologice din SMG.

2. Cdor. Victor BARBU, *Restructurarea resurselor umane*, <http://www.presamil.ro/SMM/2004/03-04/>

3. Eugen BĂDĂLAN, **Sensul transformării**, București, Editura Militară, 2005.

4. BUZAN, Barry, **Popoarele, statele și teama**, Chișinău, Editura Cartier, 2000.

5. **Constituția României**, București, Monitorul Oficial, 2003.

6. *Documentar privind reconversia profesională a personalului militar disponibilizat din Armata României*, <http://www.mapn.ro/legislație/documentar.pdf>.

7. *Participarea forțelor armate române la misiuni internaționale*, <http://www.mapn.ro/misiuniRO/>

8. Programul de guvernare (2005-2008) al Alianței D.A.

9. *Une Europe sûre dans un monde meilleur*, <http://ue.eu.int/pressdata/fr/report/76256.pdf>

Previzionarea misiunilor, dotării și structurii Armatei României - orizont 2015

1. Mediul de securitate. Succintă caracterizare

La fel ca celelalte țări, România se preocupă de găsirea modalităților eficace, adecvate de soluționare a provocărilor generate de mutațiile rapide mondiale. Multe dintre evoluțiile ce se conturează la ora actuală nu-și vor da deplina lor măsură decât în 10-20 de ani de aici încolo. Încărcate de incertitudini,

ele vor antrena, pe termen lung, profunde schimbări pe plan internațional. Se asistă la apariția unei noi ere: progresele tehnologice se accelerează și economiile sunt tot mai interdependente.

Contururile societății informaționale, a cunoașterii și a serviciilor sunt din ce în ce mai clare în țările dezvoltate economic și concurența între piețele economice ale lumii întregi se intensifică. Problemele mediului se agravează la nivel global și o mare parte a populației mondiale trăiește într-o stare de sărăcie absolută. Tendințele liberalizării, ale privatizării și dereglementării sunt reconsiderate de când elanul bursier a luat sfârșit și de când se face din nou apel la stat pentru a reglementa numeroasele probleme economice.

Se mențin riscul conflictelor armate regionale și infranaționale, ca și migrațiile intercontinentale. Lupta mondială împotriva terorismului continuă. Cooperarea internațională și instituțiile multilaterale câștigă importanță fără încetare. Evoluția Europei are o importanță specială. România trebuie să facă față provocărilor integrării euro-atlantice și europene. În ultimii ani, schimbările cele mai vizibile, la nivel continental, au fost realizarea uniunii economice monetare, cu punerea în operă a Băncii Centrale Europene și lansarea monedei unice, ca și eforturile desfășurate în favoarea unei politici externe de securitate comune. Anii viitori vor fi marcați de reforme structurale ale Uniunii Europene și de adeziunea a noi state, printre care se află și România.

Sfârșitul Războiului Rece a însemnat o reducere masivă a amenințării militare în Europa. Într-un viitor apropiat, sunt puțin probabile operațiuni militare susceptibile de a pune în pericol integritatea teritoriului României.

Forma de conflict cea mai răspândită este confruntarea armată internă, adică între forțele unui stat și actorii nonstatali din interiorul aceluiași stat (vezi conflictul armat dintre unele state ale fostei Iugoslavii și cel din provincia Kosovo). Aceste

confruntări pot degenera în conflicte regionale ce vor depăși frontierele și vor provoca fluxuri migratoare și perturbații durabile ale schimbărilor economice. Astfel de conflicte interne în zone periferice ale Europei pot afecta nu doar statele limitrofe, ci și celelalte state europene.

În același timp, terorismul internațional va continua să cunoască o amplificare. România va fi mai mult un culoar de trecere pentru teroriștii internaționali în drumul lor spre ținte europene și nu numai. Pare puțin probabil ca țara noastră să devină ținta unor atentate teroriste, chiar dacă ea participă activ la coaliția militară multinațională împotriva terorismului internațional.

De asemenea, proliferarea armelor de nimicire în masă va rămâne o amenințare pentru securitatea națională a țării noastre, dar și pentru celelalte state ale lumii.

Toate aceste evoluții internaționale generează multiple provocări, care cer României, pe de o parte, reforme în materie de politică internă și, pe de altă parte, o cooperare internațională sporită. Soluțiile avute în vedere vor fi condiționate de evoluția economică, și nu numai, a țării noastre, dar și de completa sa integrare în NATO și Uniunea Europeană.

În acest climat internațional, caracterizat prin dinamism și complexitate, armata constituie un instrument central al politicii de securitate a României. Ca atare, ea trebuie să se adapteze situației actuale și evoluțiilor previzibile pentru a fi în măsură să-și îndeplinească toate misiunile încredințate de cei în drept.

2. Misiunile Armatei României

2.1. Considerații generale

Atât în Constituția țării și în alte legi referitoare la apărarea națională, cât și în conștiința colectivă, armata este instituția care are mari responsabilități în domeniul garantării suveranității, independenței, unității și integrității teritoriale a statului român.

În scopul îndeplinirii misiunilor menționate anterior, Armata României trebuie să fie capabilă să asigure simultan următoarele: *apărarea teritoriului național, atât sub forma răspunsului militar la o agresiune armată, cât și ca sprijin dat autorităților civile în caz de urgențe, dezastre naturale, evenimente NBC; îndeplinirea angajamentelor – NATO, UE, organizații regionale și coaliții* (conflicte de intensitate mare, impunere a păcii, asistență umanitară, forțe pentru misiuni speciale, alte misiuni); *transformarea forței înfăptuită prin organizarea forței* (combinarea unităților luptătoare, de sprijin de luptă și de sprijin logistic, proiectarea unei forțe modulare, letale, interschimbabile, compatibile, dislocabile și sustenabile, structura de forțe trebuie să asigure baza pentru rotația forțelor, forțe corespunzătoare pentru misiuni speciale, asigurarea unei capacități adecvate pentru extinderea forței).

În esență, Armata României va îndeplini, în viitor, misiunile ce îi revin din Constituție, din calitatea de membru NATO și al Uniunii Europene, precum și cele rezultate din statutul țării noastre de parte a diferitelor tratate internaționale destinate asigurării stabilității și păcii în lume.

Prin urmare, misiunile armatei se situează pe trei paliere: apărarea țării, contribuții la susținerea internațională a păcii și la gestionarea crizelor, angajamente subsidiare destinate prevenirii și stăpânirii pericolelor existențiale.

Pentru a reduce atât cât este posibil efectele indirecte militare ale conflictelor asupra sa, România are interesul să participe la susținerea internațională a păcii și la gestionarea crizelor. Contribuția armatei la menținerea păcii și gestionarea crizelor poate lua forma unei participări la susținerea și întărirea securității, a stabilității și păcii, de exemplu, prin trimiterea de unități constituite într-o manieră modulară în funcție de angajament sau de specialiști, la structuri militare multinaționale sub egida ONU sau OSCE, ori în componența unor structuri militare ale NATO. Într-o perspectivă mult mai largă, verificările în domeniul controlului armamentelor și al dezarmării, susținerea unei aplicări mai riguroase a dreptului internațional al conflictelor armate, încurajarea măsurilor de control democratic al forțelor armate și participarea la operațiunile umanitare concură, la fel, la stabilirea păcii.

Contribuțiile armatei la susținerea internațională a păcii și la gestionarea crizelor se rezumă la operațiuni de menținere a păcii și la misiuni de sprijin al prestațiilor de ajutor umanitar (în caz de catastrofe).

Operațiile de menținere a păcii trebuie precedate de un mandat al ONU sau OSCE. Pentru a furniza o contribuție de calitate la acest tip de operațiuni, armata, sub rezerva clauzei enunțate mai sus, trebuie să fie în măsură să asigure efectivele apte să îndeplinească asemenea misiuni ce decurg din acest mandat. Aceasta este posibil doar în condițiile când se dispune de echipamentul și armamentul necesare pentru protecția individuală și îndeplinirea misiunii. Sprijinul armatei la acordarea ajutorului umanitar în folosul unui stat sau organizații internaționale se face cu titlu subsidiar, în paralel cu angajarea mijloacelor civile.

Îndeplinirea acestor misiuni impune transformarea Armatei României în vederea creșterii flexibilității, supleței și disponibilității sale. De altfel, în toate statele membre NATO transformarea forțelor lor armate este un proces în plină

desfășurare. Acum, dar și în viitor, pericolul unor atacuri militare externe împotriva statelor europene este puțin probabil. Rămâne de actualitate necesitatea participării la operațiuni de menținere a păcii și stabilității, de gestionare a crizelor în Europa și în alte regiuni ale lumii.

Tendința generală în Europa este de reducere a forțelor armate, cu menținerea, în paralel, a unei rezerve de efective substanțială. Economii ce au rezultat de aici vor fi, în principal, transferate în profitul modernizării. Forțele aeriene vor juca un rol primordial în procesul modernizării și vor fi mai puțin atinse de măsurile de reducere decât forțele terestre și navale. În câteva state, reducerea efectivelor s-a acompaniat cu o suspendare sau desființare a serviciului militar obligatoriu. Această mișcare de profesionalizare este generată de cauze diverse în care intervin factori sociali, cerințele mereu crescânde ale tehnicii de luptă și modificările evantaiului misiunilor forțelor armate. Chiar în armatele ce rămân consecvente conscripției, partea rezervată profesioniștilor va fi în creștere.

Structura modulară a forțelor armate oferă suplețea necesară constituirii formațiunilor prevăzute pentru un angajament precis. Ea este un element fundamental al cooperării internaționale. Într-adevăr, operațiile de susținere a păcii sunt în general duse de module naționale conduse de structuri de comandament multinaționale. În viitor, eventualele operații de apărare vor putea, de asemenea, să fie duse de formațiuni cu structură modulară. În plus, există tendința comprimării structurilor de comandament, care oferă mai multă suplețe în angajamentul forțelor armate.

Aptitudinea de a coopera cu forțele armate străine capătă o importanță decisivă care valorează nu doar pentru țările membre NATO, ci și pentru statele neutre și neafiliate unei alianțe. În esență, operațiunile militare strict naționale sunt limitate la misiuni în interiorul țării sau intervenții în vederea

prezervării intereselor naționale specifice în străinătate. Acest din urmă aspect privește mai ales marile state și pe cele care întrețin încă relații speciale cu fostele lor colonii.

Pentru a face față amenințărilor la adresa securității interne, unele state europene și-au întărit efectivele și mijloacele poliției și jandarmeriei, ceea ce permite forțelor armate să se concentreze asupra misiunii și competențelor lor esențiale. Este un exemplu ce se cere urmat și de țara noastră în anii ce vin.

2.2. Tipuri de misiuni asumate de Armata României în cadrul Alianței Nord-Atlantice

Armata României poate executa misiuni în interiorul țării și în afara acesteia. La fel vor sta lucrurile și în 2015.

La nivel național, misiunile armatei se referă, de regulă, la: *apărarea suveranității, independenței, unității și integrității teritoriale a țării, garantarea democrației constituționale, ajutor umanitar populației afectate de seism, inundații, viscol, alunecări de teren, sprijin dat instituțiilor statului și autorităților locale în caz de urgențe civile.*

În afara frontierelor naționale structurile militare românești pot primi și executa o gamă largă de misiuni. Astfel, acestora li se pot încredința *misiuni în sprijinul păcii, misiuni umanitare, misiuni de poliție militară, misiuni de luptă împotriva terorismului internațional, misiuni de apărare colectivă*, ce decurg din statutul României de stat membru al Alianței Nord-Atlantice.

Misiunile în sprijinul păcii, potrivit documentelor ONU și OSCE, se referă atât la posibilitățile de prevenire a conflictelor, cât și la cele de restabilire a păcii, cuprinzând *diplomația preventivă, realizarea păcii* (peace-making),

menținerea păcii (peace-keeping), *impunerea păcii* (peace-enforcement) și *construcția păcii* (peace-building).¹⁸

Misiuni umanitare Armata României a îndeplinit (Somalia - spital de campanie, Bosnia-Herțegovina - activități de deminări și construcția de drumuri etc.) și, desigur, va mai îndeplini asemenea sarcini, atunci când i se va cere acest lucru de către organismele internaționale și europene abilitate.

Misiuni specifice poliției militare armata noastră execută în Afganistan și Kosovo, contribuind la menținerea și asigurarea ordinii de drept în zona de responsabilitate încredințată de forurile internaționale sau europene abilitate. Este posibil ca și în viitor să se execute asemenea misiuni de către structuri militare românești.

Misiuni de luptă împotriva terorismului internațional, structuri militare românești execută atât în interiorul țării, cât și în afara acesteia. Pe plan național, armata participă la activități destinate prevenirii atacurilor teroriste, împreună cu alte instituții ale statului cu competențe sporite în acest domeniu de activitate. În afara țării, există militari români care participă, în cadrul coaliției multinaționale, la lupta împotriva terorismului internațional, de exemplu, în Irak.

Misiunile de apărare colectivă se execută de către Armata României în temeiul art. 5 al Alianței Nord-Atlantice, a cărei membră este și țara noastră.

Astfel, odată cu admiterea României ca stat membru cu drepturi depline în NATO, politica de apărare națională dobândește un caracter pro-activ mai pronunțat. În acest sens, responsabilitățile României nu se mai limitează la politici care asigură apărarea teritoriului național, ori la diplomația preventivă, ci și la politici care promovează ofensiv interesele României și care sprijină stabilitatea globală în orice regiune în care NATO are misiuni.

¹⁸ Mihăiță CIOCAN, **Fenomenul militar contemporan. Analize și sinteze**, București, ARS DOCENDI, 2003, p. 92.

În concordanță cu poziția geostrategică a României în spațiul sud-est european, de țară de frontieră a NATO și a Uniunii Europene, politica de apărare națională va avea ca obiectiv apărarea și promovarea intereselor sale vitale, precum și participarea activă a țării noastre la asigurarea securității zonelor de interes. În prezent, pentru a răspunde optim acestor responsabilități, Armata României parcurge un amplu și complex proces de transformare¹⁹ ce vizează, printre alte obiective majore, tipurile de misiuni pe care și le va asuma în viitor. În acest sens, se pot menționa: *contribuția la securitatea României pe timp de pace; apărarea României și a aliaților săi; promovarea stabilității regionale și globale, inclusiv prin utilizarea diplomației apărării; sprijinul instituțiilor statului și autorităților locale în caz de urgențe civile*. Comparând aceste misiuni viitoare cu cele actuale, se poate susține că Armata României dovedește continuitate și perseverență în tot ceea ce întreprinde. În același timp, se asistă la un complex proces de adaptare a actelor normative la exigențele impuse de realitatea apartenenței țării la Alianța Nord-Atlantică. Astfel, în 2004, a fost adoptată de Parlamentul României Legea privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român²⁰. Potrivit acestei legi, Armata României va putea îndeplini, în afara teritoriului național, următoarele misiuni: a) *de apărare colectivă; b) în sprijinul păcii; c) de asistență umanitară; d) tip coaliție; e) exerciții comune; f) individuale; g) ceremoniale*.

În scopul îndeplinirii misiunilor menționate anterior, Armata României trebuie să fie capabilă să asigure simultan următoarele: *apărarea teritoriului național, atât sub forma răspunsului militar la o agresiune armată, cât și ca sprijin dat*

¹⁹ Vezi **Strategia de transformare a Armatei României până în 2015, (proiect)**, Statul Major General, București, 2005.

²⁰ *Legea 42/2004, privind participarea forțelor armatei la misiuni în afara teritoriului statului român*, <http://www.cdep.ro>

autorităților civile în caz de urgențe, dezastre naturale, evenimente NBC; îndeplinirea angajamentelor – NATO, UE, organizații regionale și coaliții (conflicte de mare intensitate, impunerea păcii, asistență umanitară, forțe pentru misiuni speciale, alte misiuni); transformarea forței înfăptuită prin organizarea forței (combinarea unităților luptătoare, de sprijin de luptă și de sprijin logistic; proiectarea unei forțe modulare, letale, interschimbabile, compatibile, dislocabile și sustenabile; structura de forțe trebuie să asigure baza pentru rotația forțelor, forțe corespunzătoare pentru misiuni speciale, asigurarea unei capacități adecvate pentru extinderea forței). Prin urmare, armata țării noastre, în cadrul NATO, își poate asuma misiuni ce țin de „apărarea Aliaților săi”, adică de apărarea colectivă, potrivit art. 5 al Tratatului de la Washington și misiuni diverse în care Alianța Nord-Atlantică se implică atât la cererea ONU, cât și independent, când interesele sale o impun.

În calitate de misiuni de apărare a Aliaților săi, Armata României participă activ la toate acțiunile ce privesc apărarea colectivă și în care, în mod tradițional, NATO se angajează când unul sau mai multe state membre ale sale sunt atacate de către un alt stat, grup de state sau o altă alianță politico-militară. În acest scop, România dispune de forțe robuste, moderne, interoperabile, capabile să ducă operații de apărare colectivă, departe de teritoriul național și să se auto-susțină în lipsa sprijinului națiunii-gazdă. Aceste forțe sunt de mai multe tipuri, după destinația lor, și anume: *forțe care acționează sub comanda NATO; forțe destinate NATO și UE; forțe nominalizate pentru NATO și alte forțe pentru NATO*.

Misiunea denumită „apărarea României și a Aliaților săi” se referă la: 1) *respingerea unei agresiuni armate împotriva României sau a Aliaților săi*, în cadrul apărării colective a NATO. În cazul unei agresiuni armate împotriva țării noastre, armata sa acționează pentru respingerea acesteia, beneficiind de sprijin din partea Aliaților, în baza Tratatului de

la Washington. În acest scop, accentul se pune pe forțele destinate pentru sprijin și apărare, forțe cu un nivel ridicat al capacității operaționale, cu capabilități adecvate, cu auto-susținere în teatru, capabile să acționeze întrunit, sub comandă națională sau NATO. În situația în care un stat membru al NATO este obiectul unei agresiuni armate, România intervine militar cu forțe adecvate, potrivit responsabilităților asumate prin aderarea la această Alianță; 2) *sprijinul pentru asigurarea funcționării instituțiilor guvernamentale și a protecției populației.*

Practic, Armata României acordă sprijin instituțiilor abilitate ale statului pentru asigurarea continuității capacităților vitale de comunicații și protecția elementelor de infrastructură, precum și a obiectivelor economice cu grad ridicat de risc bacteriologic, chimic, radiologic sau nuclear.

De asemenea, armata acordă sprijin pentru protecția transporturilor terestre, aeriene, maritime și fluviale. Acest tip de misiune se îndeplinește, de regulă, în condiții de criză sau la război.

Pe lângă misiunea de bază, menționată mai sus, Alianța Nord-Atlantică execută și alte *misiuni de natură militară și nonmilitară*. În calitate de *alte misiuni militare* se află: prevenirea conflictelor, separarea forțelor prin interpunerea între forțele beligerante, sprijin umanitar, evacuarea civililor, securizarea unor state (vezi cazul Afganistanului).

Unele dintre astfel de misiuni se execută de NATO, la cererea ONU sau OSCE, cu autorizarea lor de către Consiliul Nord-Atlantic. Solicitarea de implicare a Alianței poate fi făcută de o națiune membră sau de către Secretarul General NATO, pe baza cererii de la Națiunile Unite, OSCE sau a unui partener din Consiliul de Cooperare Nord-Atlantic.

3. Dotarea Armatei României în perspectiva anilor 2015

În angajamentul forțelor armate la executarea misiunilor, în interiorul țării sau în afara acesteia, progresele spectaculoase ale tehnicii de informații sunt cauza unei accelerări a proceselor. Rapiditatea rezultatelor furnizate prin exploatarea și automatizarea procedurilor de conducere permit să se dispună de un excelent nivel de cunoaștere asupra situației și astfel să contribuie la accelerarea derulării luptei. Mijloacele de acțiune sunt mai precise și au o bătaie mai lungă. Dinamica generală este sporită prin creșterea mobilității de la nivel strategic până la cel al tehnicii de luptă. Prin urmare, profunzimea spațiului pierde din valoarea de protecție pentru apărător. Totodată, momentul din zi și condițiile meteorologice nu vor mai influența conducerea operațiilor, pentru că progresele realizate în tehnica senzorilor au făcut ca obscuritatea să nu mai fie un obstacol în activitatea militară. Condițiile meteorologice pot încă să aibă un efect restrictiv, dar aceasta numai trebuie să fie cazul pe termen lung. În ansamblu, spațiul și timpul vor deveni factori mai ușor de stăpânit și realizarea unui obiectiv va cere mai puține mijloace. În schimb, va fi decisiv să se dispună de timpul necesar informării.

De asemenea, tehnicile informaționale generează noi riscuri. Sistemele informaționale și de conducere constituie ținte privilegiate pentru un adversar și trebuie, prin urmare, să beneficieze de măsuri prioritare de protecție. Întinderea măsurilor tehnice și a dispozitivelor de organizare de luat în vedere a acestei protecții depind de gradul de dependență și de vulnerabilitate, generate prin conexiunile cu sistemele automatizate de rețea. Prestațiile armatei sunt deopotrivă dependente de buna funcționare a infrastructurilor informaționale civile, care sunt ele înseși expuse la riscuri.

Evoluția sensului valorilor umane și reducerea efectivelor forțelor armate au început să încline în mod sensibil

în acceptarea de pierderi în vieți omenești, cerând astfel o mai mare protecție a militarilor, care poate fi obținută prin numeroase echipamente tehnice, cum sunt sistemele de protecție integrată pentru vehiculele de luptă sau elicoptere de exemplu. Armele cu bătaie lungă, trase la distanța de securitate și cu un sprijin terestru și aerian, micșorează riscul căruia sunt expuse persoanele ce le deservește. Modernizarea elementelor de sprijin (deminaj, conducerea războiului electronic etc.) este un factor suplimentar de reducere a riscului.

Majoritatea forțelor armate europene se adaptează la această evoluție și investesc în extensia capacităților lor în domeniul exploatării, conducerii, preciziei focului și mobilității. Armatele care nu țin ritmul sau nu se adaptează decât parțial pierd nu doar în eficacitate, ci și în capacitatea de colaborare internațională cu armatele altor state. În acest context, înzestrarea armatei, dezvoltarea cercetării științifice românești și achiziția licențelor de fabricație pentru armament modern vor fi priorități în politica de apărare a României în următorii ani, în raport cu necesitatea optimizării capacității de securitate și apărare. În acest sens, organele abilitate vor urmări:

- sincronizarea permanentă a politicii de înzestrare cu planificarea apărării;
- dezvoltarea sistemului de management al resurselor pentru evaluarea și fixarea fondurilor finanțate în comun (atât cheltuielile de echipament, cât și cheltuielile pentru utilizarea efectivelor militare și civile cerute pentru realizarea oricărei misiuni în cadrul NATO);
- planificarea investițiilor în domeniul înzestrării în conformitate cu misiunile fixate Armatei României în cadrul NATO și cu nevoile de securitate internă, în funcție de forța angajată pentru NATO și UE. Planificarea se va face conform sistemului de planificare, programare, bugetare și evaluare (SPPBE). Se va urmări o creștere a cheltuielilor de capital pentru înzestrare în structura bugetului apărării în raport cu

cheltuielile pentru operare - mentenanță, personal și infrastructură;

- îmbunătățirea sistemului de planificare a înzestrării (SIMAPA - Sistemul Integrat de Management al Achizițiilor pentru Apărare) în concordanță cu misiunile ce îi sunt fixate României în cadrul NATO, precum și cu nevoile de securitate și apărare internă. În acest sens, în baza unei evaluări prealabile pe costuri, se va urmări înzestrarea acelor arme care contribuie la asigurarea securității naționale, securității regionale și la specializarea armatei noastre (capabilitățile) în cadrul NATO, precum și la echiparea forțelor care execută misiuni în străinătate;

- achiziția de licențe pentru producția în țară de echipament militar necesar îmbunătățirii înzestrării și standardizării echipamentelor de luptă și comunicație;

- participarea la programe NATO și cooperarea cu țările membre ale acestei alianțe pentru dezvoltarea industriei naționale de apărare; producția în comun de echipament militar pentru modernizarea echipamentelor de luptă și comunicație;

- testarea armelor noi și modernizate în condiții de luptă și îmbunătățirea tehnologică a armelor existente în condiții reale de luptă;

- armonizarea planurilor de achiziție în domeniul apărării în conformitate cu orientările fixate prin Sistemul de Planificare a Armamentelor Convenționale (SPOAC);

- dezvoltarea sistemelor IT și de comunicație, inclusiv prin implementarea sistemelor C4I2 (comandă, control, comunicații, computere, informație și informatică);

- continuarea programelor de modernizare a blindatelor, concomitent cu evaluarea posibilității de susținere a cercetării în domeniu și achiziției de licențe pentru îmbunătățirea performanțelor blindatelor;

- dezvoltarea sistemelor de simulare pentru pregătirea militarilor din forțele terestre și aeriene;

- planificarea, programarea și alocarea fondurilor necesare pentru echiparea forțelor aeriene cu noi aeronave de luptă;
- evaluarea, planificarea, programarea și fixarea bugetului pentru fabricarea unor tipuri noi de elicoptere de luptă;
- introducerea unor noi sisteme de luptă antiaeriene;
- programe de dotare a forțelor navale cu nave de luptă tip fregată și nave mai mici;
- stabilirea planificării financiare și a obiectivelor pentru programele de cercetare științifică;
- asigurarea stocurilor de muniție și materiale pentru asigurarea instrucției;
- modernizarea facilităților pentru Sprijinul Națiunii-Gazdă (HNS - Host National Support).

De asemenea, prin politica de înzestrare și de dezvoltare a logisticii, cei în drept vor avea în vedere creșterea performanței acționale a structurilor, asigurarea interoperabilității în NATO, revitalizarea unor mijloace de luptă mai vechi, păstrarea și dezvoltarea potențialului militar de cercetare, expertiză și consultanță tehnică și tehnologică.

4. Structura Armatei României – orizont 2015

4.1. Principalele caracteristici ale Armatei României

Pentru ca Armata României să poată îndeplini misiunile ce îi revin, în viitor, ea trebuie să se caracterizeze prin:

a) multifuncționalitate

Din cauza naturii și conținutului misiunilor sale, armata - în întregul său și nu la nivelul formațiunilor - trebuie să fie multifuncțională. Situația politico-militară prezentă și viitoare autorizează o reducere a capacității de apărare în termeni de efective. În plus, România este membru al Alianței

Nord-Atlantice, iar în cadrul acesteia din urmă funcționează principiul apărării colective. În același timp, Armata României fie își modernizează mijloacele de luptă din dotare, fie se înzestrează cu armament și tehnică modernă, compatibile cu cele existente în statele NATO, ceea ce îi permite să reducă efectivele. În schimb, aptitudinea de a participa la operațiuni internaționale de menținere a păcii și de gestionare a crizelor trebuie să crească. Obiectivul constă, mai ales, în asigurarea rulării personalului pentru cazul de angajament pe termen lung și, în același timp, de dispunerea de suficienți voluntari pentru operațiuni de sprijin în ajutor umanitar pe termen scurt. Definirea prestațiilor pentru angajamente subsidiare destinate prevenirii și stăpânirii pericolelor existențiale rămâne neschimbată. Totuși, calitatea trebuie să fie ameliorată, în special prin constituirea de formațiuni rapid operaționale și în parte specializate.

b) disponibilitate

Intervalele de timp în care armata trebuie să intervină nu sunt aceleași pentru toate prestațiile ce intră în atribuțiile sale. Deci, se poate visa o mai mare eficacitate înlocuind actualul sistem de mobilizare printr-un sistem mai suplu de disponibilitate eșalonată. Din principiu, angajamentele subsidiare destinate să prevină și să stăpânească pericolele existențiale sunt prestații de furnizat fără întreruperi. Totuși, operațiunile de o anumită anvergură sau intervențiile simultane cer numeroase zile de pregătire. La fel stau lucrurile și în cazul sprijinului prestațiilor de ajutor umanitar, în cadrul contribuțiilor de susținere internațională a păcii și a gestionării crizelor. Prin urmare, este necesar să se creeze condiții care să permită menținerea elementelor armatei la un grad ridicat de disponibilitate. Pentru apărare, se poate conta pe un lung interval de timp de pregătire, ceea ce permite să se țină la dispoziție pentru această sarcină a armatei un minimum de formațiuni în curs de repetare și de a nu apela la rezerve decât

în caz de nevoie. Dacă evoluția evenimentelor care se conturează pentru apărare a forțelor principale este preponderent agresivă, atunci trebuie să fie posibil de completat efectivele armatei. Această creștere în putere, care trebuie pusă în practică, necesită mai mulți ani de pregătire.

c) *modularitate*

Reducerea efectivelor armatei și eficacitatea proceselor de conducere permit diminuarea numărului de niveluri de comandament. Se renunță, în principiu, la eșalonul corp de armată și regiment. Brigada și batalionul sunt formațiunile de angajament mixte ce se constituie și pot fi reunite modular și conform misiunii de îndeplinit. O structură modulară permite armatei să atingă un grad înalt de multifuncționalitate și de flexibilitate și, de asemenea, îi creează posibilitatea să-și îndeplinească misiunea de o manieră mai țintită. Totodată, noua organizare modulară poate fi adaptată în funcție de schimbările de doctrină și de tehnologie și permite o adaptare rapidă la conținutul și natura misiunii încredințate. Modulul batalion este disponibil în intervale de timp variabile: unele sunt gata în câteva zile, altele în câteva săptămâni, iar rezerva într-un timp mai îndelungat. Modulele ce sunt constituite să îndeplinească o misiune precisă sunt angajate direct sau după o perioadă de instrucție axată pe tipul de sarcină încredințată.

d) *aptitudinea de cooperare*

Pentru a îndeplini ansamblul elementelor misiunii sale, armata este pregătită să colaboreze cu alte instituții din țară și din afara acesteia. La colaborarea tradițională cu alte instrumente ale politicii de securitate ale României se adaugă acum întărirea capacității sale de a colabora cu forțele armate ale statelor membre NATO, cu forțele armate ale altor state și cu organizațiile internaționale, cu competențe în domeniul securității și păcii.

În fiecare cooperare, armata trebuie să furnizeze o prestație de înalt nivel, să fie percepută de către ceilalți

participanți ca un partener decisiv și competent. Fără această exigență de calitate, cooperarea nu generează decât o relație de dependență ce exclude orice posibilitate de a exercita o influență. Pentru a fi un partener de cooperare pe deplin eficace, armata trebuie să fie bine instruită – în special în privința lucrului de stat-major și în cunoașterea limbilor străine - și să dispună de un echipament și de un armament moderne. Instrucția trebuie să fie, prin urmare, consecvent ameliorată și axată pe aptitudinea angajamentului. În plus, armata trebuie să fie modernizată în așa fel încât să poată să se alinie pe nivelul tehnic al altor forțe armate europene. Această modernizare a tehnicii de luptă și a armamentului este un proces permanent.

e) *flexibilitate*

Doctrina militară este derivată din obiectivele politicii de securitate și din caracteristicile mediului politico-strategic și tehnologic. Ea dă dimensiunea flexibilității armatei și definește o viziune comună a principiilor potrivit cărora armata este angajată, ceea ce permite astfel o conducere unificată și adecvată la toate nivelurile. Această conducere trebuie să fie suficient de suplă și de adaptată la standardele internaționale pentru a rămâne deschisă la dezvoltările viitoare și la colaborarea cu parteneri când situația o cere. Practic, Armata României trebuie să fie în măsură să se adapteze rapid și fără disfuncționalități majore la cerințele câmpului viitor de luptă și la natura misiunii încredințate.

4.2. Structura de forțe ale Armatei României posibilă în 2015

În prezent, România dispune de forțe terestre, de forțe aeriene și de forțe navale. Această structură a forțelor se va menține și în perspectiva anilor 2015. Practic, Armata României are în compunerea sa: *forțe sub comanda NATO; forțe destinate NATO și UE; forțe nominalizate pentru NATO și alte forțe pentru NATO; forțe de generare și regenerare;*

instituții de învățământ și instrucție; alte structuri. În acest fel, costurile pentru apărare se mențin la un nivel acceptabil pentru contribuabili, fapt ce se va reflecta în atitudinile favorabile exprimate de opinia publică și de mass-media față de instituția militară și activitatea specifică a acesteia. În același timp, o asemenea structură a forței va permite țării noastre să fie tot timpul în măsură să-și îndeplinească atât obligațiile asumate față de Alianța Nord-Atlantică, cât și față de alte organizații internaționale, regionale și coalitii. O altă măsură, ce ține de procesul transformării Armatei României, o reprezintă structura stabilită pe categorii de forțe a fi realizată în 2015. Aceasta structură va arăta astfel: *Forțele Terestre* vor reprezenta 55,46% din care cele destinate NATO vor avea o pondere de 45%; *Forțele Aeriene* vor reprezenta 13,88% din care cele destinate NATO vor avea o pondere de 2,5%; *Forțele Navale* vor reprezenta 8,84% din care cele destinate NATO vor avea o pondere de 9,4%²¹. Ponderile diferite ce vor reveni fiecărei structuri de forțe probează importanța ce se va acorda Forțelor Terestre, atât pentru îndeplinirea misiunilor în interiorul țării, cât și în afara statului român. De asemenea, este posibil ca factorii de decizie politico-militară să adopte măsuri de reducere a efectivelor armatei, în 2015, comparativ cu situația din 2006. O astfel de măsură s-ar justifica prin profesionalizarea completă a efectivelor militare, pe de o parte, și printr-o mai bună înzestrare a unităților și marilor unități cu armament și tehnică de luptă moderne, pe de altă parte. Este evident că reducerea de personal va afecta cel mai mult Forțele Terestre, pentru că ele dispun de cele mai numeroase efective, pe de o parte, și tot în cadrul lor, în 2006, erau cei mai mulți militari în termen, adică proveniți din conscripție, pe de altă parte.

²¹ **Strategia de transformare a Armatei României până în 2015** (proiect), SMG, București, 2005.

5. Concluzii

Armata României va avea și în viitor aceleași misiuni ca în prezent, adică va apăra țara la nevoie, va participa la apărarea colectivă în cadrul Alianței Nord-Atlantice și a Uniunii Europene, precum și la executarea de misiuni sub egida ONU și OSCE.

De aceea, ea va fi o armată de profesioniști, probabil mai puțin numeroasă decât era în 2006 (cu aproximativ 15-20% mai mică în efective), caracterizată prin: multifuncționalitate, aptitudinea de a coopera cu alte armate, disponibilitate sporită, modularitate, flexibilitate.

De asemenea, va fi înzestrată cu armament și tehnică de luptă moderne, compatibile cu cele ale armatelor statelor membre NATO.

Structura de forțe va respecta proporțiile stabilite pe categorii de forțe armate, pondere însemnată continuând să aibă forțele terestre (55,46%).

BIBLIOGRAFIE:

1. Mihăiță CIOCAN, **Fenomenul militar contemporan. Analize și sinteze**, București, ARS DOCENDI, 2003.
2. *Legea 42/2004, privind participarea forțelor armatei la misiuni în afara teritoriului statului român*, <http://www.cdep.ro>
3. **Strategia de transformare a Armatei României până în 2015 (proiect)**, Statul Major General, București, 2005.

Metodologie de evaluare a amenințărilor. Algoritmi de măsurare a iminenței acțiunilor teroriste

1. Considerații generale asupra terorismului

Terorismul este o activitate umană *conștientă, voluntară, motivată și violentă*, care urmărește un *scop bine definit*. Actul terorist - atac sau atentat terorist - se concepe, organizează și desfășoară de un individ sau un grup uman specializat în astfel de activități.

Terorismul este o *activitate conștientă*, întrucât cei care o proiectează, o organizează și desfășoară știu ce fac, conștientizează consecințele faptelor lor. Ei nu se află sub hipnoză sau într-o altă stare ce le-ar putea altera, în vreun fel, posibilitatea de a-și da seama de efectele acțiunii lor. Modul în care sunt proiectate, organizate, conduse și desfășurate acțiunile teroriste probează că cei care fac acest lucru sunt în deplinătatea facultăților lor mintale. Ei știu ce fac, cum fac, de ce fac și, poate, cel mai important, estimează efectele acțiunilor lor, atât în rândul populației țintă, cât și a grupurilor teroriste.

În același timp, terorismul este o *activitate voluntară*, în sensul că teroristul sau grupul terorist, face ceea ce face pentru că așa vrea, pentru că dorește să întreprindă o astfel de acțiune. De exemplu, teroriștii care au acționat în iulie 2005, în Londra, au făcut-o voluntar, întrucât, dacă nu ar fi vrut acest lucru, ar fi avut o altă serie de opțiuni. Astfel, puteau să se predea poliției sau să arunce, pur și simplu, explozivul, într-un loc în care nu ar fi cauzat pierderi de vieți omenești și distrugerii de bunuri. Dar, toți au preferat să-și îndeplinească „misiunea sfântă” trasată de șefii lor.

De asemenea, terorismul se cere văzut ca o *activitate motivată*, adică susținută de motive, interese, idealuri și aspirații individuale și de grup. Niciodată, un act terorist nu se produce fără un motiv anume, fără a urmări atingerea unor

idealuri sau aspirații. Aceasta chiar dacă, în multe cazuri, motivarea este de ordin spiritual și etic, și nu de natură materială.

În fine, terorismul se definește prin *violență*. Probabil aceasta este trăsătura cea mai evidentă și pe care, de fapt, mizează cei care comit acte teroriste. Practic, violența este cea care amplifică efectele loviturii teroriste, indiferent de mijlocul prin care a fost realizată. Violența este cea care dă măsura gravității atacurilor teroriste, întrucât, pe această cale, pierderile de vieți omenești se produc într-o manieră menită să creeze panică în rândul populației țării-țintă, să inducă un profund sentiment de teamă, de nesiguranță și de neputință în rândurile celor loviți, precum și de neîncredere în autorități, care par a nu fi capabile să asigure securitatea cetățenilor.

Este posibil ca toate aceste caracteristici ale terorismului, ca activitate umană, să fi condus la aprecierea că el reprezintă, într-un fel, o ideologie, când, în realitate este vorba de o strategie, adică, de un mod coerent și concertat de acțiune, cu o evoluție specifică în timp. Ca atare, terorismul este un fenomen cu o dinamică specifică. De aceea, ceea ce se aplică terorismului unei organizații date, într-o țară și la un moment anume, nu este în mod necesar valabil pentru un alt tip de terorism la un alt moment sau pe un alt continent. Pentru a înțelege terorismul într-o situație dată, trebuie cunoscute condițiile politice, sociale și culturale, care îl generează, pe de o parte, și cele ale spațiului în care se derulează, pe de altă parte.

Terorismul a pierdut atunci când a fost înscris într-un cadru de mișcare politică sau când a fost sprijinit de forțe externe ostile democrației. De aceea, acesta, ca armă, nu poate fi utilizat în mod eficace împotriva regimurilor democratice, care posedă mijloacele de a se apăra eficace împotriva sa.

2. Tipuri de amenințări teroriste și indicatori ai acestora

2.1 Tipuri de amenințări teroriste

Terorismul, atât cel intern, cât și cel internațional, constituie o amenințare la adresa securității individului și grupurilor umane, a statelor și, în final, a comunității mondiale. El trebuie văzut ca un risc permanent, în stare latentă care, atunci când sunt îndeplinite condițiile necesare și suficiente, se transformă, devenind amenințare, adică un pericol real, concret și nu imaginar.

Există un ansamblu coerent de modalități prin care o persoană sau un grup uman realizează actul terorist. Printre acestea se numără și următoarele:

- *atentate cu bombe*. Această modalitate este preferată, în ultimul timp, de teroriști, probabil și datorită ușurinței producerii sau procurării explozivilor, al transportului și al plasării lor la „țintă”. Astfel, mijlocul exploziv poate lua diferite forme: plasat într-un plic capcană, strecurat în bagaje, care se pot „uita” într-un restaurant, în tren, metrou sau autobuz etc. De aceea, un simplu grup, compus din câțiva indivizi, este capabil să realizeze un atentat cu bombă.

În ultima vreme, atentatele sinucigașe cu bombă au sporit în intensitate. Astfel de atacuri sunt cotidiene în Irak, dar s-au folosit, de exemplu, și în Anglia, la metrou sau la Cairo într-un hotel, în vara lui 2005. Totodată, se utilizează mașinile-capcană pentru comiterea de atentate teroriste împotriva diferitelor ținte vii – militari, forțe de ordine, populație civilă.

Țintele ideale ale acestui tip de atentat sunt: simbolurile ale statului, forțele de ordine sau militarii, mass-media, clădiri cu destinație religioasă, discotecii (aici se află foarte mulți oameni, iar supravegherea lor este redusă), mari magazine și piețe, mijloace de transport în comun la ore de vârf, stații de metrou.

Efectele produse de un atentat cu bombă asupra persoanelor aflate în raza de acțiune sunt: hemoragii și afecțiuni pulmonare, spargerea timpanelor, răni profunde dacă explozia a spart geamuri sau bomba era cu bile de sticlă, cuie etc., tulburări diverse, comotii cerebrale, amnezii, tulburări psihice (între altele faimoasa nevroză traumatică).

- *răpirea și luarea de ostatici*. Acest tip de act terorist creează un șantaj și o miză care privește statul ai cărui cetățeni sunt luați ostatici și grupul terorist care l-a comis. În acest sens, exemple sunt multe. În prezent, în Irak se produc frecvent răpiri de cetățeni aparținând țărilor participante la coaliția militară internațională împotriva terorismului. Și România s-a confruntat cu un astfel de fenomen. Este vorba de răpirea celor trei ziariști români aflați în Irak, în anul 2005.

De regulă, teroriștii cer ceva în schimbul eliberării ostaticilor. Printre cererile lor se află: eliberarea unor camarazi aflați în închisori din statele cărora aparțin ostaticii, retragerea trupelor din teatrul de operații, un anumit tip de armament, bani.

În același timp, există o luare de ostatici numită „impulsivă”, adică, este urmarea unei operațiuni în care teroriștii nu se pot retrage de la locul faptei. Ei rămân, pe loc, împreună cu ostaticii. Situația este deosebit de periculoasă, întrucât se iau decizii în condiții de stres maxim. În acest sens, atentatul de la școala din Beslan (Rusia) din 2004 este edificator. Soluția adoptată de autorități și unele imperfecțiuni ale punerii sale în practică au condus la uciderea teroriștilor, dar și la moartea câtorva sute de ostatici.

- *amenințarea chimică*. Terorismul, prin arma chimică sau biologică, este destul de dificil de pus în practică, grupurile teroriste clasice preferând, în general, utilizarea mijloacelor de „teroare” comune (arme de foc, explozivi, bombe umane). De aceea, organizațiile care apelează la acest tip de amenințare sunt cele care au în rândul lor oameni de știință chimiști sau biologi.

Iată o listă de produse biologice de care teroriștii se pot folosi în comiterea actelor lor: antrax, ricin, ciură, toxina botulică. În calitate de produse chimice teroriștii pot folosi: sarin, soman, VX, tabun și iperită.

Toate aceste produse chimice teroriștii le pot procura „legal”, adică fie prin intermediul distribuitorilor oficiali, fie prin furt dintr-o instalație care produce astfel de compuși chimici.

Aceste substanțe sunt împrăștiate, prin diverse procedee - contaminarea alimentelor, a apei și a aerului, explozia unei bombe -, în locurile în care teroriștii decid că vor da atacul. De regulă, se folosesc în spații închise, cum ar fi stațiile de metrou (vezi acțiunea sectei AUM în martie 1995, la metroul din Tokio), săli de spectacole etc.

- *deturnarea avionului.* Aceasta, ca practică, a început după cel de al Doilea Război Mondial. Inițial era folosită de persoane din țările est-europene, care doreau să scape de regimurile comuniste. După 1970, operațiile de piraterie aeriană au fost de origine teroristă. Ele au scăzut în intensitate după ce pe aeroporturi s-au întărit măsurile de securitate. Totuși, sunt încă folosite de teroriști pentru acțiunile lor.

Actele de piraterie aeriană, de altfel și celelalte modalități de agresiune teroristă, sunt puternic mediatizate. Deși, de regulă, se negociază cu teroriștii, se ascultă revendicările acestora, se caută soluții adecvate. De fapt, scopul lor principal este câștigarea de timp și încercarea de a ajunge la un acord cu teroriștii. O negociere prelungită dă timp forțelor speciale să intervină pentru „rezolvarea” conflictului.

- *atentatele aeriene.* Atentatul de la World Trade Center (11 septembrie 2001, SUA) este cel mai semnificativ exemplu pentru acest tip de atac terorist. O asemenea modalitate de realizare a atentatelor teroriste se pune în practică pentru că beneficiază de o serie de avantaje. Printre acestea se află următoarele: asocierea de idei - numele unei companii aeriene

este adesea legată de un stat dar, în realitate, naționalitatea pasagerilor sau cea a companiei este ținta; fragilitatea aparatelor de zbor; mediatizarea puternică.

2.2. Indicatori ai iminenței amenințării teroriste

Iminența amenințării teroriste poate fi evidențiată folosind indicatori, cum ar fi:

- *intensificarea atentatelor teroriste* în țările membre ale coaliției militare multinaționale de luptă împotriva terorismului internațional;

- *amplificarea frecvenței numărului de mesaje audio-vizuale difuzate* de organizații teroriste internaționale, prin mass-media și prin Internet;

- *creșterea numărului persoanelor* bănuite că fac parte din organizații teroriste *ce se deplasează în state posibile „ținte” ale atacurilor teroriste;*

- *sporirea frecvenței amenințărilor verbale ale unor organizații teroriste* la adresa statelor ce participă sau susțin lupta împotriva terorismului internațional;

- *alerta făcută*, potrivit codului de alarmare privind iminența unui atac terorist, *de către propriile servicii de informații*, cu competențe în acest domeniu;

- *sporirea numărului știrilor și a materialelor difuzate de mass-media autohtonă și internațională* cu privire la diferite acțiuni teroriste produse în lume;

- *intensificarea circulației zvonurilor* cu privire la eventualitatea producerii unor atentate teroriste în țara noastră;

- *anunțuri ale organelor competente ale statului român că s-au descoperit persoane și/sau societăți comerciale care au dat bani* ce au luat drumul unor organizații teroriste internaționale;

- *creșterea în intensitate a activității unor organizații ale străinilor din România*, organizații ce sunt suspectate că

sușin moral și material unele grupări teroriste din țările de origine.

3. Evaluarea amenințărilor teroriste

Valul de atentate teroriste declanșate în noul secol, începând cu septembrie 2001 în SUA și continuând cu cele din Spania, Bali, Anglia etc., a fost exploatat rapid de politicieni, indiferent de orientarea lor ideologică atunci când au proiectat armata secolului XXI și i-au stabilit noile misiuni. În același timp, intensificarea atentatelor teroriste reprezintă un semnal că acestea se cuvin în permanență evaluate și monitorizate de către structuri statele specializate instituționalizate.

O evaluare oportună și competentă a acțiunilor teroriste dă indicii suficiente cu privire la iminența unor amenințări teroriste, pe de o parte, și posibilitatea pregătirii din timp a mijloacelor și instrumentelor de ripostă a lor, pe de altă parte. La această din urmă participă și armata.

Practic, armatele contemporane primesc ca misiuni de la coerciția militară la ajutor umanitar, trecând prin stăpânirea violenței. Atât cât statul-națiune va subzista, pregătirea pentru lupta simetrică va fi inseparabilă de existența forțelor armate.

Proliferarea riscurilor asimetrice și misiunile de menținere a păcii probează importanța capacităților împotriva violenței pentru a soluționa sau evita un conflict. Pe de altă parte, situațiile periculoase au o dinamică alertă, care obligă la existența unor structuri militare capabile să facă față tuturor pericolelor la adresa securității naționale, regionale și/sau globale.

În acest context, este interesant de remarcat că în cazul amenințării grave dar difuze, ceea ce corespunde pericolului terorist, misiunile de securitate necesită efective importante și angajate pe o lungă durată. Cu alte cuvinte, armata secolului

XXI trebuie să se caracterizeze prin suplețe și adoptarea unui set nou de principii de organizare și acțiune.

În același timp, grupările teroriste au adoptat o nouă strategie, care se referă la internaționalizarea și pregătirea simultană a numeroase atacuri, de multe ori produse la mare distanță de baza lor geografică. De asemenea, teroriștii comit atentate cât mai spectaculoase și mai sângeroase, pentru a crea teamă și haos, a afecta semnificativ ordinea constituțională și a genera o ruptură între comunitățile de imigranți, îndeosebi de origine musulmană și societățile în care ei sunt primiți.

Amenințarea teroristă este omniprezentă, atât datorită înmulțirii grupărilor teroriste, cât și facilităților de transport și de comunicare existente, ca urmare a evoluției tehnologiei în domeniile menționate. În plus, comunitatea internațională a înțeles pericolozitatea accentuată a amenințărilor teroriste și a căutat forme de prevenire și contracarare a acesteia. Așa s-a ajuns la constituirea coaliției militare internaționale împotriva terorismului din Irak. Statele membre ale acestei coaliții sunt și vor continua să fie vizate, în mod prioritar, de grupările teroriste pentru a deveni ținte ale atacurilor lor.

Având în vedere atât calitatea României de membră a coaliției militare internaționale împotriva terorismului, care acționează în Irak, cât și paleta largă de procedee de înfăptuire a atentatelor teroriste, nu se poate exclude total posibilitatea ca țara noastră să devină, în viitor, o țintă a atentatelor teroriste. De aici, necesitatea pregătirii atât a structurilor specializate, cât și a armatei pentru prevenirea unor astfel de acțiuni, pe de o parte, și de control a cazurilor în care s-au produs atacuri teroriste, pe de altă parte.

Activitatea de prevenire și combatere a terorismului internațional este una complexă și de durată. Ea necesită o conlucrare și o cooperare strânsă între toate structurile statale cu competențe în acest domeniu, atât pe plan intern, cât și

regional și global. Armata are și ea de jucat un rol important în lupta împotriva terorismului internațional.

4. Modalități de implicare a armatei în activitatea de prevenire și combatere a terorismului internațional

4.1. Considerații generale

Armata, ca instituție a statului cu misiuni de apărare suveranității și independenței, a integrității și unității teritoriale a țării, poate primi și sarcini în domeniul luptei împotriva terorismului internațional. În prezent, structuri militare românești îndeplinesc astfel de misiuni în Afganistan și în Irak. Desigur, există și alte tipuri de misiuni de combatere și prevenire a atentatelor teroriste pe care armata le poate primi spre executare de la cei în drept. Printre acestea se pot afla: misiuni de natură informativă, îndeplinite de structuri adecvate din cadrul instituției militare; misiuni de diminuare a efectelor unor eventuale atentate teroriste asupra unor obiective militare sau de altă natură, dar de importanță strategică și a populației civile; apărarea unor obiective militare și civile împotriva unor posibile atacuri teroriste; ajutor umanitar populației care a făcut obiectul unor atacuri teroriste; pregătirea populației pentru a dobândi o conduită adecvată înaintea, în timpul și după producerea unui atac terorist.

Armele moderne și dirijate cu precizie conferă puterii militare un caracter mai puțin grosier și mai util în calitate de instrument al luptei antiteroriste, dar este o carte jucată rar cum trebuie. Mai multe țări au recurs la armată, cu mai mult sau mai puțin succes, în ultimii treizeci de ani, pentru a încerca eliberarea ostaticilor. Într-un trecut relativ recent, s-a făcut apel la puterea militară cu titlu de represalii împotriva atacurilor teroriste. Astfel, au procedat SUA împotriva atentatelor din

Libia în 1986, din Irak în 1993 și a celor comise de gruparea teroristă condusă de Osama bin Laden în 1998 și 2001.

Se pare că nu există măsură antiteroristă mai energică decât lovitura militară. Dar aceasta are o limită, întrucât grupările teroriste nu au o locație similară cu cea a puterii militare clasice, nu se prezintă sub forma unor ținte impozante, fixe și ușor de distrus. De aceea, acum, importantă este distrugerea capacităților teroriste, atunci când există informații asupra locațiilor utilizate de către acest tip de grupări umane sau de a le descuraja în a mai produce atentate.

Operațiunile militare purtate, de exemplu, de coaliția militară multinațională împotriva terorismului internațional în Irak probează hotărârea statelor implicate de a da o ripostă hotărâtă grupărilor teroriste acolo unde ele își au locul de refugiu. Dar, această intervenție militară multinațională nu va duce la neutralizarea sau distrugerea unor grupări teroriste puternice cum este, de exemplu, cea condusă de Osama bin Laden. Rețeaua întemeiată de acesta este destul de extinsă și, se pare, cu suficiente resurse financiare și umane pentru a-și continua activitățile criminale. Pe de altă parte, Al Qaeda se pare că face prozele, ca urmare a efectelor loviturilor date „dușmanilor” lor.

4.2. Instrumente de luptă împotriva terorismului internațional

4.2.1 Diplomația

Diplomația se dovedește esențială în lupta împotriva terorismului internațional modern, care transcende frontierele naționale. Grupurile teroriste sunt din ce în ce mai înclinate să-și întindă rețeaua în întreaga lume. Pentru a combate Al Qaeda, rețeaua teroristă a lui Osama bin Laden și altele de acest gen, numeroase state trebuie să strângă rândurile, căci teroriștii operează în numeroase țări. Condusă cu pricepere, diplomația

este liantul care unește eforturile într-un tot coerent. În absența diplomației, nu este posibilă încheierea unei coaliții internaționale împotriva terorismului de orice tip.

Pe terenul luptei antiteroriste, diplomația nu este produsul doar al diplomaților de carieră, ci și al celorlalți angajați din ambasade și consulate care contribuie la întărirea colaborării și cooperării cu omologii lor din străinătate. Astfel, organismele de reglementare însărcinate cu securitatea aviației civile și a altor mijloace de transport fac apel la diplomație în coordonarea acțiunii lor cu cea a altor state, de exemplu atunci când sistemele de securitate se intersectează în îndeplinirea misiunii lor. Același lucru se poate afirma despre vameși și agenții ce se ocupă de imigrație.

Această cooperare specializată se efectuează, în principal, la nivel bilateral, dar diplomația multilaterală își aduce și aici contribuția. Într-adevăr, aceasta poate sancționa adoptarea de măsuri a căror legitimitate ar fi mai redusă dacă ele ar fi făcute de un singur stat.

De exemplu, Consiliul de Securitate al ONU a acționat în acest sens atunci când a adoptat o serie de rezoluții referitoare la terorismul internațional. În acest context, diplomația multilaterală consolidează aceste realizări ale comunității internaționale, prin măsuri concrete adoptate de către fiecare stat în parte.

Limitele diplomației, în calitate de instrument al luptei antiteroriste, sunt evidente. Nicio rezoluție a ONU nu va determina organizațiile teroriste internaționale să-și înceteze activitatea.

De altfel, diplomația amplifică efectele celorlalte instrumente de luptă împotriva terorismului, întărește moralul tuturor forțelor și oamenilor angajați în această confruntare și servește drept cadru juridic internațional în utilizarea lor.

4.2.2. Controlul surselor financiare ale organizațiilor teroriste

Înfăptuirea oricărui act terorist necesită cheltuieli de deplasare, de procurare a informațiilor despre „ținta” aleasă, prepararea mijlocului de distrugere etc., depistarea sursei financiare de către cei în drept permite blocarea acesteia și urmărirea celor care depind de ea.

Problema fondurilor este tema unui tratat multilateral – Convenția internațională privind represiunea finanțării terorismului - care a început să fie semnat de statele interesate în ianuarie 2000.

Există două piedici serioase atunci când se caută privirea teroriștilor de fondurile lor. Prima, este aceea că cea mai mare parte a actelor de terorism nu necesită sume prea mari de bani. A doua dificultate, constă în faptul că este destul de greu de urmărit traseul mișcărilor de capital asociate terorismului. Folosirea de false identități la deschiderea conturilor, recursul la intermediari financiari și amestecul cu fonduri având scopuri legitime, ca și mijloace ilicite îngreunează demersurile de căutare și depistare a surselor de finanțare a terorismului. În fine, sume importante sunt manipulate în cadrul aranjamentelor oficiale efectuate în orice sistem bancar structurat.

Descoperirea surselor de finanțare a grupărilor teroriste este un alt instrument de combatere a terorismului internațional. De regulă, terorismul internațional este finanțat fie de către unele state care agreează această formă de luptă pentru promovarea interesului național, fie de unele societăți comerciale ai căror patroni sunt susținători fanatici ai acestei metode de impunere a unui model sau a unor valori culturale. În acest sens, cel mai la îndemână exemplu îl poate reprezenta Osama bin Laden, ca om de afaceri, care și-a creat o vastă rețea teroristă. Desigur, mai sunt și alți oameni care susțin financiar

terorismul. Descoperirea surselor financiare permite blocarea lor și, evident, identificarea grupărilor teroriste care le folosesc.

Iată câteva modalități cunoscute de finanțare a terorismului internațional: ajutorul direct dat de către unele state; susținerea financiară de către militanți și de diaspora (vezi ETA în Țara Bascilor sau IRA în Irlanda); „impozitul revoluționar”, care ia forma „taxei de protecție” utilizată, în mod esențial, pe lângă întreprinderile de import-export; activitatea criminală care „produce” bani: trafic de droguri, prostituție, imigrație clandestină etc.

4.2.3. Dreptul penal

Unul dintre instrumentele luptei antiteroriste, printre cele mai frecvent utilizate, privește urmărirea penală a celor care comit acte teroriste. Recursul la justiție poate reprezenta o frână pentru terorism sub mai multe aspecte. Se înțelege de la sine că un terorist condamnat la închisoare, pe timpul executării pedepsei, nu mai poate participa la acte teroriste. Perspectiva prinderii și pedepsirii poate avea un efect de descurajare pentru unii teroriști. La rândul său, mediatizarea proceselor teroriștilor poate contribui la formarea unei atitudini favorabile luptei antiteroriste la cea mai mare parte a populației și demonstrează voința de a urmări teroriștii și de a nu-i lăsa să comită atentate.

Totuși, acest instrument de luptă împotriva teroriștilor are limite serioase în punerea sa în practică. În primul rând, este greu să se strângă probe convingătoare pentru a condamna un terorist. Aceasta pentru că ei acționează rapid și fără a lăsa prea multe dovezi incriminatorii sau martori. Pe de altă parte, statele-„țintă” ale atentatelor teroriste sunt democratice, iar într-o democrație regulile juridice sunt cu strictețe respectate, chiar și atunci când este vorba de teroriști. În al doilea rând, un terorist sinucigaș, iar aceștia sunt din ce în ce mai frecvent folosiți în comiterea atentatelor, nu are teamă de judecarea și condamnarea sa de un tribunal al statului în care a comis fapta

sa. El și-a ales varianta de acțiune care, potrivit credinței sale, este una benefică cauzei pentru care se sacrifică. În fine, sunt prinși, judecați și condamnați teroriștii executanți și nu cei care concep, organizează și conduc organizația teroristă respectivă.

4.2.4. Culegerea de informații despre organizații teroriste și activitatea lor

Culegerea și analiza informațiilor constituie instrumentul mai puțin vizibil, dar în multe privințe cel mai important, în lupta antiteroristă. Dar acest instrument comportă, la rândul lui, limite, începând cu faptul că foarte rar există ocazia de a pune mâna pe genul de informații specifice și tactice care să permită deșurarea comploturilor teroriste. De fapt, acest gen de informații este dificil de cules, pentru că trebuie penetrate grupuri compuse din puțini membri, care suspectează orice persoană străină și sunt foarte atenți cu secretele privind operațiunile lor. De cele mai multe ori, detaliile privind un posibil atentat terorist sunt cunoscute de puține persoane chiar din conducerea grupării teroriste respective, iar simplii executanți știu doar unele aspecte ale viitoarei operațiuni și acelea neesențiale.

Ca urmare, cea mai mare parte a informațiilor obținute despre grupările teroriste este fragmentară, ambiguă și de o credibilitate adesea îndoielnică. În același timp, acest tip de informație este dificil de colectat și de analizat. În consecință, interesul serviciilor de informații nu este atât de a furniza o imagine coerentă a operațiilor teroriste iminente, ci să sugereze o perspectivă strategică, cu scopul de a înțelege care grup pune mai multe și mai grave probleme, care momente și ce regiuni prezintă cele mai mari pericole, ce tip de ținte pot fi vizate, care tactici sunt mai susceptibile de a fi utilizate.

Având în vedere aceste constrângeri metoda informațiilor nu trebuie considerată una infailibilă în determinarea iminenței amenințărilor. De altfel, informația este

de un real ajutor când trebuie gestionate riscurile terorismului, când este vorba de adoptat decizii asupra securității anumitor obiective sau de fixare a parametrilor locației resurselor în lupta antiteroristă, fără a lua în calcul că informațiile sunt necesare bunei funcționări tuturor celorlalte instrumente (antiteroriste).

4.2.5. Lupta armată

Printre instrumentele de luptă împotriva terorismului internațional se numără și armata. Aceasta poate participa fie cu toate efectivele sale, fie numai cu structuri specializate în prevenirea și combaterea terorismului internațional. Ea poate acționa împotriva terorismului internațional potrivit unei metodologii specifice, de tipul celei prezentate în cele ce urmează.

4.3. Metodologie de prevenire și combatere a atentatelor teroriste

Armata poate acționa împotriva terorismului atât în prevenirea atentatelor, cât și a acțiunilor de lichidare a urmărilor acestora. *Prevenirea* constă, în esență, în: participarea activă la lupta desfășurată de comunitatea internațională împotriva bazelor teroriste, oriunde sunt amplasate în lume, activitate de culegere de informații prin structurile sale de specialitate, implicarea în punerea în practică a unor măsuri de prevenire a atentatelor teroriste, pregătirea efectivelor sale și a populației în vederea adoptării unei conduite adecvate înainte, pe timpul și după ce s-a produs un atentat terorist în țară. *Combaterea* terorismului internațional se referă la lupta efectivă a unor structuri militare specializate, așa-numitele forțe speciale, împotriva grupărilor teroriste pe timpul derulării unor atentate ale acestora în țara noastră și nu numai.

Participarea armatei la lupta împotriva terorismului se poate organiza și desfășura potrivit unei metodologii specifice.

O astfel de metodologie de acțiune a armatei în direcția prevenirii și combaterii atentatelor grupărilor teroriste internaționale ar putea să cuprindă următoarele activități și acțiuni:

- *cooperarea și colaborarea cu celelalte instituții statale care au atribuții în acest domeniu.* O astfel de activitate este absolut necesară pentru o informare oportună, operativă și optimă de către serviciile specializate în culegerea, stocarea și procesarea informațiilor despre grupările teroriste internaționale a instituției militare. La rândul său, organul militar specializat în culegerea de informații trebuie să comunice celorlalte servicii de informații tot ceea ce acestea trebuie să cunoască din datele pe care le deține cu privire la posibilele atentate teroriste asupra unor „ținte” de pe teritoriul național și nu numai.

- *constituirea unor structuri militare speciale*, apte să ducă lupta cu grupările teroriste internaționale;

- *pregătirea tuturor militarilor pentru a fi în măsură să răspundă eficace în cazul implicării în prevenirea și/sau combaterea unui atentat terorist.* Această pregătire ar trebui să fie atât de natură teoretică - informații despre strategia și tactica grupărilor teroriste, a procedurilor și mijloacelor de lovire a „țintelor” alese -, cât mai ales practică - însușirea tehnicilor și procedurilor de control a situației post-atac terorist, de prevenire a panicii și haosului ce pot apare în urma unui atentat terorist asupra unei zone intens populate sau frecventată de populație.

- *instruirea populației cu privire la unele indicii ale posibilelor atentate teroriste asupra unor obiective civile și militare din localitate.* Aceasta se poate realiza printr-un contact direct între conducerea unității militare din garnizoană cu reprezentanții autorității civile din localitate, cu liderii de opinie și cu reprezentanții mass-media care pot juca un rol activ în pregătirea populației în direcția prevenirii și a stăpânirii situației post-atentat terorist.

- realizare a unui schimb de informații cu populația din zona de amplasare a unităților militare asupra apariției unor indicii că s-ar putea produce un atac terorist la obiective civile sau militare. Practica a dovedit că, înaintea declanșării unui atentat terorist, printr-unul din procedeele menționate anterior, există indicii asupra producerii sale, care dacă cetățenii le cunosc, ca urmare a pregătirii lor în acest sens, aceștia îi pot anunța pe cei în drept – conducerea unității militare sau organele de poliție din localitatea respectivă. Semnalul de alarmă tras de populație poate conduce la prevenirea producerii, de pildă, a unui atentat cu bombă într-o stație de metrou, într-o gară sau o piață.

Crearea unei sinergii este o condiție sine qua non a succesului în lupta împotriva terorismului. De aceea, se cuvine bine coordonată folosirea instrumentelor discutate anterior. Utilizate împreună cu discernământ, ele pot produce un rezultat superior sumei fiecărei metode în parte. Prost coordonate, ele riscă să se deranjeze reciproc. De exemplu, aplicarea dreptului penal poate împiedica culegerea de informații și anumite intervenții militare pot jena celelalte metode.

Fiecare guvern are modul său specific de a coordona eficace lupta antiteroristă, dar totul va trebui să respecte următoarele principii: toate ministerele sau structurile competente trebuie să participe; să existe un organism central care să dea tonul; diversele structuri trebuie să aibă obiceiul să coopereze până aceasta devine un automatism, care își va arăta roadele în timp de criză.

Nu există un singur instrument al luptei antiteroriste care să fie ușor de mânuit. Exploatarea judicioasă a sinergiei se arată mai dificilă însă. Dar recursul la întreaga panoplie are o importanță fundamentală pentru lupta antiteroristă.

5. Concluzii

Amenințarea teroristă este o realitate cotidiană ce privește aproape toate statele lumii. Din rândul acestora fac parte, atât țările care luptă deschis împotriva terorismului internațional, de orice tip ar fi acesta, cât și cele care nu împărtășesc aceleași idealuri și credințe cu cei care sunt adepții impunerii valorilor lor prin intermediul actelor teroriste.

Lupta împotriva terorismului este una de durată și presupune eforturi concertate din partea comunității mondiale. Există instrumente și mijloace legale și eficace de ducere a luptei antiteroriste. Acestea se cer cunoscute și puse în practică, permanent, consecvent și împreună, de către toate statele interesate în combaterea acestui flagel.

Armata poate juca un rol semnificativ în prevenirea și combaterea organizațiilor teroriste. În acest context, importantă este punerea în valoare a potențialului de care ea dispune - forța umană, mijloacele de luptă, experiența ducerii acțiunilor de luptă.

Cooperarea și colaborarea internațională sunt esențiale în prevenirea și combaterea terorismului, indiferent de originea, de puterea și numărul de aderenți sau susținători.

BIBLIOGRAFIE:

1. *La méthodologie d'évaluation de la lutte contre le blanchement de capitaux et le financement du terrorisme*, <http://www.fatf.gafi.org/>
2. Christian CHOQUET, *Evaluer la menace terroriste et criminelle*, <http://www.conflict.org/>
3. *La menace terroriste islamiste dans les 6 mois à venir: essai d'analyse prospective*, <http://www.checkpoint-online.ch/CheckPoint/Suisse/IndexSuisse.html>
4. *Europe: la menace terroriste stimule une demande de défense commune*, <http://www.ipsos.fr/>
5. Paul PILLAR, *Les instruments de la lutte antiterroriste*, <http://usinfo.state.gov/journals/itps1101/ijpf/ijpf1101.htm>

Prognostarea tipului și fizionomiei conflictelor armate în care ar putea fi implicată Armata României

1. Caracterizarea mediului de securitate

Viitorul nu este nici prezentul divizat în două, nici trecutul multiplicat în patru. Totodată, el nu este o extrapolare mecanică a evenimentelor de astăzi sau de ieri²². El poate fi rezultatul evoluției evenimentelor, fenomenelor și proceselor sociale, economice, politice, culturale, militare, demografice, de mediu de ieri și de azi în care este implicată consistent activitatea voluntară și conștientă a grupurilor și comunităților umane. Prin urmare, viitorul este purtătorul unor provocări complexe și diverse, ca natură și conținut, la adresa securității naționale, regionale și globale, a păcii și stabilității pe continentul european și pe mapamond.

²² Mark EYSKENS, *L'histoire du futur*, <http://www.nato.int/>

La fel ca celelalte țări, România se preocupă de găsirea modalităților eficiente și adecvate de soluționare a provocărilor generate de mutațiile rapide continentale și mondiale. Multe dintre evoluțiile ce se conturează la ora actuală nu-și vor da deplină lor măsură decât în 10 la 20 de ani de aici încolo. Încărcate de incertitudini, ele vor antrena pe termen lung profunde schimbări pe plan internațional, atât sub aspect economic, cât și de altă natură (militar, politic, cultural etc.). Se asistă la apariția unei noi ere în care progresele tehnologice se accelerează și economiile sunt tot mai interdependente.

În acest context, complex și plin de dinamism, contururile societății informaționale, a cunoașterii și a serviciilor sunt din ce în ce mai clare în țările dezvoltate economic și concurența între piețele economice ale lumii întregi se intensifică. Problemele mediului se agravează la nivel global și o mare parte a populației mondiale trăiește într-o stare de sărăcie absolută, deși s-au adoptat programe de combatere a acestora sub egida ONU. În același timp, tendințele liberalizării, ale privatizării și dereglementării sunt reconsiderate de când elanul bursier a luat sfârșit, iar, acum, se face din nou apel la stat pentru reglementarea numeroaselor probleme economice.

Riscul conflictelor armate regionale și infranaționale, precum și migrațiile intercontinentale se mențin. Lupta împotriva terorismului internațional continuă. Cooperarea internațională și instituțiile multinaționale câștigă importanță fără încetare. Evoluția Europei are o importanță specială. În acest climat, România trebuie să facă față provocărilor integrării euro-atlantice și europene, care o solicită intens și pe toate planurile.

În ultimii ani, schimbările cele mai vizibile, la nivel continental, au fost realizarea uniunii economice monetare, cu punerea în operă a Băncii Centrale Europene și lansarea monedei unice, ca și eforturile desfășurate în favoarea unei politici externe de securitate comune. Anii viitori vor fi marcați

de reforme structurale ale Uniunii Europene și de adeziunea a noi state, printre care se află și România.

În același timp, terorismul internațional va continua să cunoască o amplificare. De asemenea, proliferarea armelor de nimicire în masă și crima organizată transfrontalieră vor rămâne amenințări pentru securitatea națională a țării noastre, dar și pentru celelalte state europene și ale lumii.

Forma de conflict cea mai răspândită este confruntarea armată internă, adică între forțele unui stat și actori nonstatali din interiorul aceluiași stat (vezi conflictul armat dintre unele state ale fostei Iugoslavii și cel din provincia Kosovo). Aceste confruntări pot degenera în conflicte regionale ce pot depăși frontierele și pot provoca fluxuri migratoare și perturbații durabile ale schimbărilor sociale, economice, politice etc. Astfel de conflicte interne în zone periferice ale Europei pot afecta nu doar statele limitrofe, ci și celelalte state europene.

Toate aceste evoluții internaționale generează multiple provocări, care cer României, pe de o parte, reforme în materie de politică internă și, pe de altă parte, o cooperare internațională sporită. Soluțiile avute în vedere vor fi condiționate de evoluția economică și nu numai a țării noastre, dar și de completa sa integrare în NATO și Uniunea Europeană.

2. Ce este un conflict armat?

2.1. Caracterizarea generală a unui conflict social

Conflictul înseamnă opoziție deschisă, luptă între indivizi, grupuri, clase sociale, partide, comunități, state cu interes economice, politice, religioase, etnice, rasiale, divergente sau incompatibile, cu efecte distructive asupra

interacțiunii sociale. Ca termen, conflictul derivă din latinescul „*conflictus*”, care înseamnă „a ține împreună cu forța”²³.

Totuși, conflictele nu sunt numai un element distructiv al vieții sociale²⁴. Din conflicte se desprind deseori noi sinteze și noi valori. De asemenea, conflictele elimină grupurile, colectivitățile, sistemele de valori și norme care devin un obstacol în dezvoltarea pe mai departe a comunităților umane. Situația în care se poate stabili o relație între antagonism, violență, scopuri, obiective și rezultat determină domeniile de cristalizare a conflictului. Acestea din urmă pot fi raportate la reperele intern și extern (când este vorba de comunități) și la natura intereselor (economice, politice, militare, culturale etc.) implicate.

Conflictul poate cunoaște diferite grade de intensitate, se poate desfășura în mod organizat sau neorganizat, poate fi durabil sau temporar, se poate derula în sfera intelectuală, estetică, spirituală sau fizică. Practic, toate acestea sunt conflicte de interese. Ele desemnează, de fapt, opoziția între indivizi sau grupuri care se înfruntă pentru a obține resurse rare, situații sociale sau poziții simbolice durabile. Scopul este să facă să cedeze adversarul conform dorințelor sale. Conflictele de interese strategice condiționează natura raporturilor sociale și pun în discuție repartizarea puterii în domeniul în care se manifestă conflictul. Conflictele sociale, în calitatea lor de conflicte de interese din sfera socială, se manifestă prin lupte colective declarate. Ele diferă prin: *intensitate* (de la cerere la grevă); *caracterul local* sau *general* (de la grevă într-o întreprindere la grevă în întreaga țară); *gradul lor* (cerere de participare la putere sau voința de a face să dispară un adversar); *forma de soluționare a conflictului* (de la dispute verbale la utilizarea violenței armate).

²³ Cătălin ZAMFIR, Lazăr VLĂȘCEANU, **Dicționar de sociologie**, București, Editura Babel, 1998, pp.128-129.

²⁴ *Economie et sociologie*, <http://www.skymind.net/>

2.2. Războiul – fenomen social

Războiul reprezintă un tip de interacțiune socială între două sau mai multe comunități, desfășurat în forma unui conflict violent, de regulă armat, și în baza unor norme strict determinate.²⁵ El este privit ca un fenomen social, ca o continuare a politicii cu alte mijloace, dar, practic, este un fenomen universal. De fapt, războiul a fost prezent în toate epocile istorice pe care le-a parcurs omenirea în evoluția sa. Aceasta pentru că aproape întotdeauna a fost socotit cea mai sigură și eficace modalitate de realizare a intereselor individuale, de grup și naționale. Componentele sale definitorii cunosc însă o mare variabilitate în funcție de modelul cultural și epoca istorică la care se face raportarea.

Diversitatea formelor ca și a concepțiilor despre război este dată de normele care îl reglementează. Acestea, de regulă, nu au un caracter universal și de aceea normele considerate ca definitorii pentru război nu aparțin de fapt decât celui modern. Astfel, norma distrugerii fizice a adversarului sau aceea potrivit căreia țintele legitime sunt atât grupurile militare cât și nemilitare (populația civilă) caracterizează, în principal, epoca modernă, care a promovat războiul total și a transformat dreptul de a participa la război într-o obligație a tuturor cetățenilor.

În alte societăți, însă, cei ce pot participa la război au un statut special, acesta constituindu-se într-un privilegiu și nu într-o obligație, iar numărul lor putând fi foarte mic, comparativ cu populația totală. Din acest motiv, înaintea epocii moderne, războaiele au avut dimensiuni mult mai mici, atât ca număr de participanți, cât și ca spațiu de desfășurare. În plus, caracterul lor distructiv a fost adeseori nesemnificativ. De pildă, în războaiele medievale din Europa Occidentală nu au murit mai mult de doi la sută din beligeranți, față de patruzeci la sută în Primul Război Mondial.

²⁵ Cătălin, ZAMFIR, Lazăr, VLĂȘCEANU, **op. cit.**, pp. 487-488.

De asemenea, baza preponderent economică a războiului modern nu este nici ea o caracteristică universală, în istorie existând multe tipuri de cauze generatoare de război, printre care cele religioase se cuvin menționate în primul rând (cruciadele sunt un exemplu relevant).

În actualitate este însă războiul modern definit prin: praguri diferite de violență, ponderea diferită a confruntărilor din domeniu și medii multiple, aplicarea unor legi și principii proprii, alternarea formelor și procedeele de ducere a războiului, organizarea specifică și specializarea strictă a forțelor și mijloacelor participante, limitarea acțiunilor în timp și spațiu, respectarea unor norme și reguli juridice speciale, pierderile umane sunt limitate.²⁶

În prezent, există multe norme instituționalizate, atât la nivel național, cât și internațional, ce reglementează războiul, ce stabilesc în fiecare societate cine are dreptul de a purta arme, de a lupta, cine este eventual obligat să participe la război, când se desfășoară lupta, între ce ore, în ce zile, pentru cât timp, cu ce mijloace legitime, care sunt drepturile și obligațiile participanților la luptă, ce obiective sunt militare și care civile, când și cum pot fi ele atacate, modul de încetare a ostilităților. Toate aceste norme și reguli sunt, în general, recunoscute și respectate astăzi de toate statele care eventual ar intra într-un conflict armat.

De altfel, există o serie de convenții internaționale privind ducerea războiului care sunt semnate de către aproape toate statele lumii și care se presupune că într-o situație reală de conflict armat se vor respecta de toți cei implicați în conflictul armat. Totodată, astăzi există posibilitatea ca organisme internaționale să aplice sancțiuni diverse și consistente celor care încalcă aceste norme de ducere a războiului.

²⁶ ONIȘOR, Constantin, **Teoria strategiei militare**, București, Editura A.I.S.M., 1999, p.166.

„Războiul este... un fenomen social complex, un fenomen-limită. El ține de o esență socială care conține confruntarea. Desigur, nu orice confruntare este război, dar orice război este o confruntare, și anume, o confruntare armată violentă. Războiul nu este un blestem, nu este o catastrofă, chiar dacă uneori, duce la catastrofe umane, materiale, ecologice și culturale inimaginabile. Războiul este o realitate a tuturor timpurilor”²⁷.

Prin urmare, noțiunea este folosită atât într-un sens mai precis, cât și într-unul mai vag. De multe ori, războiul este definit în mod simplu ca sinonim al luptei. În realitate, războiul este un fenomen complex, studiul său constituie o enciclopedie a timpului social.

Se recunoaște, în genere, că războiul este un fenomen istoric, că a apărut determinat de condițiile economice în care se află societatea umană.

În concluzie, se poate afirma că războiul, ca fenomen social, nu va dispărea în anii care vin, ci va cunoaște noi forme de manifestare, noi actori, însă, fără a se renunța complet la ceea ce a devenit clasic în acest domeniu.

Totodată, astăzi, datorită capacităților militare uriașe și caracterului global și super-distructiv al războiului total, o posibilă conflagrație mondială ar pune în pericol întreaga civilizație umană și, din această cauză, eforturile depuse pentru menținerea păcii constituie principala coordonată a politicii internaționale a majorității statelor.

²⁷ General dr. Mircea MUREȘAN, general de brigadă (r) dr .Gheorghe VĂDUVA, **Războiul viitorului, viitorul războiului**, București, Editura UNAp, 2005, p.17.

3. Tipuri de război probabile în viitor

Războiul, ca o confruntare violentă între toate componentele activității sociale (politică, economică, diplomatică, informațională etc.) va constitui o realitate și în viitor. El va rămâne, încă, o modalitate de apărare și promovare a intereselor de grup și naționale. În ceea ce privește formele sale de manifestare, literatura de specialitate pune un accent deosebit pe „războiul viitorului”. În acest context, se relevă că în viitor noul război va fi definit de următoarele elemente: o confruntare discretă, de multe ori banală, pe baza unei strategii adecvate, aplicate într-un proces reglatoriu; va evidenta o stare de pace „încordată, dură și fierbinte”; starea de pace și cea de război nu vor avea sensuri antinomice; ponderea mijloacelor și acțiunilor nonviolente va crește considerabil; forțele și mijloacele vor fi mai „pașnice” și ecologice, iar confruntările majore se vor angaja mai mult în sfera informațiilor și decriptării intențiilor adversarului; nu se va desfășura între marile puteri, ci în spațiul zonelor de interes și controlate de acestea; durata confruntărilor poate crește considerabil, iar continuitatea acțională va fi evidentă; concepția va fi în sfera gândirii și acțiunii umane, decizia va fi de natură informațională, iar execuția aparține mijloacelor ultraperfecționate, viabile, inteligente, selective și de mare randament; în cadrul larg, de masă, percepția războiului este una negativă, dar în plan acțional victimele umane sunt reduse și nu se vede aproape nimic;²⁸ prelucrarea superioară a informațiilor în folosul sistemelor de arme inteligente, ceea ce va permite distrugerea cu precizie a țintelor localizate și cu pierderi reduse; confruntarea militară se va înfățișa mai mult ca un schimb de lovituri puternice și precise, executate asupra unor zone, raioane și obiective, adversarul fiind învins din

²⁸ General dr. Mircea MUREȘAN, general de brigadă (r) dr .Gheorghe VĂDUVA, **op.cit.**, pp. 219-291; ONIȘOR, Constantin, **op. cit.**, pp.167-168.

punct de vedere politic și militar, în cele mai frecvente cazuri fără ocuparea teritoriului național; operațiile militare se vor desfășura și în spațiul cosmic; războiul poate începe printr-o operație aero-spațială ofensivă de ambele părți.

Analiza acestor trăsături definitorii ale războiului modern conduce la următoarele concluzii: are loc transferul integral al războaielor din domeniul strategiei militare în cel al strategiei de securitate; problemele păcii și războiului se contopesc până la similitudine; acțiunile militare devin complementare celor nonviolente de natură și intensitate diferite; confruntarea militară poate fi prevenită și descurajată, prin măsuri de menținere, restabilire, impunere, implementare a păcii²⁹; pe timpul războiului, populația va continua, cu o oarecare nonșalanță, să-și desfășoare activitățile domestice, iar împotriva sa vor fi folosite, preponderent, mijloace de constrângere psihologică și manipulare informațională; tipul de război ce va fi dus între două sau mai multe state va fi decis de marile puteri și va purta amprenta structurii societății dominante în lume - cea informațională și informatică.

Asupra fizionomiei și conținutului războiului în viitor vor acționa o serie de factori. Printre aceștia se numără și următorii: extinderea numărului membrilor „clubului nuclear mondial”, prin diverse modalități; tendința de a distruge baza economico-militară a adversarului; identificarea unor noi categorii de ținte, ce pot avea efecte periculoase în plan ecologic (noi surse de materii prime și strategice; comunicații teritoriale; puncte de adăpostire, de comandă și conducere; baza de cercetare științifică și experimentare; alte obiective civile cu aplicații militare în caz de război); sporirea locului și rolului armelor convenționale de precizie, cu rază lungă de acțiune, transportate pe nave și cu mijloace aeriene; amplificarea rolului major al tuturor sistemelor de comandă și control, dar și a

²⁹ Gl.bg.dr.Vasile, PAUL, **Războiul mileniului trei**, București, Editura D.B.H., 2000, pp.31-32.

sistemelor de sprijin (informații, comunicații, tehnică de luptă, logistica etc.); obținerea consensului aliaților din blocurile politico-militare pentru întrebuintarea forțelor și mijloacelor noi de acțiune.

Războiul viitor va avea o serie de *caracteristici*. Printre acestea se află și următoarele: *înlocuirea armatelor de masă* cu formațiuni mici, alcătuite din specialiști-profesioniști și înzestrate cu mijloace perfecționate, performante și inteligente; *nimicirea adversarului* se va face fără a intra în contact direct, ci prin acțiuni indirecte, de control și supraveghere, de dominare a confruntării în sfera conducerii; *organele de decizie și de transpunere* în practică a hotărârilor luate vor avea o compunere predominant politico-militară, vor acționa de la distanță, iar implicarea lor directă va fi greu dovedită; *confruntarea informațională* prealabilă va fi dominantă războiului; *războiul* va rămâne un *instrument al politicii*, iar armata devine un mijloc principal de descurajare, intimidare, impunere sau sancționare; *acțiunile strategice principale* se vor desfășura în sfera comenzii și controlului, în domeniul ciberneticii și informațiilor, în cadrul mass-media; *nivelul violenței* va fi ținut sub un control strict; noile generații de arme vor domina arsenalele mijloacelor clasice; *în câmpul de luptă* viitor se va dilua considerabil corelația „om – tehnică - om” și se vor statornici, în cadrul confruntării noi tipuri de relații: „tehnică - tehnică”, „tehnică - om - mesaj - om”; *forțele și mijloacele* vor dobândi, rapid și sigur un statut aparte ale confruntării multinaționale (echipamente cosmice de cercetare – lovire, structuri militare digitalizate etc.); *războiul impus*, cel puțin în faza inițială, va avea o intensitate puțin percepută de adversar și, în consecință, acesta va putea fi dirijat spre „pași” greșiți în dezvoltarea socială, economică și de apărare; *starea de haos* creată va permite erodarea autorității și legitimității statului, capacității adecvate de ripostă.³⁰

³⁰ ONIȘOR, Constantin, **op. cit.**, pp.176-173.

Totuși, în viitor, actualele forme de manifestare ale conflictului armat nu vor dispărea complet. Ceea ce autorii menționați afirmă despre războiul viitor este, într-o mare măsură, valabil pentru marile puteri, pentru alianțele politico-militare și unele state puternice economic. Celelalte state, care nu dispun de mijloacele economice și financiare, necesare și suficiente, pentru a se înarma cu mijloace de luptă sofisticate, de ultimă generație vor apela tot la armamentul clasic, desigur modernizat, atunci când vor fi implicate într-un conflict armat.

În plus, estimările privind războiul în viitor au în vedere, se pare, numai conflictele armate în care vor fi implicate marile puteri sau alianțele politico-militare, nu și cazurile când două sau mai multe state, care aparțin țărilor în curs de dezvoltare vor fi implicate într-un conflict armat, bineînțeles între ele.

Astăzi, există încă suficient armament clasic, în posesia multor state, care se poate utiliza într-un eventual război civil sau local. Războiul civil este un conflict armat între grupuri politice organizate, care urmăresc să câștige capacitatea de control politic al statului. Un exemplu elocvent, în acest sens, îl constituie războiul civil din Spania (1936-1939). Războiul local este un conflict armat între două state vecine, în care marile puteri, cel puțin, în faza inițială nu se implică. De regulă, acest tip de război urmărește să rezolve un diferend sau litigiu între două state vecine, între care există divergențe semnificative în diferite domenii (religios, etnic, de acces la unele resurse importante de materii prime sau energie etc.). Atunci când interesele marilor puteri o cer, acestea intervin hotărât, pe baza unei Rezoluții a Consiliului de Securitate al ONU, și pun capăt războiului local prin forță, asigurând impunerea, implementarea și, apoi, menținerea păcii și stabilității în zonă.

Există, de asemenea, *războiul total*, adică acea formă de beligeranță în care întreaga populație poate fi subiect al mobilizării (ca soldați sau muncitori), dar și țintă legitimă în

război, câmpul de luptă fiind extins la întregul teritoriu al statelor beligerante, putându-se utiliza, totodată, orice alt teritoriu neutru.

În ultimul timp a apărut un nou tip de război, anume acela care s-ar putea numi *război de „sanționare”*, de „pedepsire”, pe baza unei hotărâri a ONU, a unui stat care a încălcat în mod repetat o serie de rezoluții ale acestei organizații internaționale.

În contextul prezentului studiu semnificativă pare a fi clasificarea războiului, potrivit naturii sale simetrice sau asimetrice, în *război simetric* și *război asimetric*, chiar dacă, în practică, el se caracterizează adesea printr-o combinație a celor două forme.

În războiul simetric, părțile în conflict dispun de forțe armate care, în domenii esențiale cum sunt doctrina, echipamentul și structura, sunt asemănătoare și urmăresc obiective tactice și operative comparabile. În acest tip de conflict, părțile implicate luptă conform unei logici militare.

În războiul asimetric, una din părțile conflictului nu poate sau nu vrea să ducă războiul într-o manieră simetrică. Această parte evită confruntarea simetrică și caută confruntarea acolo unde adversarul nu poate face față jocului forțelor sale, acolo unde el este slab și puțin pregătit. Această manevră modifică obiectivele tactice sau operative. În schimb, obiectivul strategic, anume scopul războiului, rămâne același. Războiul asimetric se caracterizează adesea printr-un grad de violență ridicat, de exemplu sub forma atentatelor teroriste, care sunt de asemenea dirijate împotriva obiectivelor civile. În conflictele asimetrice, armata și forțele de securitate sunt puternic puse la lucru. Și foarte adesea, nu este posibil de pus capăt activității adversarului, ci doar de a o limita. Pe viitor, războiul informațional va ajunge, fără îndoială, în rândul amenințărilor asimetrice, alături de formele clasice, cum sunt terorismul și gherila. Dacă România nu-și protejează adecvat infrastructura

informațională, un adversar ar putea ușor, cu puține mijloace, afecta grav capacitatea de funcționare a armatei noastre și mai ales a sectoarelor civile.

4. Tipuri probabile de conflicte armate în viitor

Unele conflicte sociale pot lua forma luptei armate. Conflictul armat are cauzele și trăsăturile sale definitorii. Pentru a distinge un tip de conflict armat de altul se pot utiliza o serie de criterii, prin care să se pună în evidență sursele lor potențiale și caracteristicile definitorii.

În acest context, se pot aminti:

- *eșecul proceselor de integrare în timpul creării statului-națiune* (Somalia, Ciad, Uganda etc.);

- *moștenirea colonială sau decolonizarea dificilă urmare a creării frontierelor de către marile puteri coloniale* (Armenia, Azerbaidjan, Georgia, India și Pakistan, Nigeria și Camerun, Togo și Ghana);

- *mișcări de eliberare care au degenerat în conflicte armate interne prelungite* (Angola, Afghanistan, Cambodgia, Mozambic, Nicaragua, Salvador);

- *conflicte armate născute din tensiuni etnice* (Burundi, Ruanda, Liberia, Sri Lanka, ex-Iugoslavia);

- *conflicte cu caracter religios* (Bosnia, Cipru, India, Irlanda de Nord, Filipine, Sudan);

- *conflicte fondate pe tensiuni socio-economice sau politice* (America Centrală, Congo, Peru, Surinam, Africa de Nord, integrismul din Orientul Mijlociu);

- *război de agresiune clasic suscitată prin idealul de grandoare din partea unui lider* (războiul Irak-Iran, invazia irakiană a Kuweitului);

Asemenea tipuri de conflicte armate vor continua să apără și să se manifeste și în viitor, întrucât:

- *cauzele reale ce le-au generat nu au dispărut*. Astfel de dificultăți în derularea firească a proceselor de integrare în condițiile creării statului-națiune, tensiuni etnice sau religioase, precum și socio-economice vor exista și în anii ce vin, ca urmare a menținerii unor cauze de ordin economic, politic, sociale, etnic sau religios;

- *interesele strategice ale marilor puteri în zonele în care se derulează conflicte armate în prezent*. Adesea, aceste zone geografice sunt în posesia unor resurse naturale de o importanță vitală pentru menținerea actualului ritm de dezvoltare economică a statelor puternic industrializate ale lumii. Pe de altă parte, aceste zone pot avea o poziție geostrategică ce prezintă interes pentru statele dezvoltate. De aceea, prezența sau iminența izbucnirii unor conflicte armate în aceste zone ar permite acestor state să intervină, cu sau fără mandat ONU, pentru instaurarea păcii și stabilității în zonă și, implicit, să-și asigure accesul sigur la resursele naturale sau la o poziție strategică în regiune;

- *dreptul internațional conține prevederi ce permit comunității internaționale să intervină, inclusiv prin intermediul forței armate, pentru impunerea păcii într-o zonă sau alta a lumii, în scopul asigurării securității zonale, regionale și, indirect, mondiale;*

- *terorismul internațional se afirmă tot mai mult ca un tip aparte de conflict armat, de o formă și un conținut cu totul deosebit*. Practic, terorismul internațional poate afecta orice stat al lumii, indiferent de nivelul său de dezvoltare economică, număr de locuitori, putere militară etc.

Conflictele viitoare vor caracteriza prin următoarele trăsături specifice³¹:

³¹Vezi Jean MARGUIN, *Armées et ONG, même combat?*, <http://www.frstrategie.org/barrecompetence/conflits/armee-et-ONG.pdf>, pp. 14-15.

- diminuarea conflictelor interstatale și amplificarea conflictelor intrastatale;
- recrudescența conflictelor etnice;
- recrudescența conflictelor cu motivație economică, pentru deținerea resurselor naturale (petrol, materii prime, pietre prețioase etc.);
- implicarea noilor actori, nonstatali, ale căror motivații sunt mai aproape de marele banditism decât de ideologie;
- apariția bandelor armate autonome ce acționează pentru propriul lor interes;
- „legitimarea” țintelor civile și umanitare în ochii bandelor armate (dispariția imunității umanitare);
- implicarea directă a populației civile luată ostatică de acești noi actori, cu dispariția celor două blocuri care se îngrijeau de nevoile lor, trăiesc pe cheltuiala populației;
- prăbușirea statului devenit incapabil să garanteze securitatea publică și drepturile persoanelor și nici să asigure funcționarea unei administrații;
- înlocuirea economiilor tradiționale cu economii de război care perpetuează starea de război;
- apariția întreprinderilor specializate în serviciul armat (societăți de securitate, companii private de securitate) în serviciul intereselor industriale și comerciale sau uneori al guvernelor despotice (nou mercenariat);
- proliferarea armelor de război (arme de distrugere în masă, ca și arme ușoare bine vândute), pe căi paralele chiar mafioate;
- dificultate în a distinge între agresor și agresat care pot să se regăsească în aceeași tabără de refugiați.

5. Posibile conflicte armate, în viitor, la care România poate fi parte

După Summit-ul de la Istanbul, din iunie 2004, când România a devenit stat membru NATO, statutul și rolul său în zonă, în regiune și în lume au cunoscut mutații semnificative și au dobândit noi valențe. Astfel, acum, problema apărării naționale trece de la concepția și practica apărării individuale la cea colectivă, specifică Alianței Nord-Atlantice. În plus, țara noastră are alte obligații pe plan internațional, unele pe care și le-a asumat conștient și voluntar încă înainte de a fi membru al Alianței Nord-Atlantice - lupta împotriva terorismului internațional, misiuni de menținere a păcii și umanitare.

În acest context, analiza posibilității și a probabilității atragerii României într-un conflict armat trebuie să fie una nuanțată, care să țină seama de noile condiții internaționale, de actualele caracteristici definiții ale mediului de securitate zonal, regional și global, de starea și situația relațiilor sale cu statele vecine, dar mai ales de statutul său de stat membru al NATO. Intrarea țării noastre într-un conflict armat cu unul sau mai multe dintre statele vecine este posibilă, în plan teoretic, dar puțin probabilă practic, mai ales că unele dintre acestea fac, la rândul lor parte din Alianța Nord-Atlantică (Bulgaria, Ungaria). În schimb, participarea la un conflict armat, într-o altă parte a lumii, acolo unde Alianța Nord-Atlantică are de apărut sau promovat interesele sale și ale membrilor săi, precum și la acțiuni militare în cadrul apărării colective sunt posibile și foarte probabile. De altfel, în prezent România are militari angajați în diverse misiuni în Afganistan, Kosovo, Bosnia-Herțegovina etc.

Totodată, participarea efectivă, cu structuri militare la lupta împotriva terorismului internațional poate avea ca efect și atragerea României într-un conflict armat cu statul sau statele care susțin material și financiar organizațiile teroriste. De

aceea, această posibilitate, cu o înaltă probabilitate de realizare, va duce la schimbări esențiale în strategia de securitate, în organizarea și instruirea, în alegerea structurii, instruirii și dotării, în recrutarea personalului armatei sale, în modul de executare a serviciului militar. O consecință imediată a acestor factori o constituie trecerea de la serviciul militar obligatoriu la cel fondat pe voluntariat începând cu ianuarie 2007. Altfel spus, România va avea o armată formată din profesioniști.

Lumea, astăzi, este deosebit de complexă și complicată, coexistă state naționale, membre sau nu a unor alianțe politico-militare, economice cu organizații internaționale puternice economic și financiar, țări dezvoltate economic cu țări foarte sărace. De aici o continuă și acerbă luptă pentru apărarea și promovarea intereselor naționale și de grup. O astfel de situație nu presupune în mod absolut obligatoriu o permanentă stare conflictuală, inclusiv sub forma conflictului armat, între statele lumii, precum și între acestea și organizațiile internaționale, ci utilizarea altor forme de atingere a obiectivelor și scopurilor naționale, de grup și individuale. Printre aceste forme moderne de promovare a intereselor se numără: „războiul economic”, „războiul informațional”, „războiul psihologic”, „războiul mediatic”, „războiul electronic” etc.

Toate aceste „războaie” nu presupun prezența conflictului armat, ci alte modalități de luptă mult mai subtile dar, totodată, și mult mai eficiente. România, ca, de altfel, toate statele lumii, poate intra în asemenea conflicte fără să-și propună și fără să-și dea seama. Astfel de „războaie” sunt preferate de toate statele, îndeosebi de către cele puternic dezvoltate economic, pentru că aici distincția dintre învingător și învins nu se face ca în cazul conflictului militar clasic. În plus, astfel de „războaie” nu nasc în rândurile învinșilor resentimente față de învingător, ci, dimpotrivă, dezvoltă atitudini favorabile și comportamente de cooperare și

colaborare voluntară între cei doi (învingători și învinși). În astfel de situații, de cele mai multe ori, învingătorul apare ca un veritabil salvator al celui învins, de unde și posibilitatea apariției unor sentimente de recunoștință ale celui din urmă față de primul.

Este posibil ca omenirea să nu scape niciodată de asemenea „războaie”, ținând seama de faptul că interesele individuale, de grup și naționale nu pot să dispară, ele fiind componente intrinseci ale motivației oricărei activități umane. La rândul său, motivația, ca ansamblu de mobiluri - trebuințe, tendințe, afecte, interese, intenții, convingeri, idealuri, aspirații - care susțin realizarea anumitor fapte, acțiuni, atitudini, comportamente, relevă că actele de conduită, individuală și de grup, nu se produc niciodată gratuit.

În concluzie, România ar trebui să ia în calcul și asemenea posibilități de implicare, mai mult sau mai puțin, voluntară în diverse „conflicte” (economice, informaționale, psihologice) și să-și elaboreze strategii adecvate, viabile și flexibile de răspuns la astfel de provocări foarte probabile și de care nu o aparține la Alianța Nord-Atlantică.

5. Concluzii

În viitor, conflictele armate se vor derula într-un spațiu de luptă ce va fi instabil, incert, ambiguu și se va modifica fără încetare. Fiecare stat participant la conflict va recurge din ce în ce mai mult la operații de informații și la desfășurarea de mici unități rapide, dispersate și care cunosc perfect situația, care vor duce operații într-un mediu nelinear cu sprijinul armelor de precizie ce pot fi utilizate instantaneu. Operațiile vor fi duse concomitent pe uscat, pe apă, în aer și în spațiu, precum și în mediul electromagnetic.

Conflictele armate vor deveni din ce în ce mai complexe din cauza naturii asimetrice a amenințărilor, a luptelor în

mediul urban, a caracterului vag al operațiilor și expansiunii spațiului de luptă.

Datorită progreselor tehnologice, câmpul de luptă va deveni mai letal. În plus, operațiile vor fi multidimensionale și, pentru a atinge obiectivele, se va cere o bună integrare nu doar a forțelor armate, ci și a organismelor guvernamentale și neguvernamentale.

În fine, orice activitate militară va fi urmărită de insașiabila mass-media internă și internațională, care va transmite imagini în timp real în întreaga lume. Pentru a interveni într-un mediu deprimant, va trebui să se schimbe modul de a gândi și de a acționa pe câmpul de luptă. Punctul de vedere al americanilor (să vezi primul, să înțelegi primul, să acționezi primul) pare a fi bun. Pentru a face aceasta, noi ar trebui să cunoaștem perfect situația grație conducerii și controlului globale, precum și a folosirii adecvate a informațiilor, a sistemelor de supraveghere, a reperării și recunoașterii și lovirii obiectivelor inamicului. De asemenea, reușita noastră se va sprijini pe aptitudinea elementelor (serviciilor) interrelaționate și interdependente de a duce operații simultane într-un spațiu de luptă dat și de a acționa instantaneu lovirea cu precizie a țintelor.

În viitor, operațiile specifice conflictului armat vor fi caracterizate prin situații ce evoluează izolat, manevre pentru a fi în avantaj, atacul forțelor inamice de la o distanță ce depășește bătaia armelor lor și anihilarea acestor forțe prin lovituri precise și, atunci când va trebui, prin asalturi tactice în momentele și locurile pe care noi le vom alege.

În mod esențial, noi va trebui să avem forțe polivalente (competente și instruite), foarte mobile și foarte bine echipate, putând să se deplaseze rapid pentru a participa la operațiuni complexe și multidimensionale în coaliție, capabile să ia parte la misiuni, oricare ar fi caracteristicile conflictului.

BIBLIOGRAFIE:

1. *Economie et sociologie*, <http://www.skymind.net/>
2. Mark EYSKENS, *L'histoire du futur*, <http://www.nato.int/>
3. General dr. Mircea MUREȘAN, general de brigadă (r) dr. Gheorghe VĂDUVA, **Războiul viitorului, viitorul războiului**, București, Editura UNAp, 2005.
4. Jean MARGUIN, *Armees et ONG, meme combat?*, <http://www.frstrategie.org/barrecompetence/conflits/armee-et-ONG.pdf>.
5. ONIȘOR, Constantin, **Teoria strategiei militare**, București, Editura A.I.S.M., 1999.
6. Cătălin ZAMFIR, Lazăr VLĂSCEANU, **Dicționar de sociologie**, București, Editura Babel, 1998.

Analiza și interpretarea datelor sondajului de opinie efectuat în cadrul grantului cod 1179 CNC SIS

Tema sondajului de opinie:

Relațiile dintre armată și societate în contextul integrării euro-atlantice și europene a României.

Desfășurarea sondajului de opinie: Investigația s-a desfășurat în perioada aprilie-noiembrie 2005, în localitățile Câmpulung, Craiova, Brașov și Sibiu.

Eșantion: 500 de persoane, civili și militari, având vârste de la 25 la peste 46 de ani și studii medii și superioare.

Tehnica de culegere a datelor: Culegerea datelor s-a realizat prin tehnica chestionarului autoadministrat.

Obiective:

a) identificarea percepțiilor celor chestionați privind tendințele de evoluție ale Armatei României;

b) cunoașterea atitudinii populației față de desființarea serviciului militar obligatoriu în țara noastră și necesitatea profesionalizării armatei;

c) evidențierea conținutului și naturii relațiilor dintre armată și societate.

Analiza și interpretarea datelor culese:

1. Necesitatea profesionalizării Armatei României

În 2004, România a devenit membru NATO. Este cunoscut că această organizație politico-militară execută misiuni de apărare colectivă a membrilor săi și alte sarcini de menținere a păcii, de asigurare a stabilității și securității în diferite zone ale lumii, desigur cu acordul Consiliului de Securitate al ONU. Toate structurile militare ce participă la asemenea misiuni sunt formate din militari profesioniști. Prin urmare, și unitățile militare românești destinate NATO sunt constituite din subunități ce au în compunerea lor numai militari profesioniști, adică ofițeri, maiștri militari, subofițeri și militari angajați pe bază de contract.

În plus, începând cu ianuarie 2007, în țara noastră se renunță la conscripție și se trece la voluntariat ca unica metodă de recrutare a personalului militar al armatei. Față de această măsură persoanele chestionate în cadrul sondajului de opinie au dat răspunsurile din tabelele nr.1 și 2.

Analiza datelor statistice din tabelele nr. 1, 2 și 3 evidențiază că:

- marea majoritate a respondenților (72,2% și respectiv 71%) au fost de părere că profesionalizarea armatei țării noastre este necesară într-o mare măsură;

- persoanele care au efectuat serviciul militar sau cele care au informații despre acesta au fost cele mai ferme în a considera profesionalizarea instituției militare o necesitate;

- vârsta și studiile respondenților sunt două variabile ce influențează semnificativ atitudinea persoanelor chestionate asupra necesității profesionalizării armatei noastre. Astfel, subiecții cu vârste peste 26 de ani și cei cu studii superioare apreciază că este necesară profesionalizarea armatei într-o mare măsură;

- necesitatea profesionalizării armatei este apreciată ca fiind oportună de către 73,6% dintre cei care au fost chestionați, indiferent de locul lor de muncă. Prin urmare, nu intră în discuție oportunitatea profesionalizării armatei țării noastre, aceasta fiind percepută favorabil de către persoanele chestionate;

- diferența dintre răspunsurile celor chestionați este nesemnificativă statistic, ceea ce întărește afirmația că profesionalizarea armatei naționale este văzută ca fiind necesară, indiferent de locul de muncă al celor chestionați.

2. Executarea de către Armata României de misiuni în afara frontierelor naționale

În 2004, Parlamentul României a adoptat Legea 42/2004, privind participarea forțelor armate la misiuni în afara statului român. Prin urmare, orice participare a forțelor armate ale țării noastre, fie în compunerea unor structuri multinaționale cu mandat ONU, fie împreună cu forțe armate ale celorlalte state membre NATO, se face numai în baza acestui act normativ.

Atitudinea persoanelor chestionate față de participarea Armatei României la misiuni în afara frontierelor naționale este sintetic exprimată în tabelele nr. 4, 5 și 6.

Datele din tabelul nr.4 indică următoarele:

- atitudinea generală a persoanelor care au fost chestionate față de participarea Armatei României la misiuni în afara statului român este una favorabilă (92,7% dintre respondenți apreciază că este necesară participarea);

- vârsta, ca variabilă, nu are o influență semnificativă asupra răspunsului la întrebarea privind participarea armatei României la misiuni în afara frontierelor naționale;

- persoanele cu studii superioare sunt mai favorabile participării Armatei României la executarea unor misiuni în afara țării (59,8% sunt favorabili) decât cele cu studii medii (31,0% sunt favorabili);

- cei care lucrează în sectorul de stat apreciază mai mult utilitatea executării de misiuni în afara țării de către structuri militare din Armata României (58,6%) decât cei care aparțin sectorului privat (36,0%).

3. Necesitatea desființării serviciului militar obligatoriu în țara noastră

Percepția desființării serviciului militar obligatoriu în țara noastră este una pozitivă în rândurile persoanelor ce au făcut parte din eșantionul sondajului. În sprijinul acestei afirmații stau datele statistice din tabelele nr. 7, 8 și 9. Astfel, aceste date sugerează că:

- pe ansamblul eșantionului predomină atitudinea relativ negativă față de eliminarea conscripției ca metodă de recrutare a militarilor în termen. Astfel, 54,4% din totalul respondenților răspund că desființarea serviciului militar obligatoriu este necesară într-o mică și foarte mică măsură;

- subiecții cu studii superioare exprimă o opinie favorabilă față de necesitatea eliminării serviciului militar obligatoriu (46,0%) în raport cu cei cu studii medii, care exprimă aceeași opinie într-o proporție mult mai redusă (15,0%). O posibilă explicație ar fi faptul că pentru cei cu studii medii, efectuarea stagiului militar „deschide” poarta unor oferte de serviciu ca militar angajat pe bază de contract. Eliminarea conscripției duce automat la „închiderea” acestei porți spre o eventuală angajare în armată;

- cei care lucrează în sectorul de stat sunt de acord cu renunțarea la serviciul militar obligatoriu în proporție de 53%, în timp ce persoanele chestionate care au ca loc de muncă sectorul privat exprimă o opinie similară într-un procent de 34,2 %. Diferența de procente dintre cele două categorii de respondenți se poate datora fie necunoașterii sensului și semnificației serviciului militar obligatoriu, fie unor nemulțumiri ale celor care lucrează în sectorul de stat față de condițiile de muncă, de plată și de evoluție în carieră.

- totuși, pe ansamblul eșantionului, opinia majoritară este că desființarea serviciului militar obligatoriu este necesară în etapa actuală.

4. Impactul dintre interesul național și executarea unor misiuni în afara țării de către Armata României

Potrivit legislației naționale în vigoare și statutului României de stat membru NATO structuri militare românești participă la executarea unei game sporite de misiuni în afara țării. De regulă, asemenea misiuni sunt executate sub egida ONU (misiuni umanitare, de restabilire a păcii etc.), NATO (apărare colectivă, coaliții împotriva terorismului internațional etc.) și OSCE (impunere a păcii, misiuni umanitare, ajutor în caz de calamități, misiuni de observare). Implicarea Armatei României în astfel de misiuni servește interesului național și nu numai. Opiniile exprimate de persoanele investigate în cadrul sondajului sunt redate, conform datelor din tabelele nr. 10, 11 și 12, în continuare:

- majoritatea respondenților (78,4%) apreciază că există o corelație semnificativă între participarea Armatei României la misiuni în afara frontierelor țării și interesul național;

- variabila „vârstă” nu exercită o influență semnificativă asupra opiniilor privind corelația dintre executarea de către

structuri militare românești a unor misiuni în afara țării și interesul național (vezi tabelul nr. 10);

- persoanele cu studii superioare apreciază într-o proporție mai mare (48,0%) față de cele cu studii medii (27,6%) existența corelației dintre executarea de misiuni în afara teritoriului statal și împlinirea interesului național. O posibilă explicație ar fi nivelul diferit de interes și de cunoaștere a problematicii corelației dintre interesul național și participarea Armatei României la misiuni în afara țării de către cele două categorii de subiecți;

- locul de muncă al subiecților influențează opiniile exprimate de aceștia vizavi de corelația dintre interesul național și executarea de misiuni în afara țării de structuri militare românești. Astfel, subiecții cu loc de muncă în sectorul de stat consideră că există o corelație strânsă între implicarea activă a Armatei României în executarea de misiuni peste hotare, într-o proporție mai mare (64,8%) decât cei care lucrează în sectorul privat (31,4%). Într-o anumită măsură, diferența de procente se poate datora faptului că printre subiecți mulți erau militari sau salariați civili din armată.

5. Influența participării Armatei României la misiuni în afara țării asupra relațiilor sale cu societatea

Data fiind legătura intrinsecă ce există între armată și societatea românească este evident că participarea unor structuri militare ale Armatei României la o serie de misiuni în afara frontierelor naționale va avea un impact semnificativ asupra relațiilor dintre cele două entități (societatea românească și armata națională). Opiniile celor chestionați asupra acestui impact sunt prezentate în tabelele nr. 13, 14 și 15, în raport cu variabilele vârstă, studii și loc de muncă. Analiza acestor date sugerează următoarele:

- mai mult de jumătate (57,0%) dintre cei chestionați consideră că participarea Armatei României la executarea unei game diverse de misiuni peste frontierele țării are un impact semnificativ asupra relațiilor ce se stabilesc între societatea românească și instituția militară națională;

- vârsta subiecților le influențează opiniile exprimate privind impactul participării la misiuni în afara țării asupra relațiilor dintre armată și societatea în care aceasta ființează. Astfel, cei din grupa de vârstă 36-45 de ani apreciază impactul menționat ca fiind important în proporție de 41,05% dintre cei care răspund la întrebarea respectivă alegând variantele „într-o foarte mare măsură” și „într-o mare măsură”;

- variabila „studii” influențează aprecierea intensității impactului dintre executarea de misiuni în afara țării și relațiile armatei cu societatea românească. Astfel, cei cu studii superioare, în proporție de 53,62% din totalul celor care au ales variantele de răspuns „într-o foarte mare măsură” și „într-o mare măsură”, apreciază că există un impact puternic între participarea armatei la misiuni în afara țării și relațiile sale cu societatea în care ființează;

- locul de muncă al respondenților îi face să aprecieze diferit semnificația și intensitatea impactului dintre executarea de către armată a unei palete largi de misiuni în afara teritoriului național și relațiile instituției militare cu societatea românească. Astfel, persoanele cu loc de muncă în sectorul de stat apreciază pozitiv impactul dintre executarea unor misiuni în străinătate și relațiile armatei cu societatea din care aceasta provine, în proporție de 68,83% din totalul celor care aleg variantele de răspuns „într-o foarte mare măsură” și „într-o mare măsură”, în timp ce subiecții cu loc de muncă în sectorul privat fac aceeași apreciere în proporție de 24,65%.

6. Analiza și interpretarea răspunsurilor la întrebările deschise din chestionarul de opinie

Chestionarul de opinie a conținut și întrebări deschise care s-au referit la relațiile dintre armată și societatea în care ea ființează, pe de o parte, și la viziunea militarilor și a civililor privind misiunile și sarcinile armatei țării noastre, pe de altă parte.

La întrebarea deschisă „*Aveți cunoștință despre vreo problemă legată de relațiile dintre civili și militari din ultimii trei ani?*”, răspunsurile date de către cei chestionați se pot grupa astfel:

- 72,37 % dintre respondenți au afirmat că nu cunosc să existe probleme în relațiile dintre civili și militari;

- 27,63% dintre subiecți au spus că există probleme privind relațiile dintre militari și civili. În principal, acestea se referă la: prezența trupelor române în Irak și în alte teatre de operații, schimbările radicale produse în Armata României, unele acțiuni ale militarilor în evenimentele din decembrie 1989, participarea militarilor la acțiunile umanitare din țară.

Această structurare a răspunsurilor la întrebarea menționată subliniază că:

- majoritatea celor chestionați nu cunosc să existe vreo problemă în relațiile dintre civili și militari. Prin urmare, se poate spune că dominantă este absența unor probleme ce ar putea afecta negativ relațiile dintre aceștia;

- existența unor răspunsuri afirmative la această întrebare poate fi determinată fie de neînțelegerea corectă a întrebării de către subiecți, fie de unele fapte ce țin de experiența celor investigați în domeniul relațiilor lor cu unele structuri militare.

La întrebarea „*Care considerați că sunt cele mai importante misiuni și sarcini ale armatei, în viziunea politicienilor?*”, răspunsurile date se pot prezenta astfel:

- 82,89% dintre subiecți au menționat care sunt principalele misiuni și sarcini ale armatei țării noastre;

- 17,11% dintre cei chestionați nu au răspuns la această întrebare.

Acest răspuns demonstrează că persoanele chestionate:

- sunt interesate și cunosc în ce constau misiunile armatei țării noastre în etapa actuală;

- sunt informate despre principalele misiuni executate de structuri militare românești peste hotare;

- cunosc că România este membru al Alianței Nord-Atlantice.

Printre variantele de răspuns ce apar cel mai frecvent la întrebarea de mai sus se numără următoarele:

- apărarea țării (68,25% din răspunsurile afirmative la întrebarea analizată);

- misiuni în afara teritoriului național (39,68%);

- colaborarea cu armatele celorlalte state membre NATO (11,11%);

- misiuni umanitare în țară și în afara acesteia (7,94%).

La întrebarea „*Care considerați că sunt cele mai importante misiuni și sarcini ale armatei, în viziunea militarilor?*”, răspunsurile primite se pot structura astfel:

- afirmative (73,68% din totalul celor care au răspuns la această întrebare);

- non-răspunsuri (26,32%). Acestea aparțin unor civili care au făcut parte din eșantion. Ele pot fi fie o necunoaștere a misiunilor armatei, fie o anume reținere a celor care nu au răspuns.

Printre variantele de răspuns cele mai frecvente la această întrebare se află următoarele:

- apărarea independenței, suveranității și integrității teritoriale a țării (58,93% din totalul răspunsurilor afirmative);

- executarea de misiuni în afara frontierelor naționale (50,0%);

- integrarea în structurile Alianței Nord-Atlantice (16,07%);

- misiuni umanitare în țară și în afara acesteia (14,29%);
- pregătirea continuă a efectivelor, înzestrarea unităților militare cu tehnică de luptă modernă și profesionalizarea armatei (12,5%).

Analiza răspunsurilor date de către cei chestionați la întrebările deschise privind misiunile și sarcinile armatei evidențiază că:

- respondenții cunosc care sunt principalele misiuni ale armatei țării noastre, indiferent dacă aceștia sunt civili sau militari;

- există o puternică apropiere a conținutului și naturii misiunilor armatei în viziunea politicienilor și a militarilor;

- viziunea militarilor asupra misiunilor armatei este ceva mai exactă decât cea a politicienilor, în sensul enunțurilor mai apropiate de documentele ce reglementează acest domeniu de activitate.

Anexa 1

Chestionar de opinie

Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate efectuează un sondaj de opinie pe tema relațiilor dintre armată și societate, în contextul integrării României în structurile euro-atlantice și europene. Informațiile culese sunt confidențiale și servesc elaborării unor evaluări privind evoluția raporturilor dintre armată și societatea românească sub impactul integrării țării noastre în NATO și a aderării la UE. De aceea, vă rugăm să răspundeți sincer și la toate întrebările din chestionar.

La întrebările cu variante de răspuns, vă rugăm să alegeți **o singură variantă** (cea care corespunde cel mai bine cu opinia dumneavoastră despre faptul sau evenimentul respectiv și faceți semnul **X** peste cifra din fața sa). La întrebările deschise, vă rugăm să faceți scurte comentarii sau enumerări, în funcție de cerințe.

Vă mulțumim!

A. În contextul integrării euro-atlantice și europene a României, în ce măsură apreciați că:

1.A. România are nevoie de o armată profesionalizată?

1. într-o foarte mare măsură
2. într-o mare măsură
3. într-o oarecare măsură
4. într-o mică măsură
5. într-o foarte mică măsură
0. Nu știu/ Nu răspund (NȘ/NR)

2.A. Este necesară desființarea serviciului militar obligatoriu?

1. într-o foarte mare măsură
2. într-o mare măsură
3. într-o oarecare măsură

- 4. într-o mică măsură
- 5. într-o foarte mică măsură
- 0. NȘ/NR

3.A. Armata profesionalizată a României trebuie să execute misiuni în afara granițelor naționale?

- 1. într-o foarte mare măsură
- 2. într-o mare măsură
- 3. într-o oarecare măsură
- 4. într-o mică măsură
- 5. într-o foarte mică măsură
- 0. NȘ/NR

4.A. Executarea unor astfel de misiuni servește interesele naționale?

- 1. într-o foarte mare măsură
- 2. într-o mare măsură
- 3. într-o oarecare măsură
- 4. într-o mică măsură
- 5. într-o foarte mică măsură
- 0. NȘ/NR

5.A. Statutul României de membru NATO și UE garantează apărarea și promovarea intereselor naționale?

- 1. într-o foarte mare măsură
- 2. într-o mare măsură
- 3. într-o oarecare măsură
- 4. într-o mică măsură
- 5. într-o foarte mică măsură
- 0. NȘ/NR

6.A. Participarea Armatei României la misiuni peste hotare este benefică relației armată-societate?

- 1. într-o foarte mare măsură
- 2. într-o mare măsură
- 3. într-o oarecare măsură

- 4. într-o mică măsură
- 5. într-o foarte mică măsură
- 0. NȘ/NR

7.A. Integrarea în structurile europene și euro-atlantice va influența pozitiv relația dintre armată și societatea politică?

- 1. într-o foarte mare măsură
- 2. într-o mare măsură
- 3. într-o oarecare măsură
- 4. într-o mică măsură
- 5. într-o foarte mică măsură
- 0. NȘ/NR

8.A. Integrarea în structurile europene și euro-atlantice va influența pozitiv relațiile dintre armată și societatea civilă?

Elemente ale societății civile Opinie	8.A.1 ONG-uri	8.A.2. Sindicate	8.A.3. Biserică	8.A.4 Mass-media
1. într-o foarte mare măsură				
2. într-o mare măsură				
3. într-o oarecare măsură				
4. într-o mică măsură				
5. într-o foarte mică măsură				
0. NȘ/NR				

9.A. Integrarea în structurile europene și euro-atlantice va influența pozitiv relația dintre armată și populație?

- 1. într-o foarte mare măsură
- 2. într-o mare măsură
- 3. într-o oarecare măsură
- 4. într-o mică măsură
- 5. într-o foarte mică măsură
- 0. Nu știu/ Nu răspund (NȘ/NR)

10.A. Aveți cunoștință despre vreo problemă legată de relațiile dintre civili și militari din ultimii 3 ani?

1. Da
2. Nu
3. NȘ/NR

11. A. Dacă „Da” care ar fi acelea? (Descrieți-ne una sau două).

.....
.....
.....
.....
.....

12. A. Care considerați că sunt cele mai importante misiuni și sarcini ale armatei, în viziunea politicianilor?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

13. A. Dar, în viziunea militarilor?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

14. A. Care ar fi tensiunile recente în relațiile dintre civili și militari?

.....
.....
.....

15. A. Ce ar fi putut provoca acele tensiuni?

1. divergențe legate de viziuni diferite
2. divergențe legate de priorități
3. divergențe legate de cultura liderilor politici
4. divergențe legate de cultura liderilor militari
4. NȘ/NR

16. A. Au comandanții oportunitatea de a-și exprima opinia în mass-media?

1. într-o foarte mare măsură
2. într-o mare măsură
3. într-o oarecare măsură
4. într-o mică măsură
5. într-o foarte mică măsură
0. Nu știu/ Nu răspund (NȘ/NR)

17. A. Considerați că tensiunile vor afecta pregătirea și performanța armatei?

1. într-o foarte mare măsură
2. într-o mare măsură
3. într-o oarecare măsură
4. într-o mică măsură
5. într-o foarte mică măsură
0. NȘ/NR

18. A. Armata trebuie să se afle sub controlul civil și democratic al societății?

1. Da
2. Nu
3. NȘ/NR

19. A. Considerați că acest control este:

1. prea mult
2. prea puțin

3. suficient
4. NȘ/NR

20. A. Considerați că mass-media ajută relațiile dintre civili și militari?

1. într-o foarte mare măsură
2. într-o mare măsură
3. într-o oarecare măsură
4. într-o mică măsură
5. într-o foarte mică măsură
0. NȘ/NR

21. A. Considerați că atitudinea opiniei publice față de armată este pozitivă?

1. într-o foarte mare măsură
2. într-o mare măsură
3. într-o oarecare măsură
4. într-o mică măsură
5. într-o foarte mică măsură
0. NȘ/NR

B. Date de identificare

22. B. Vârsta

1. sub 25 de ani
2. 26-35 de ani
3. 36-45 de ani
4. peste 46 de ani

23. B. Sex

1. femeie
2. bărbat

24. Studii

1. medii
2. superioare
3. alte studii

25. B. Loc de muncă

1. în sectorul de stat
2. în sectorul privat
3. altă situație

26. B. Statut profesional

1. militar
2. civil

Anexa 2

Tabele cu date statistice obținute din prelucrarea chestionarelor de opinie

Tabelul nr. 1

Necesitatea profesionalizării Armatei României, în raport cu vârsta respondenților

Vârsta/ani Profesionalizarea armatei	Sub 25		26-35		36-45		Peste 46		Total	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Într-o foarte mare măsură	7	1,4	0	0,0	0	0,0	0	0,0	7	1,4
Într-o mare măsură	7	1,4	110	22,0	130	26,0	114	22,8	361	72,2
Într-o oarecare măsură	0	0,0	41	8,2	40	8,0	30	6,0	111	22,2
Într-o mică măsură	0	0,0	14	2,8	0		0		14	2,8
Într-o foarte mică măsură	0	0,0	0		0		7		7	1,4
Total	14	2,8	165	33,0	170	34,0	151	30,2	500	100,0

Tabelul nr. 2

Necesitatea profesionalizării armatei, în raport cu studiile respondenților

Studii Profesionalizarea armatei	Medii		Superioare		Alte studii		Total	
	%	%	%	%	%	%	%	%
Într-o f. mare măsură	7	1,4	0	0,0	0	0,0	7	1,4
Într-o mare măsură	117	23,4	236	47,2	8	1,6	361	72,2
Într-o oarecare măsură	39	7,8	72	14,4	0	0,0	111	22,2
Într-o mică măsură	0	0,0	14	2,8		0,0	14	2,8
Într-o f. mică măsură	0	0,0	7	1,4	0	0,0	7	1,4
Total	163	32,6	329	65,8	8	1,6	500	100,0

Tabelul nr. 3

Necesitatea profesionalizării armatei, în raport cu locul de muncă

Loc de muncă \ Profesionalizarea armatei	Sectorul de stat		Sector privat		Altă situație		Total	
	%		%		%		%	
Într-o foarte mare măsură	0	0,0	7	1,4	0	0,0	7	1,4
Într-o mare măsură	181	36,2	173	34,6	7	1,4	361	72,2
Într-o oarecare măsură	74	14,8	37	7,4	0	0,0	111	22,2
Într-o mică măsură	11	2,2	3	0,6	0	0,0	14	2,8
Într-o foarte mică măsură	7	1,4	0	0,0	0	0,0	7	1,4
Total	273	54,6	220	44,4	7	1,4	500	100,0

Tabelul nr. 4

Participarea Armatei României la misiuni în afara țării în raport cu vârsta respondenților

Vârsta/ani \ Misiuni în afara țării	Sub 25		26-35		36-45		Peste 46		Total	
	%		%		%		%		%	
Într-o foarte mare măsură	11	2,2	46	9,2	59	11,8	0		116	22,3
Într-o mare măsură	1	0,2	46	9,2	68	13,6	56	11,2	171	34,2
Într-o oarecare măsură	0		47	9,4	35	7,0	94	18,8	176	35,2
Într-o mică măsură	0		26	5,2	8	1,6	1	0,2	35	7,0
Într-o foarte mică măsură	2	0,4	0		0		0		2	0,4
Total	14	2,8	165	33,0	170	34,0	151	30,2	500	100,0

Tabelul nr. 5

Participarea Armatei României la misiuni în afara țării
în raport cu studiile respondenților

Misiuni în afara țării	Studii		Medii		Superioare		Alte studii		Total	
	%		%		%		%		%	
Într-o f. mare măsură	71	14,2	42	8,4	1	0,2	114	22,6		
Într-o mare măsură	41	8,2	128	25,6	0	0,0	169	33,8		
Într-o oarecare măsură	43	8,6	129	25,8	7	1,4	179	35,8		
Într-o mică măsură	8	1,6	30	6,0	0	0,0	38	7,6		
Într-o f. mică măsură	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0		
Total	163	32,6	329	66,8	8	1,4	500	100,0		

Tabelul nr. 6

Participarea Armatei României la misiuni în afara
țării în raport cu locul de muncă al respondenților

Misiuni în afara țării	Loc de muncă		Sectorul de stat		Sector privat		Altă situație		Total	
	%		%		%		%		%	
Într-o f. mare măsură	120	24,0	7	1,4	0	0,0	127	25,4		
Într-o mare măsură	143	28,6	123	24,6	7	1,4	273	54,6		
Într-o oarecare măsură	30	6,0	50	10,0	7	1,4	87	17,4		
Într-o mică măsură	7	1,4	4	0,8	0	0,0	11	2,2		
Într-o f. mică măsură	0	0,0	2	0,4	0	0,0	2	0,4		
Total	300	60,0	186	37,2	14	2,8	500	100,0		

Tabelul nr. 7

Necesitatea desființării serviciului militar obligatoriu
în raport cu vârsta respondenților

Vârsta/ani	Sub 25		26-35		36-45		Peste 46		Total	
	%		%		%		%		%	
Desființare serviciu militar obligatoriu										
Într-o mare măsură	7	1,4	0	0,0	13	2,6	0	0	20	4,0
Într-o oarecare măsură	0	0,0	47	9,4	40	8,0	94	18,8	181	36,2
Într-o mică măsură	0	0,0	47	9,4	27	5,4	26	5,2	100	20,0
Într-o f. mică măsură	0	0,0	25	5,0	70	14,0	31	6,2	126	25,2
Într-o f. mare măsură	7	1,4	46	9,2	20	4,0	0		73	29,2
Total	14	2,8	165	33,0	170	34,0	151	30,2	500	100

Tabelul nr. 8

Necesitatea desființării serviciului militar obligatoriu, în raport
cu studiile respondenților

Studii Desființare serviciu militar obligatoriu	Medii		Superioare		Alte studii		Total	
	%		%		%		%	
Într-o mare măsură	14	2,8	7	1,4	0	0,0	21	4,2
Într-o oarecare măsură	47	9,4	130	26,0	8	1,6	185	37,0
Într-o mică măsură	14	2,8	93	18,6	0	0,0	107	21,4
Într-o f. mică măsură	39	7,8	95	19,0	0	0,0	134	26,8
Într-o f. mare măsură	49	9,8	4	0,8	0	0,0	53	10,6
Total	163	32,6	329	65,8	8	1,6	500	100,0

Tabelul nr. 9

Necesitatea desființării serviciului militar obligatoriu, în raport cu locul de muncă al respondenților

Loc de muncă Desființare serviciu militar obligatoriu	Medii		Superioare		Alte studii		Total	
	%		%		%		%	
Într-o f. mare măsură	21	1,4	10	2,0	7	1,4	38	7,6
Într-o mare măsură	177	30,6	120	24,0	7	1,4	304	60,8
Într-o oarecare măsură	79	21,0	41	8,2	0	0,0	120	24,0
Într-o mică măsură	16	5,6	3	0,6	0	0,0	19	3,8
Într-o f. mică măsură	7	1,4	12	2,4	0	0,0	19	3,8
Total	300	60,0	186	37,2	14	2,8	500	100,0

Tabelul nr. 10

Corelația dintre interesul național și executarea unor misiuni în afara țării de către Armata României

Vârsta/ani Interesul național și execu- rea de mi- siuni externe	Sub 25		26-35		36-45		Peste 46		Total	
	%		%		%		%		%	
Într-o f. mare măsură	7	1,4	63	12,6	105	21,0	35	7,0	210	42,0
Într-o mare măsură	7	1,4	49	9,8	49	9,8	77	15,4	182	36,4
Într-o oarecare măsură	0	0,0	44	8,8	12	2,4	29	5,8	85	17,0
Într-o mică măsură	0	0,0	7	1,4	4	0,8	10	2,0	21	4,2
Într-o f. mică măsură	0	0,0	2	0,4	0	0,0	0	0,0	2	0,4
Total	14	2,8	165	33,0	170	34,0	151	30,2	500	100,0

Tabelul nr. 11

Corelația dintre interesul național și executarea unor misiuni în afara țării de către Armata României

Studii Interesul național și execu- rea de mi- siuni externe	Medii		Superioare		Alte studii		Total	
	%		%		%		%	
Într-o f. mare măsură	89	17,8	111	22,2	1	0,2	201	40,2
Într-o mare măsură	49	9,8	129	25,8	0	0,0	178	35,6
Într-o oarecare măsură	19	3,8	82	16,4	0	0,0	101	20,2
Într-o mică măsură	6	1,2	7	1,4	7	1,4	20	4,0
Într-o f. mică măsură	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Total	163	31,8	329	66,8	8	1,6	500	100,0

Tabelul nr. 12

Corelația dintre interesul național și executarea unor misiuni în afara țării de către Armata României

Loc de muncă Interesul național și execu- rea de mi- siuni externe	Sectorul de stat		Sector privat		Altă situație		Total	
	%		%		%		%	
Într-o f. mare măsură	108	21,6	68	13,6	0	0,0	176	35,2
Într-o mare măsură	126	25,2	89	17,8	7	1,4	222	44,4
Într-o oarecare măsură	52	10,4	25	5,0	7	1,4	84	16,8
Într-o mică măsură	14	2,8	3	0,6	0	0,0	17	3,4
Într-o f. mică măsură	0	0,0	1	0,2	0	0,0	1	0,2
Total	300	60,0	186	37,2	14	2,8	500	100,0

Tabelul nr. 13

Impactul participării Armatei României la misiuni în afara țării
asupra relațiilor sale cu societatea în raport cu vârsta
respondenților

Vârsta/ani	Sub 25		26-35		36-45		Peste 46		Total	
	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%
Într-o mare măsură	7	1,4	30	6,0	70	14,0	30	6,0	137	27,4
Într-o mare măsură	0	0,0	30	6,0	47	9,4	71	14,2	148	29,6
Într-o oarecare măsură	0	0,0	91	18,2	46	9,2	42	8,4	179	35,8
Într-o mică măsură	7	1,4	9	1,8	7	1,4	6	1,2	29	5,8
Într-o mică măsură	0	0,0	5	1,0	0	0,0	2	0,4	7	1,4
Total	14	2,8	165	33,0	170	34,0	151	30,2	500	100,0

Tabelul nr. 14

Impactul participării Armatei României la misiuni în afara țării
asupra relațiilor sale cu societatea în raport
cu studiile respondenților

Studii	Medii		Superioare		Alte studii		Total	
	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%
Într-o mare măsură	92	18,4	46	9,2	7	1,4	145	29,0
Într-o mare măsură	28	5,6	102	20,4	1	0,2	131	26,2
Într-o oarecare măsură	33	6,6	149	29,8	0	0,0	182	36,4
Într-o mică măsură	10	2,0	25	5,0	0	0,0	35	7,0
Într-o mică măsură	0	0,0	7	1,4	0	0,0	7	1,4
Total	163	31,8	329	66,8	8	1,6	500	100,0

Tabelul nr. 15

Impactul participării Armatei României la misiuni în afara țării asupra relațiilor sale cu societatea în raport cu locul de muncă respondenților

Loc de muncă / Impact misiuni în afară / relații- armată – societate	Sector de stat		Sector privat		Altă situație		Total	
		%		%		%		%
Într-o mare măsură	72	14,4	7	1,4	7	1,4	86	17,2
Într-o mare măsură	76	15,2	46	9,2	7	1,4	129	25,8
Într-o oarecare măsură	130	26,0	124	24,8	0	0,0	254	50,8
Într-o mică măsură	20	4,0	6	1,2	0	0,0	26	5,2
Într-o mică măsură	2	0,4	3	0,6	0	0,0	5	1,0
Total	300	60,0	186	37,2	14	2,8	500	100,0

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Redactor: Corina VLADU
Tehnoredactor: Marioara PETRE-BĂJENARU

Bun de tipar: 31.01.2007

Hârtie: A3
Coli tipar: 11.375

Format: A5
Coli editură: 5.6875

Lucrarea conține 182 de pagini
Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE
Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București
Telefon: (021) 319.56.49, Fax: (021) 319.55.93
E-mail: cssas@unap.ro, Site: <http://cssas.unap.ro>

100/286/2007

C. 217/2007